

BUTLLETÍ OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

VI legislatura

Període intermedi

Número 12

Dimecres, 5 de gener de 2000

S U M A R I

3.	TRAMITACIONS EN CURS		
3.30.	Altres tramitacions		
3.30.04.	Procediments relatius als informes del Síndic de Greuges		
	Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999 (Tram. 360-00001/06). Obertura del procediment.	2	
	Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999 (Tram. 360-00002/06). Obertura del procediment.	2	
4.	INFORMACIÓ		
4.80.	Síndic de Greuges		
	Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999 (Tram. 360-00001/06).	3	
	1. Presentació	3	
	2. Normativa	4	
	3. Relació de centres d'acolliment visitats	5	
	4. Visita als centres d'acolliment de Catalunya	6	
	– Centre d'Acolliment Els Llimoners, de Barcelona	6	
	– Centre d'Acolliment Vilana, de Barcelona	7	
	– Centre d'Acolliment i Urgències d'Infants, CAUI, de Barcelona	9	
	– Centre d'Acolliment Estrep, de Sant Fruitós de Bages (Barcelona)	10	
	– Centre d'Acolliment Estels, del Masnou (Barcelona)	12	
	– Centre d'Acolliment La Mercè, de Tarragona	14	
	– Centre d'Acolliment Raïmat, de Lleida	15	
	– Centre d'Acolliment Misericòrdia, de Girona	16	
	– Centre d'Emergències El Roure	19	
	– Centre d'emergències Els Lledoners	21	
	5. Valoració i conclusions	22	
	Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999 (Tram. 360-00002/06).	25	
	0. Presentació	25	
	1. Introducció	27	
	2. Consideracions sobre els objectes de l'estudi	28	
	2.1 L'infant i el joc	28	
	2.2 Els espais del joc	29	
	2.3 El risc des d'una perspectiva interaccionista	30	
	3. Objectius de l'Informe	30	
	4. Procediment de treball. Àmbits i límits de l'estudi	31	
	5. Treball de camp	34	
	5.1 determinació de la mostra	34	
	5.2 tècnica de recollida de dades	36	
	5.3 presentació dades obtingudes	36	
	6. Síntesi i conclusions	38	
	6.1 reflexions generals	38	
	6.2 reflexions específiques	39	
	6.3 normativa d'aplicació i comentaris	41	
	7. Referències bibliogràfiques	44	
	8. Annex: Plantilla observacional	45	
	Conclusions	56	

3. TRAMITACIONS EN CURS

3.30.04. PROCEDIMENTS RELATIUS ALS INFORMES DEL SÍNDIC DE GREUGES

Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999

Tram. 360-00001/06

Obertura del procediment

PRESIDÈNCIA DEL PARLAMENT

La Mesa del Parlament, en sessió tinguda el dia 28 de desembre de 1999, ha pres nota de l'Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999 (tram. 360-00001/06).

Així mateix, d'acord amb l'article 144.4 del Reglament del Parlament, la Mesa ha ordenat de publicar-lo en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* i d'escoltar la Junta de Portaveus per a la seva tramitació.

Palau del Parlament, 28 de desembre de 1999

Joan Rigol i Roig
President del Parlament de Catalunya

N. de la R.: L'Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999, es reproduïx a la secció 4.80 d'aquest mateix BOPC.

Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999

Tram. 360-00002/06

Obertura del procediment

PRESIDÈNCIA DEL PARLAMENT

La Mesa del Parlament, en sessió tinguda el dia 28 de desembre de 1999, ha pres nota de l'Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999 (tram. 360-00002/06).

Així mateix, d'acord amb l'article 144.4 del Reglament del Parlament, la Mesa ha ordenat de publicar-lo en el

Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya i d'escoltar la Junta de Portaveus per a la seva tramitació.

Palau del Parlament, 28 de desembre de 1999

Joan Rigol i Roig
President del Parlament de Catalunya

N. de la R.: L'Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999, es reproduïx a la secció 4.80 d'aquest mateix BOPC.

4. INFORMACIÓ

4.80. SÍNDIC DE GREUGES

Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els centres d'acolliment per a infants i adolescents desemparats de Catalunya, any 1999

Tram. 360-00001/06. Reg. 1810

ÍNDIX

1. Presentació
2. Normativa
3. Relació de centres d'acolliment visitats
4. Visita als centres d'acolliment de Catalunya
 - Centre d'Acolliment Els Llimoners, de Barcelona
 - Centre d'Acolliment Vilana, de Barcelona
 - Centre d'Acolliment i Urgències d'Infants, CAUI, de Barcelona
 - Centre d'Acolliment Estrep, de Sant Fruitós de Bages (Barcelona)
 - Centre d'Acolliment Estels, del Masnou (Barcelona)
 - Centre d'Acolliment La Mercè, de Tarragona
 - Centre d'Acolliment Raïmat, de Lleida
 - Centre d'Acolliment Misericòrdia, de Girona
 - Centre d'Emergències El Roure
 - Centre d'emergències Els Lledoners
5. Valoració i conclusions

1. PRESENTACIÓ

Els objectius de protegir els infants i adolescents d'una situació de maltractament i vulneració dels seus drets bàsics i de facilitar i promoure un creixement en llibertat i autonomia, no són incompatibles, però cal trobar el punt d'equilibri que els respecti tots dos.

Les circumstàncies en què l'infant o adolescent ingressa en un Centre d'Acolliment, tant com els fets immediatament anteriors a l'ingrés, i que sovint n'han estat la causa, confereixen una especial vulnerabilitat i indefensió als infants en aquest moment. Aquesta vulnerabilitat, l'estrès afectiu i social sofert, el trencament amb tot l'entorn de l'infant, tot plegat requereix uns recursos materials i humans també especials i específics. Aquesta va ser la raó per la qual el Síndic de Greuges es va proposar aquestes actuacions d'ofici, a fi de conèixer i actualitzar aquest tipus de recurs.

Amb aquest objectiu, el Síndic va visitar tots els Centres d'Acolliment de Catalunya: els cinc de la província de Barcelona, i un a cadascuna de les altres.

A l'informe anual del Síndic de Greuges al Parlament corresponent a 1998 ja es va fer una referència al conjunt d'actuacions d'ofici relatives als Centres d'Acolliment (vegeu pàgina 31281 del Butlletí Oficial del Parlament núm. 380 de 1999); però atès l'abast de les avaluacions particulars de cada centre visitat i l'especial significació d'aquest recurs en el sistema de protecció a la infància, es va decidir fer-ne objecte d'un informe extraordinari al Parlament.

Els Centres d'Acolliment per a infants i adolescents desemparats són centres residencials que porten a terme una acció assistencial i educativa alhora. Es diferencien dels centres residencials d'acció educativa pel fet que els primers estan pensats específicament per acollir nois i noies en situació d'urgència o emergència i per estudiar i avaluar la seva situació personal i familiar.

En altres països –sembla que cada vegada més sovint–, aquest tipus de centre per a infants i adolescents no existeix com un equipament a part dels Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) –on resideixen temporalment els menors als quals s'aplica la mesura d'acolliment simple en institució–, sinó que cada un d'aquests centres té unes places especialment reservades a infants i adolescents que hi ingressen d'urgència. Aquests reben una atenció diferent i específica dins del mateix centre i se'ls aplica un programa d'atenció d'urgència, que inclou:

- disponibilitat per acollir un infant o adolescent les 24 hores del dia
- una atenció en crisi interdisciplinària
- estudi-avaluació de la situació personal i familiar del noi o la noia, i la consegüent proposta de recurs i de mesura.

Tots dos models tenen avantatges i inconvenients. Entre els primers trobem el fet que els infants s'estalvien de passar per un altre centre, que per les seves especials funcions i objectius, és necessàriament tancat i fora de la xarxa de serveis socials normalitzada.

Però en el nostre país hi ha potser una més llarga tradició i qualitat d'aquest tipus de centre. Això fa que, en conjunt, constitueixin, al nostre entendre, un dels punts forts del sistema d'atenció i protecció a la infància. Cal tenir en compte, a més, dos factors que es donen en tot el territori català i que fan certada l'existència de centres específics d'acolliment: a) les llargues llistes d'espera per accedir a una plaça en un centre residencial, que farien quasi inviable la reserva de places per acolliment urgent; i b) el sobrecarregament dels Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), que no permetrien realitzar l'estudi-avaluació de la situació de l'infant amb el detall i la rapidesa indispensables en aquests casos. Hi afegiríem, també, que tant la intervenció en el medi amb infants d'alt risc social com l'estudi-diagnòstic en un centre d'acolliment demanen una especificitat concreta i ben diferenciada.

Així, als Centres d'Acolliment hi ingressen els infants en un moment d'especial gravetat de la seva situació personal o familiar, ja que, altrament, són els EAIA els que els estudien en el mateix territori, sense separar els infants del seu nucli familiar, i formulen la proposta de

recurs i mesura administrativa que consideren més adequats a cada cas: que romanguin en el nucli familiar amb un pla d'intervenció i contenció, que siguin acollits per la família extensa, que se cerqui una família acollidora aliena o bé que ingressin en un Centre Residencial d'Acció Educativa.

Només quan es dona una de les circumstàncies següents els infants ingressen al centre d'acolliment: en primer lloc, quan l'estudi i l'avaluació de la situació de l'infant és impossible perquè els adults responsables no faciliten el tracte dels equips encarregats de l'estudi amb els infants o fins i tot s'hi neguen, i tampoc acudeixen ells a les entrevistes, mentre que la situació d'aquests empitjora; en segon lloc, quan hi ha una situació de crisi o d'emergència en el nucli familiar en què resideixen els infants, que posa en perill la integritat física o sexual dels menors.

Des de la creació i l'entrada en funcionament dels EAIA, progressivament implantats, s'ha pogut observar que els infants i adolescents que ingressen als Centres d'Acolliment ho fan cada vegada en situacions més greus de maltractaments de tota mena.

La causa d'això és que, malgrat la situació de sobrecàrrega de treball que tenen encomanat, els EAIA filtren els ingressos als centres d'acolliment dels infants que es troben en alt risc de patir una vulneració dels seus drets o bé que ja són víctimes d'una situació de maltractament. D'aquesta manera, esgoten totes les possibilitats de fer la valoració de la situació dels infants en el seu propi medi i així eviten, sempre que és possible, els ingressos d'urgència i també treure els infants de casa enfrontant-se amb la voluntat dels pares o tutors.

De les dues funcions dels Centres d'Acolliment establertes per la llei (l'atenció i protecció immediates i l'estudi de la situació personal i familiar de l'infant), no en preval ni n'és més important l'una que l'altra: l'infant que no pot ser atès per la seva família té dret a totes dues coses alhora. I ho entenem d'aquesta manera, des de la perspectiva d'un concepte ampli del terme «protecció», que va més enllà d'«assistir» els infants en les seves necessitats físiques i afectives. Allò que permetrà que «protegir» signifiqui també iniciar una nova etapa de desenvolupament i creixement de l'infant com a ésser humà –cosa que sovint li havia estat negada– és l'estudi de la situació personal i familiar i una proposta adequada de recurs alternatiu a la família.

El Síndic també va creure important de visitar un centre d'acolliment especial, el centre d'emergències El Roure, servei de recent implantació i del qual s'havia percebut la mancança, per la seva funció de complement del recurs de centre d'acolliment.

Ja dins d'aquest any 1999, en el marc de l'actuació d'ofici oberta sobre la situació dels infants magribins no acompanyats que viuen als carrers de Barcelona i Santa. Coloma de Gramenet, el Síndic ha visitat el centre d'emergències Els Lledoners, inaugurat el darrer mes de març amb la finalitat d'atendre momentàniament els adolescents barons amb una especial problemàtica personal.

A més de visitar els centres, el Síndic es va reunir amb els equips directius dels centres i ha estudiat la docu-

mentació que li ha estat lliurada: els projectes de centre, les memòries, els opuscles informatius i d'acollida, i els reglaments de règim interior.

A l'hora de visitar els Centres d'Acolliment, el Síndic s'ha interessat sobretot per conèixer el grau d'aplicació de la Convenció dels Drets dels Infants envers aquests infants i adolescents que es troben en una situació de greu desavantatge en relació amb altres grups d'infants que poden viure en el nucli familiar o amb la seva companyia.

Des de la perspectiva de la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants, el Síndic no dubta que, en principi, tant els drets de *protecció* (dels maltractaments i de qualsevol forma d'explotació) com els *provisió* (alimentació, educació, salut, etc.) hi són garantits. En primer lloc, perquè en el nostre país, com en els altres del món desenvolupat, s'ha avançat molt en la consciència que aquestes necessitats han de ser ateses i això ja és, en general, una realitat. En segon lloc, perquè dins del sistema d'atenció i protecció a la infància fa ja molt de temps que es treballa perquè aquests infants i adolescents que han de sortir del seu nucli familiar per haver estat víctimes de greus situacions vulneradores dels seus drets, siguin atesos dins d'establiments amb uns alts estàndards de qualitat. Queden excepcions, certament.

Però al Síndic el preocupa sobretot, el compliment dels drets anomenats de «*participació*» (articles 12 al 16 de la Convenció, llibertat d'opinió, d'expressió, de consciència, de religió, dret a ser informat sobre allò que els afecta, dret a participar, a la privacitat i la intimitat). És tota la societat que encara desconeix en bona part aquests drets, i només a poc a poc va tenint consciència de la necessitat de respectar-los. Si fins en el si d'una família i malgrat la progressiva democratització d'aquesta és difícil respectar aquests drets dels seus membres més petits, els infants, molt més complex i difícil resulta d'aconseguir-ho en el marc d'una institució que té l'encàrrec de protegir-los.

Anton Cañellas
Síndic de Greuges de Catalunya

2. NORMATIVA

Com a primer antecedent normatiu dels Centres d'Acolliment, hem de citar la *Llei* avui derogada, 11/1985, de 13 de juny, de *Protecció de menors*, que comprenia tant la facultat «reformadora» com la «protectora». L'article 56,1. d'aquell text diu: «L'acolliment provisional es fa mitjançant els centres d'acollida», i el 56.2 estableix: «Els centres d'acollida exerceixen l'atenció immediata i transitòria dels menors abandonats o maltractats que poden necessitar l'actuació judicial, amb la finalitat d'analitzar-ne la problemàtica i de canalitzar-los posteriorment cap al tipus de servei més adient.»

El *Decret* 162/86, de 9 de març, de *desplegament de l'esmentada Llei*, del Departament de Justícia, s'hi refereix en els articles següents:

89: «La tutela dels menors, segons el que preveu el Títol VI de la *Llei*, inclourà l'estudi de la realitat per-

sonal, familiar i social del menor, l'acollida provisional en cas de necessitar-la i l'atenció continuada, amb l'acord previ de l'autoritat judicial.»

89: «L'informe diagnòstic de la realitat del menor haurà de ser elaborat per l'equip tècnic multidisciplinari previst a l'article 9 de la Llei o per l'equip d'observació que tinguin a la seva disposició els centres d'acollida.»

90: «Els centres d'acollida tenen com a missió facilitar una llar transitòria als menors abandonats o maltractats, amb la finalitat de fer-ne un informe-diagnòstic que possibiliti l'elaboració d'una proposta de mesura dirigida a l'autoritat judicial o d'encaminar-lo a altres serveis d'atenció a la infància.»

91: «L'ingrés en un centre d'acollida solament es podrà realitzar amb l'acord previ de l'autoritat judicial competent o a instància de l'òrgan territorial corresponent.

«Excepcionalment, es podrà donar acollida al menor necessitat d'una atenció immediata, i caldrà comunicar aquest ingrés en el mateix moment a l'autoritat judicial.»

92: «En els centres d'acollida regirà tot el que estableixen els articles 26 i 27 en referència al projecte general de funcionament, als projectes d'atenció individualitzada i els articles 47 i 48, pel que fa a l'actuació de l'equip multidisciplinari.»

Posteriorment, en l'*Ordre de 14 de març de 1988, per la qual es regula la tutela dels menors desemparats*, l'article 4, diu: «Els menors seran atesos en un primer moment en els centres d'acollida o en llars familiars o bé en aquelles institucions especialitzades que siguin necessàries. Els equips tècnics iniciaran el més ràpidament possible l'estudi del cas, que comprendrà:

«a) Les raons i circumstàncies del desemparament produït i les possibilitats de reversió d'aquestes.

»b) La proposta que cal fer en interès del menor (acolliment familiar, internament o altres).»

També la *Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats* i de l'adopció, en el capítol 1, article 2, punt 5. diu: «Els Centres d'Acolliment, si s'escau, han d'exercir l'atenció immediata i transitòria dels menors desemparats, a fi d'analitzar-ne la problemàtica i proposar després el tipus de mesures aplicables.»

Però és el *Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció*, el que, en el capítol II –que dedica els articles 35, 36, 37 i 38 als Centres d'Acolliment–, actualitza la seva funció i en concreta alguns aspectes.

Així, l'article 35 parla de «serveis residencials d'estada transitòria que tenen per objecte: a) Donar resposta immediata i transitòria d'acollida a qualsevol menor que estigui en situació d'alt risc i ha de ser separat del seu nucli familiar, i exercir la funció substitutòria temporal de la família; i b) Fer l'observació i el diagnòstic de la situació dels menors atesos i les seves famílies per tal d'elaborar la proposta de mesura corresponent.»

L'article 36, diu que aquests centres han de disposar:

«a) D'un equip educatiu format per educadors socials que realitzen l'atenció directa. Cada menor comptarà amb un educador com a figura referencial al llarg de la seva estada al centre d'acollida que serà l'educador-tutor. Aquest serà el responsable del pla de treball individualitzat de l'infant, i haurà de recollir, integrar i aportar l'observació pròpia i la de la resta de l'equip educatiu a l'equip tècnic interdisciplinari.

»b) D'un equip tècnic interdisciplinari format per: assistent social o diplomad en treball social, psicòleg, pedagog, metge i l'educador-tutor. Aquest equip té la funció de recollir tota la informació del cas, examinar, explorar i valorar les circumstàncies, situació i necessitats dels nens per a emetre un informe diagnòstic interdisciplinari que possibiliti l'elaboració de la proposta de mesura més adequada. L'exploració diagnòstica unidisciplinària de cada professional i l'observació de l'educador tutor s'ha de globalitzar i integrar en el treball interdisciplinari.»

En l'article 37, es classifiquen els Centres d'Acolliment «en funció de les franges d'edat dels nens que s'atenen, de la manera següent:

»a) Centres d'acolliment d'adolescents: de 12 a 18 anys, amb possibilitat de flexibilitzar les franges d'edat en els casos de grups de germans. Ateses les característiques d'aquest període evolutiu i d'aquests centres, no sempre seran mixtos.

»b) Centres d'Acolliment de nens petits: de 0 a 12 anys, amb flexibilitat en casos de grups de germans. Ateses les característiques específiques de la primera infància, s'han d'establir diferents mòduls per nivells d'edat.

»c) Centres d'Acolliment verticals: són aquells que acullen infants de franges d'edat diverses.»

Finalment, l'article 38 diu: «L'estada en aquests centres estarà limitada en el temps a la durada de la realització de l'anàlisi de la situació de risc del menor, de l'estudi-diagnòstic i de l'elaboració de la proposta de mesura de protecció.»

3. RELACIÓ DE CENTRES D'ACOLLIMENT VISITATS

– Centre d'Acolliment Els Llimoners, centre propi de la Direcció General d'Atenció a la Infància. Barcelona. Infants fins a 12 anys.

– Centre d'Acolliment Vilana, centre propi de la DGAI. Barcelona. Noies de 12 a 18 anys.

– Centre d'Acolliment i Urgències d'Infants Josep Pallach, CAUI, centre col.laborador dependent de l'Institut de Treball Social i Serveis Socials, INTRESS. Barcelona. Infants de 0 a 12 anys

– Centre d'Acolliment Estels, centre col.laborador dependent de l'Associació Asteroids B-612. El Masnou (Barcelona). Infants fins a 12 anys.

– Centre d'Acolliment Estrep, centre col.laborador dependent de la Fundació Mercè Fontanilles. Sant Fruitós de Bages (Barcelona). Nois de 14 a 18 anys.

- Centre d'Acolliment La Mercè, centre propi de la DGAI. Tarragona. Infants fins a 18 anys.
- Centre d'Acolliment Raïmat, centre propi amb la gestió delegada a la Fundació Mercè Fontanilles. Raïmat (Lleida). Infants de 4 a 18 anys.
- Centre d'Acolliment Misericòrdia, centre propi de la DGAI. Girona. Infants fins a 12 anys, i noies fins a 18 anys.
- Centre d'Emergències El Roure, centre col·laborador dependent de l'Associació Catòlica Internacional de Serveis a la Joventut Femenina (ACISJF). Barcelona. Infants fins a 18 anys.
- Centre d'Emergències Els Lledoners, centre propi de la DGAI amb la gestió delegada a la Fundació Mercè Fontanilles. Nois de 12 a 18 anys.

4. VISITA ALS CENTRES D'ACOLLIMENT DE CATALUNYA

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT ELS LLIMONERS

Actuació d'ofici núm. 1660/98

El centre d'acolliment Els Llimoners és un centre propi de la Direcció General d'Atenció a la Infància, que atén nens i nenes fins a 12 anys. Quan aquests infants tenen germans o germanes més grans, s'intenta no separar-los, i aleshores el centre acull també població més gran.

La població atesa varia molt d'una època a l'altra: per exemple, s'hi han donat situacions d'una ocupació constituïda fonamentalment de nadons, mentre que en altres moments quasi no n'hi ha hagut. Aquest fet fa variar molt la dinàmica de funcionament del centre.

El centre està situat a la carretera de Sant Cugat, en el terme de Barcelona, però confrontant amb el municipi esmentat.

Fou visitat el dia 12 de maig de 1998 per l'Adjunt al Síndic per als Infants i una assessora.

Personal

El centre és portat per una directora. L'administració del centre és a càrrec d'un administrador, auxiliat per una administrativa.

L'equip educatiu és format per 27 educadors, repartits en torns de matí, tarda, vespre i nit. L'oscil·lació de les edats dels infants fa que s'hagin d'adequar contínuament els torns d'educadors, per fer-ne un repartiment equitatiu, segons la població del moment.

Consideren molt positiu poder tenir educadors de reforç quan el centre està saturat, i imprescindible els suplents en cas de malaltia dels educadors, a fi de poder atendre correctament els infants.

Formen l'equip tècnic una psicòloga, una assistent social, una pedagoga, una metgessa i un infermer.

El personal de serveis es compon de dues cuineres i dues ajudants de cuina, cinc persones de neteja, dues de bugaderia, tres xofers, una persona de manteniment i un porter.

La vigilància és confiada a un encarregat de seguretat.

Infraestructura

L'edifici, antic de construcció, però totalment remodelat per dins a fi d'adequar-lo a les funcions que havia de complir, té una planta baixa i dos pisos. A la planta baixa hi ha els despatxos de direcció, administració, metges, tècnics, sales d'acoblament d'acolliment, menjador, i sala de cafè.

Al primer pis hi ha totes les habitacions per a infants, a un costat del passadís els nens i a l'altre les nenes, dues cambres de bany amb dues dutxes, dos vàters i tres lavabos cada un, l'un per als nens i l'altre per a les nenes. Hi ha també la sala de joc del grup de maternals, i, al seu costat, el bany dels bebès.

Al segon pis, hi ha dues sales força grans, l'una per fer deures i l'altra per jugar i mirar la televisió –una sala polivalent. Disposa de bany, i hi ha també la vivenda d'un dels treballadors.

Aquesta distribució de l'espai no és la més convenient per a un centre d'infants d'edats tan diverses, ni tampoc respon al principi de normalització desitjable.

En primer lloc, el fet de tenir tots els dormitoris junts en un sol passadís, a més de recordar un model d'orfenat que creiem ja superat, comporta problemes pràctics a causa dels diferents horaris d'anar a dormir i de vida quotidiana, atesa la diferència d'edats dels infants, des de nadons fins a nois i noies de 12 o 14 anys.

Segons el principi de normalització que s'hauria d'oferir als infants tutelats per l'Administració, el fet que les zones de dormir, de menjar, de fer deures, de jugar, etc., estiguin en pisos diferents respon a un model obsolet de residència familiar.

El nombre de dutxes és insuficient; la majoria de lavabos estan a l'alçada dels adults, i sorprèn la manca total de banyeres en un equipament per a la petita infància.

L'espai exterior no és gaire gran, ni tampoc preparat per a infants petits, ja que el sòl és de ciment, material perillós en cas de caigudes.

Tal com consta en l'Informe del Síndic de l'any 1995, la direcció del centre ha fet diverses gestions per paliar el greu perill que corren tant els nens com el personal pel fet de tenir la carretera a tan pocs metres del centre. Per aquesta via, els turismes i les motos agafen velocitats molt altes, i fins i tot s'hi fan curses il·legals. S'ha demanat que hi posin un semàfor, però la resposta ha estat que no és possible tractant-se d'una carretera. La mateixa direcció va aconseguir que es construís una petita vorera, que resulta insuficient, i un pas de viants marcat a terra, que no és visible per als automobilistes.

Escolaritat

Els infants acollits al centre Els Llimoners assisteixen a escola al CEIP Mare de Déu del Roser, de les Planes, la mateixa escola on van les noies del centre Vilana. Van trobar-se amb un rebuig molt gran per part de l'associació de pares d'alumnes d'una escola veïna on portaven alguns nens.

Per aquest motiu, tal com s'explica en el relat del centre esmentat, es va decidir portar en aquesta escola tots

els infants del centre Els Llimoners, ja que els ha facilitat la integració dels infants en qualsevol moment de l'any i ha acceptat les característiques especials on altres escoles posen entrebancs, i això permet l'adaptació a les circumstàncies especials dels infants tutelats i ingressats d'urgència en un centre d'acolliment.

Pel que fa als infants en edats en què l'escolaritat no és encara obligatòria, els tècnics valoren la idoneïtat de l'escolarització per a cada nen.

Visites

El centre disposa de dues sales de visita per als pares i familiars. Són acollidores i estan moblades convenientment. Es troben situades a l'entrada, i això permet de tenir-ne un control i supervisió adequats.

Atès l'emplaçament del centre, en una zona quasi mancada del tot de transport públic, s'ofereix als pares de recollir-los i acompanyar-los al km 0 de la carretera de Sant Cugat.

Activitats lúdiques

La peculiar situació del centre condiona les sortides dels infants, que, a causa de la proximitat amb la carretera, han d'anar sempre en furgoneta per entrar-hi i sortir-ne.

Per això, les sortides que s'organitzen els caps de setmana i les tardes d'estiu, ni que siguin per la serra de Collserola, es fan en cotxe.

Normalment organitzen tant sortides a la natura com a ciutat, a fi que, malgrat residir en un lloc tan aïllat, els infants puguin desenvolupar la seva sociabilitat, que ja tenen prou mancada.

Els infants del grup maternal que encara no van a escola surten del centre cada dia.

Intimitat i privacitat

La intimitat està bastant ben assegurada en els espais de dormitori, ja que les cambres de dormir són de dos infants.

En els banys això es fa més difícil, ja que, insuficients com són en nombre, fàcilment es donen situacions d'amuntegament, incompatibles amb el respecte a la intimitat.

Programes específics

El centre, juntament amb altres Centres d'Acolliment, ha elaborat un avantprojecte de prevenció i detecció de maltractaments i abusos sexuals.

El centre també col·labora en l'estudi de maltractaments que promou la Direcció General d'Atenció a la Infància.

La Secció de Centres d'Acolliment de la Direcció General d'Atenció a la Infància es planteja fer una investigació sobre els nadons víctimes de maltractament físic greu, per tal d'estudiar el perfil de personalitat dels pares maltractadors i la relació d'aquest tipus de maltractament amb el que han rebut els pares.

Valoració

El Síndic considera que aquest centre d'acolliment té un bon funcionament i una organització que afavoreix

el compliment de l'encàrrec institucional, sobretot pel que fa a les funcions i tasques específiques i diferenciades dels equips de treball. Aquest mateix fet pot generar en algun moment algun tipus de rigidesa que podria contrarestar els beneficis de la bona organització.

L'equip directiu i educatiu que en condueixen l'activitat són molt sòlids i experimentats; això els confereix seguretat en la bona pràctica diària. Aquests factors resulten estabilitzadors per als infants.

D'altra banda, la infraestructura del centre no afavoreix una vida quotidiana normalitzada dels infants. Remarcuem les mancances en les instal·lacions de bany.

Volem reiterar la conveniència de buscar un nou emplaçament per a un centre d'aquestes característiques, que no fos tan allunyat dels nuclis de població, tal com es va recomanar l'any 1996 al Departament de Benestar Social, on estava adscrita la Direcció General d'Atenció a la Infància en aquells moments.

La valoració del centre és positiva i ens fa pensar que el seu model, llargament experimentat, és encara ben vàlid.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT VILANA

Actuació d'Ofici núm. 1659/98

El centre d'acolliment Vilana està situat a la part alta de Sarrià, en una torre antiga al costat de la via dels Ferrocarrils de la Generalitat i de l'estació del Peu del Funicular.

És un centre propi de la Direcció General d'Atenció a la Infància (DGAI), del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Aquest centre fou visitat pel Síndic, acompanyat per l'Adjunt per a la defensa dels drets dels infants i una assessora, el dia 30 d'abril de 1998.

Població

El centre d'acolliment Vilana atén noies desemparades de 12 a 18 i que han estat tutelades per la Direcció General d'Atenció a la Infància. Quan aquestes noies tenen germans més petits, a fi de no separar-los, el centre acull també els germans petits, independentment que siguin nois o noies.

Les noies internades han patit maltractaments físics o psíquics o bé han estat víctimes d'abús sexual. Algunes d'elles han estat també rebutjades per la família i abandonades.

Es constata l'augment considerable de noies víctimes d'abusos sexuals continuats (fins a un 40%), amb la consegüent perturbació emocional, que ha provocat la necessitat d'especialització tant de l'equip educatiu com de l'equip tècnic.

De les trenta noies que el centre pot acollir, en el moment de la visita n'hi havia tres que es trobaven escapolides. Amb tot i que algunes presenten especials dificultats de contenció, tractant-se, a més, com tots els centres d'acollida, d'una institució en règim obert, rarament es donen casos de noies escapolides que es puguin considerar desaparegudes o perdudes. Quan no

perden el contacte amb el centre, malgrat que hagin fugit, normalment són recuperables, i sovint tornen per iniciativa pròpia.

La mitjana d'estada de les noies al centre és de cinc mesos, malgrat que algunes s'hi arriben a passar un any per manca d'un altre centre.

Personal

L'equip directiu està compost per un director, una subdirectora, un administrador i una administrativa.

L'equip educatiu es compon de vint-i-un educadors, distribuïts en torns de cinc hores, exceptuant el torn de nit, que és de deu hores.

A cada torn hi ha quatre educadors, menys el torn de tarda, que en té set. En el torn de nit hi ha dos equips de tres educadors cada un, que treballen setmanes alternes.

Per atendre els caps de setmana, els educadors que fan torns de dia treballen de forma rotatòria, formant equips de quatre persones.

La proporció d'educadors és teòricament bona, però resulta de fet insuficient, atesa la població amb greus problemes mentals que atén i que sovint obliga a dedicar un educador a una sola noia durant un temps, per tal de preservar-la de possibles autolesions o agressions a d'altres residents. Es constata la importància del tutor, i de la relació que estableix amb les noies residents al centre en la intervenció educativa amb resultats positius.

L'equip tècnic està format per una psicòloga, una pedagoga, una assistent social, una metgessa i un ATS. Aquest equip tècnic és també insuficient. Considerem que caldria ampliar-lo per garantir que els estudis es facin en el termini que marca la llei.

El personal de serveis comprèn una governanta, un encarregat de manteniment, dos xofers, tres cuineres, una bugadera, un porter, dues netejadores i un vigilant de seguretat.

Infraestructura

El centre està distribuït en dos edificis separats pel jardí. En un dels edificis hi ha els despatxos de l'equip directiu, i totes les altres dependències on transcorre la vida de les noies del centre: dormitoris, menjador, sales d'estar, sala de visites i també els serveis de cuina, bugaderia i cabines telefòniques.

En l'altre edifici hi ha els despatxos de l'equip tècnic, on es tenen les entrevistes amb les noies i les famílies, i també la biblioteca i una sala de reunions. A la planta baixa, l'aula escolar, el taller i el gimnàs.

El jardí té un pati amb cistella de bàsquet i una xarxa de voleibol, i una zona tancada amb dues piscines, una per a nens molt petits, i l'altra per a la resta.

L'edifici és antic, i les instal·lacions tenen mancances importants pel que fa a manteniment i modernització, cosa que assenyalen en la valoració del centre.

Participació

En relació amb la participació de les noies en la vida del centre, hi ha assemblea quinzenal per grups d'edat

(i pis), i assemblea quinzenal de tot el centre. En aquestes assemblees, l'ordre del dia el fan entre tots: a cada pis, hi ha un tauler d'anuncis amb dos fulls, l'un on apuntar els temes dels quals es vol tractar en l'assemblea, i l'altre on s'apunten les queixes.

Intimitat i privacitat

Pel que fa al respecte a la intimitat, el Síndic considera que es treballa en la línia d'intentar fer compatible el necessari control amb el dret a la intimitat. En aquest àmbit,

– les cartes que escriuen les noies, no les mira ningú, però les han de tancar davant d'algun educador;

– les cartes que reben, les han d'obrir també davant d'un educador. S'apunta el nom del remitent en una llibreta que té el director, i de la qual les noies tenen coneixement;

– quant al contacte telefònic amb les famílies i amics, les noies tenen a la seva disposició dues cabines telefòniques a la planta baixa, tancades amb una porta amb vidre. Hi ha un horari per rebre i fer trucades, i un educador controla el temps des de fora de les cabines, per mirar d'intuir si es veuen coaccionades per qualsevol motiu i també perquè una sola noia no esgoti tot el temps destinat a trucades telefòniques.

Visites

Quasi totes les visites dels pares a les noies es fan al centre, ja que la direcció considera que fer-les a les dependències de la DGAI és un signe de debilitat institucional.

Les visites tenen lloc en una sala gran i poc acollidora que dona al vestíbul d'entrada.

Escolaritat

Cal considerar positiu el fet que les residents facin la vida escolar i lúdica fora del centre, pel que fa a la normalització de la seva vida quotidiana.

Han tingut molts problemes a l'hora de trobar escoles, ja que sovint han estat rebutjades en les escoles veïnes, sobretot les privades. Els problemes per trobar escola s'agregen en el cas de les noies pertanyents a minories ètniques.

La majoria de noies residents al centre Vilana assisteixen a l'escola pública Mare de Déu del Roser, de les Planes: les petites hi van en furgoneta, i les més grans amb els Ferrocarrils de la Generalitat. En aquesta escola hi ha una gran flexibilitat pel que fa a la matriculació a mig curs escolar i també quant a l'adaptació del contingut curricular a la situació concreta de cada noia.

Només deixen d'assistir a escola quan per motius terapèutics es considera més adequat: en cas de crisis agudes en retornar de la Unitat de Crisi per a Adolescents (UCA), en casos de depressió, etc. Els primers quinze dies d'estada al centre, es valora més convenient que no en surtin, per tal d'observar el funcionament i possibles problemes de les acabades d'arribar. Després ja van a escola.

En alguns casos, s'ha considerat necessari el manteniment dels menors en el mateix centre escolar en què

cursaven els estudis, i se'ls hi ha acompanyat amb la furgoneta al matí i anat a buscar a la tarda.

La direcció del centre opina que caldria crear més aules especials en les escoles públiques ordinàries, i que cal treballar per tal que les escoles concertades acullin nois i noies de diferents procedències, característiques i necessitats.

Un dels problemes que s'ha aconseguit solucionar és que totes les noies, quan marxen, tinguin la documentació escolar en regla.

Treballen amb el programa Barcelona Activa, de l'Ajuntament de Barcelona, per tal d'aconseguir recursos laborals per a les noies més grans de setze anys.

Activitat lúdica

Pel que fa a l'activitat ludicoeducativa, utilitzen les instal·lacions de Can Caralleu, cedides per l'Ajuntament de Barcelona (Sarrià-Sant Gervasi) i la piscina coberta de l'Ajuntament de Sant Just El centre està satisfet d'aquesta activitat, que considera molt positiva per a les noies, en poder compartir aquests espais amb població de la mateixa edat i en un medi normalitzat.

Disposen també d'un esplai a Sarrià, on van algunes noies el dissabte a la tarda i alguns dies de festa.

Han aconseguit que totes les noies acollides vagin a colònies diferents durant l'estiu.

Salut mental

Els responsables del centre estan preocupats pel nombre cada vegada més gran de noies amb problemes emocionals que requereixen tractament psiquiàtric, i per la manca de recursos humans i tècnics per atendre aquestes situacions.

Aquesta manca de recursos es refereix en primer lloc a la idoneïtat del mateix centre, ja que el personal no està especialitzat en aquests problemes ni té tampoc prou personal per atendre les noies que en presenten. En aquests casos, es requereix un educador només per a una de les noies, amb la minva consegüent d'educadors del torn corresponent.

En segon lloc, creuen que el recurs de l'UCA és del tot insuficient, ja que les noies retornen al cap de molt poc temps en unes condicions que no permeten una vida normalitzada.

Finalment, l'estada al centre d'acolliment d'aquestes noies tan greument pertorbades des del punt de vista psicològic s'allarga molt per manca d'un centre residencial adequat. La llista d'espera per ingressar al centre El Garraf podia ser de quasi un any en determinades èpoques, en el moment de la visita del Síndic. En aquests casos, el centre d'acolliment ha de fer també funcions de centre residencial, funcions que no pot exercir tan satisfactòriament com caldria, ja que el continu flux d'entrada i sortida de noies al centre obliga a portar una dinàmica poc estabilitzadora.

La direcció considera que el circuit de salut mental actual paralitza els ingressos als hospitals psiquiàtrics.

Aquest problema de l'atenció a les noies amb problemes de salut mental greu és identificat per la direcció

del centre com un dels més importants que afecten i distorsionen tant la vida de les noies ingressades com el funcionament del centre. Demanen insistentment la creació de recursos residencials adequats a les actuals necessitats de les noies adolescents.

Valoració

Aquest centre, essent l'únic que acull noies adolescents, té unes característiques pròpies que el fan complex i diferent.

El Síndic considera que respon a les necessitats d'acolliment i valoració de les noies amb un alt risc psicosocial, i que compleix els objectius per als quals va ser creat.

El seu funcionament és bo i els equips tenen les funcions i tasques ben delimitades; s'hi procura una bona coordinació dels equips educatiu i tècnic.

Assenyalem, però, algunes mancances que caldria esmenar:

- el nombre d'educadors s'hauria d'ampliar fi de poder atendre més personalitzadament les noies amb greus problemes de salut mental;

- seria bo el reforçament de l'equip tècnic a fi de possibilitar una avaluació ràpida de la situació personal i familiar de les noies i no allargar l'estada al centre per aquesta causa.

- la intimitat dels dormitoris no sembla prou satisfactòria, ja que algunes noies dormen en habitacions de dos, altres de tres i altres de quatre llits, i per tant, la intimitat no hi és garantida;

- als dormitoris del primer pis i al despatx d'educadors del mateix pis hi ha manca d'espai (lloc adient per als llits) i problemes de pintura, mobles, etc.;

- no hi ha sortides d'emergència: no hi ha escala d'incendis, ni portes de socors en el centre. Aquest fet s'agreuja per l'estretor de les escales que van als dormitoris.

- la cuina caldria modernitzar-la.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT I URGÈNCIES D'INFANTS JOSEP PALLACH (CAUI)

Actuació d'Ofici núm. 1661/98

Aquest centre, creat el mes de novembre de 1990 al barri de l'Eixample de Barcelona, acull des de nadons fins a infants de dotze anys.

Orgànicament depèn de l'Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS), i funcionalment de la Direcció General d'Atenció a la Infància (DGAI), de la qual és un centre col·laborador.

Població

Disposa de vint-i-dues places i permet l'estada d'infants més grans de dotze anys, quan són germans d'altres de més petits.

És un centre mixt.

Personal

El personal del centre és el següent: una directora, 15 educadors, una cuinera, un equip tècnic a temps parcial i personal d'administració i neteja.

Infraestructura

El centre ocupa dos pisos d'una mateixa planta d'un edifici del barri de l'Eixample.

Un dels pisos es fa servir de residència dels infants, i l'altre és ocupat per despatxos i sales de treball i reunió amb les famílies.

Té cinc habitacions, amb quatre o sis llits. Una d'elles és moblada per a nadons. Inclou tres banys, dos lavabos, cuina i dues sales-menjador polivalents, que fan també de sala de joc i d'estudi per fer deures. Hi ha un espai per als nadons, dos patis interiors, dues sales de bugaderia i una sala de visites per als infants i les seves famílies.

Marc teòric

El centre segueix un model de treball molt respectuós amb les famílies, però molt protector amb els infants, basat en les teories de Stefano Cirillo, que propugna que per deixar de maltractar cal deixar de ser maltractat. Intenten interrelacionar contínuament l'escolta dels infants amb l'escolta dels pares, i tenen la interdisciplinarietat com a eina bàsica.

Donen molta importància a la vinculació entre l'equip educatiu i l'equip tècnic, a fi que l'infant pugui assumir la separació del medi, la impossibilitat en aquell moment de retornar a casa, etc. Volen que l'infant senti que hi ha algú que s'implica en la seva vida.

El diagnòstic hi és entès com a procés terapèutic, i treballen molt tot el que fa referència a les visites, amb els infants i amb els pares, fent servir un mirall unidireccional.

Utilitzen el llibre d'història personalitzada de la vida dels nens i l'àlbum de fotos.

Valoren l'existència d'una xarxa d'atenció a la infància que abans no existia: Centre de Salut Mental Infanto-Juvenil (CSMIJ), EAIA, centre d'atenció als disminuïts (CAD), escoles, etc.

Els responsables creuen que els buits més importants són la xarxa, els serveis de salut mental i els de tractament de l'abús sexual.

El centre s'estructura en quatre grups: nadons, caminants, mitjans i grans.

Escolaritat

Tots els infants van en alguna escola pública de les que hi ha al barri. Només els primers dies, s'estan al centre sense escolaritzar.

Els petits de dos i tres anys tenen una aula escola en el mateix centre, on fan els primers aprenentatges.

Al centre es fa reforç escolar.

Visites i contactes amb la família

El CAUI facilita molt els contactes amb la família, tant pel fet que consideren que és un dret dels pares com

perquè creuen que relacionar-se amb els pares facilita l'elaboració del propi diagnòstic per part de l'infant respecte a la situació familiar.

Hi ha flexibilitat i es revisa i modifica el règim de visites segons les circumstàncies i el pronòstic. Quan es creu convenient, també s'autoritzen sortides amb els pares.

No hi ha límits en les trucades telefòniques més que aquells dictats pel que és perjudicial per a l'infant.

Participació

L'infant participa de forma activa en la vida quotidiana del centre, i de manera especial en tot allò que l'afecta més directament: compra de roba, etc. El mateix tipus de vivenda facilita la participació informal en la vida quotidiana.

Tenen assemblees el divendres a la tarda, per grups de mitjans i grans. L'assemblea serveix com a espai d'assaig on es treballa la tolerància, la negociació, etc.

Intimitat i privacitat

És un centre respectuós amb la intimitat dels infants acollits, però la seva infraestructura limita els drets dels nens a la privacitat, ja que han de compartir habitació de dormir amb tres o cinc nens més, en un espai força reduït.

Tot l'espai fa la impressió de ser poc ampli, sobretot pel que fa a lloc d'acollida per a nois i noies més grans.

Valoració

Es valora positivament el centre pel que fa al tracte i l'atenció que reben els infants.

És, potser, de tots els que hi ha, el centre d'acolliment més semblant a una casa particular i creiem que això és bo per a la recuperació dels infants en les difícils circumstàncies en què es troben quan hi arriben.

El tracte acollidor i afectiu es valora també positivament.

La infraestructura no sembla prou adequada a les seves dimensions.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT ESTREP

Actuació d'Ofici núm. 1662/98

El dia 25 de març, l'Adjunt al Síndic per a la defensa dels drets dels Infants i una assessora del Síndic van visitar el centre d'acolliment Estrep, situat a Sant Fruitós de Bages.

Aquest és l'únic centre d'acolliment per a adolescents nois de la província de Barcelona. Va obrir fa tres anys per substituir-ne un altre que l'Administració havia tancat en valorar que no s'adequava a les necessitats específiques de la població a atendre. La idea de crear un centre d'acolliment especial per a nois adolescents va sorgir de la necessitat experimentada de separar els nois de les noies, per la conflictivitat que s'havia viscut al centre d'acolliment Vilana.

És gestionat per la Fundació Mercè Fontanilles, entitat que abans gestionava, en el mateix lloc, un centre de

rehabilitació de toxicòmans. Aquesta fundació gestiona altres centres col·laboradors de la Direcció General d'Atenció a la Infància, entre ells el centre d'acolliment Raïmat.

L'estada dels nois en el centre té d'una mitjana de set o vuit mesos, ateses les dificultats per trobar recursos residencials adequats, i en alguns casos per aclarir les possibilitats de retorn al país d'origen.

Població

El centre acull nois de 14 a 18 anys de les comarques de Barcelona i té capacitat per a vint-i-quatre nois. Fins que va entrar en funcionament el nou centre d'acolliment de nois adolescents de la província de Girona, el de Sant Fruitós també n'acollia d'aquella zona.

Per aquesta raó, en determinats moments la presència de nois magribins ha estat nombrosa, fins a arribar al 70%. Dels 89 nois ingressats l'any 1997, cinquanta-tres eren estrangers, i d'aquests, trenta-nou tenien la família al país d'origen.

Amb una població molt heterogènia, s'hi barregen diferents nacionalitats, però també diferents problemàtiques: hi ha nois del carrer que sovint han passat de ser víctimes de maltractaments a ser agressors; d'altres són nois maltractats o abandonats. En general són nois molt fràgils, amb conductes violentes.

Una part important dels nois tenen trastorns psicològics importants, i n'han hagut d'ingressar sovint a la Unitat de Crisis d'Adolescents (UCA). En el moment de la visita, hi havia set nois en tractament psicològic.

Els responsables del centre detecten que els nois que hi ingressen estan cada vegada més deteriorats i immersos en problemàtiques més dures, i creuen que és degut que els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) fan una tasca de filtre que evita els internaments quan això és possible.

Personal

El personal del centre és compost per una directora, una administrativa, 24 educadors, personal de neteja i de manteniment, i l'equip tècnic.

S'han incorporat diversos educadors d'origen magribí i una centramericana a l'equip d'educadors i aquest fet ha ajudat molt a l'acostament als nois, a la comprensió de les necessitats viscudes per ells, al contacte amb les famílies i també al control i contenció. Ha permès tractar els nois del Magrib de manera no persecutòria. Aquests educadors es reparteixen un per torn. L'equip educatiu és molt estable.

L'equip tècnic va canviar el sistema de diagnòstic per adequar-lo a la realitat dels nois menors no acompanyats. Han de contactar amb les famílies per telèfon.

S'ofereix formació i supervisió al personal, ja que es considera que fan una tasca molt especialitzada i d'alt risc.

Infraestructura

L'Estrep està en una masia enmig d'una urbanització del Bages. És acollidora i agradable, però no gaire adequada a les funcions que ha de complir. La masia està envoltada per bosc.

Té els serveis comuns, sala, menjador, cuina, aula, infermeria i despatxos a la planta baixa.

Els dormitoris i serveis són al pis de dalt, que també té una sala gran per jugar a ping-pong o escoltar música. Hi ha tres habitacions de «reflexió i protecció», que s'utilitzen per aïllar els nois quan estan agitats o violents, i també, en ocasions, quan tornen al centre després d'haver-ne fugit.

Hi ha habitacions individuals, de dos llits, de tres, i una de quatre. Aquestes estan agrupades en mòduls, segons l'edat, responnent a les característiques de cada noi.

La decoració és lliure, i es pot veure la presència de motius de la cultura del Magrib en moltes habitacions i al menjador.

La infraestructura facilita les fugues, que són freqüents. En el moment de la visita hi havia deu nois escapolits, malgrat haver posat guarda de seguretat. Com al centre d'acolliment Vilana, cal distingir entre els nois que, havent fugit, no han donat més notícies i els que mantenen el contacte amb el centre, hi reingressen per unes hores o uns dies i en tornen a marxar.

Escolaritat

Els nois tenen en general molts problemes d'escolaritat, a causa d'un baix nivell de coneixements, que no correspon a l'edat que tenen.

Sempre que és possible, assisteixen a escoles de Manresa, però n'hi ha un bon nombre que no hi poden anar, a causa de la problemàtica de conducta que presenten, que fa que unes vegades els expulsin i d'altres no trobin centre docent on anar. D'altres, sobretot els nois que fa poc que han arribat del Magrib, són quasi analfabets i, sense hàbits escolars, necessiten un temps preparatori per poder integrar-se en una escola.

Per aquests motius, seria molt positiu que poguessin tenir un mestre d'alfabetització tal com han demanat. De totes maneres, hi ha una aula escolar al centre per a tots aquells nois que no poden anar a escola. Aquesta aula és portada pels mateixos educadors, amb tots els inconvenients que això comporta.

Tenen classes de castellà subvencionades per Càritas.

Activitats

El centre organitza diverses activitats lúdiques i esportives, per a les quals s'acostuma a partir el grup gran en dos grups. Alguns nois estan integrats a activitats esportives en el poble.

S'ha iniciat un programa de prevenció dels abusos sexuals que cal valorar positivament. També hi funciona un programa de prevenció de drogues.

En el moment de la visita es preparava l'inici d'un programa progressiu per poder adequar la conducta adaptativa a cada fase de millora que aconsegueixi el noi, que és semblant al que es porta a terme en diferents centres per a joves infractors. Amb aquest programa es treballarà de manera més específica la responsabilitat i l'autonomia personal, i porta aparellat una major flexibilitat en diversos àmbits de la vida quotidiana de dins del centre així com en el règim de sortides.

Un grup treballa en el manteniment de la gespa d'un golf del poble, i altres fan feines en un hivernacle de la mateixa urbanització.

Intimitat i privacitat

L'estructura del centre no permet gaire privacitat, ja que els espais comuns no són prou amplis.

En les zones de dormir, la intimitat varia segons el mòdul i el tipus d'habitació que s'ocupa, però creiem que en general hi és garantida.

Participació

La participació quotidiana en la vida del centre és àmplia, ja que els nois, segons les seves possibilitats i condicions, col·laboren en les tasques d'alimentació, neteja i higiene.

Al centre se celebren assemblees setmanals, que són preparades pels nois conjuntament amb l'equip educatiu.

La participació que hi tenen els residents és alta, i l'experiència no solament significa intercanvi, debat i expressió, sinó que també és facilitadora de la integració en el centre i mobilitzadora del canvi d'actituds de resistència al sistema de protecció.

Els nois editen una revista confeccionada per ells, amb benvingudes als nous, passatemp, articles, etc.

Visites i contactes amb la família

Ben al contrari del que succeeix en altres Centres d'Acolliment, en què sovint la protecció de l'infant requereix la limitació dels contactes amb la família, a l'Estrep és un objectiu de potenciar-los.

El fet de ser xicotets adolescents que sovint manifesten una certa problemàtica de conducta, amb la família lluny o bé amb vincles afectius molt febles o afeblits a causa d'un entorn familiar poc nutritiu, fa que molt sovint els pares i altres familiars no mostrin cap interès a estar-hi en contacte.

El centre creu que és bo facilitar i estimular aquests contactes, i treballa per aconseguir-ho.

Valoració

Aquest centre ha intentat adaptar el model de centre d'acolliment a les especials circumstàncies dels nois que hi resideixen, amb greus problemes socials, familiars i personals, alguns dels quals passen pel mateix fet de la immigració sense acompanyament.

Creiem que els aspectes socials i culturals s'han treballat molt, i, amb això, el respecte a la diversitat.

L'equip d'educadors i responsables del centre està motivat i ha fet importants esforços per comprendre la situació dels nois i adequar-hi la seva atenció.

El fet que aculli població en situació personal molt greu, en la qual hi ha víctimes i agressors, dificulta que es pugui fer efectiva la protecció dels primers i la contenció dels segons.

L'especial complexitat de l'atenció que es requereix demana disposar d'eines específiques que facin possible el compliment de l'encàrrec que tenen, i per tant,

implica que s'hi aboquin recursos especialitzats, tant humans com materials.

El centre té un problema important d'allargament de l'estada dels nois, generat per la manca de recursos adequats per a ells, com serien famílies especialitzades i centres residencials d'acció educativa. Aquests darrers són insuficients, i encara n'hi ha pocs d'adaptats a les seves necessitats.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT ESTELS

Actuació d'Ofici núm. 3372/98.

El dia 16 de juny de 1998, l'Adjunt per a la Defensa dels drets dels infants i una assessora del Síndic van visitar el centre d'acolliment Estel, situat al nucli del Masnou (Maresme), centre col·laborador de la Direcció General d'Atenció a la Infància (DGAI), de l'Associació Asteroides B-612, creat l'any 1990.

Disposa de 25 places, però els darrers anys acostuma a sobrepassar aquest nombre.

La mitjana d'estada dels infants i adolescents s'ha perllongat fins a arribar a vuit mesos durant l'any 1997, a causa del retard a trobar el recurs proposat. Moltes d'aquestes llargues estades són d'infants molt petits, fet que preocupa els responsables del centre, per les conseqüències que se'n deriven.

Aquesta circumstància ha originat que el centre hagi hagut d'adequar l'atenció assistencial a les noves necessitats que comporta una estada més llarga, i ha hagut d'abordar sovint problemàtiques més pròpies de centre residencial que de centre d'acolliment.

Població

El centre acull infants, nois i noies, fins a 12 anys. En tenen de més grans quan aquests formen part d'un grup de germans, a fi de no separar-los. Predominen els nois en una proporció important.

En el moment de la visita, ja feia temps que hi havia augmentat molt l'ingrés nadons, i això havia obligat a duplicar l'espai de nurseria. La major part d'infants provenen de Barcelona i del seu cinturó industrial.

El centre de derivació més proposat l'any 1997 va ser el d'Acolliment Familiar Preadoptiu, seguit d'acolliment simple en llar funcional, acolliment simple en família aliena, acolliment simple en família i extensa i, finalment, acolliment simple en centre residencial. No ha tornat cap infant a casa seva, la qual cosa confirma la major dificultat de recuperació de les famílies, probablement a conseqüència d'una major intervenció prèvia dels serveis socials d'atenció primària i dels Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA).

El centre s'organitza en quatre mòduls segons les franges d'edat: nadons, petits, mitjans i grans.

Personal

El centre és portat per una directora i una subdirectora. L'equip educatiu s'ha duplicat en el darrer any, per l'elevat nombre de nadons, que requereixen més presència i atenció personalitzada. Està organitzat en tres

torns, de matí, tarda i nit, amb els corresponents períodes de coincidència.

El personal de serveis és integrat per un encarregat de manteniment, dues cuineres, personal de neteja contractat, una persona de bugaderia i un conserge que fa també tasques de xofer.

L'equip tècnic, format per una assistent social, una psicòloga i una pedagoga, s'ha ampliat temporalment amb una assistent social de pràctiques a jornada completa.

Infraestructura

El centre ocupa un edifici antic, que era una vella casa familiar molt àmplia, a la qual s'ha annexat darrerament l'edifici contigu, d'edificació més moderna. En aquestes dependències noves s'hi han instal·lat els despatxos de l'equip tècnic, sales de reunió i una sala de visita per a familiars, que es reserva a aquells que poden generar alguna relació conflictiva. En trobar-se més aïllats, no pertorben la dinàmica del centre i l'espai pot estar especialment supervisat.

A la planta baixa hi ha els despatxos de direcció, d'administració i de visites, la cuina, els menjadors, una habitació de joc per als més petits, un pati i un jardí. Al pis primer s'hi troben els dormitoris, els banys i les sales d'estar i televisió. Els dormitoris estan ben moblats i són espaiosos, però agrupen un nombre elevat d'infants: quatre, cinc o sis.

Al pis superior hi ha diverses sales de joc i per fer deures, i unes golfes molt àmplies que s'utilitzen per a activitats ludicoculturals.

La casa està adaptada per a infants amb problemes de mobilitat.

Escolaritat

Els infants i adolescents acollits assisteixen a escoles del poble, a les quals s'incorporen al cap de dues o tres setmanes d'ingressar. Intenten que la incorporació a l'escola sigui progressiva. Estan repartits en cinc escoles i un institut d'ensenyament secundari.

El centre rep la col·laboració de l'equip d'assessorament psicopedagògic (EAP) del Baix Maresme, amb el qual treballa la millor opció d'escola en cada cas.

No es detecten problemes d'adaptació dels infants a les escoles, però sí dificultats per seguir el ritme escolar, ja que acusen greus mancances en l'aprenentatge.

Activitats extraescolars

Els infants participen activament de la vida comunitària i social del Masnou, i se senten molt ben acceptats per part del veïnat. Molts dels infants assisteixen a un esplai de la població.

L'equip educatiu ha preparat un programa d'habilitats socials per als infants, que participen en colònies i sortides organitzades per l'Associació Asteroides conjuntament amb els infants i adolescents acollits en llars funcionals de la mateixa entitat. L'experiència és positiva.

Molts infants participen en activitats extraescolars organitzades per les escoles, i en el centre funcionen ta-

llers de manualitats, decoració, teatre, espai obert, etc., sobretot en temps de vacances.

Visites i contactes amb la família

Els infants acollits tenen dos dies de visita la setmana, el dimarts i el dijous. Els nadons reben visites als matins.

En cas de proposta de preadopció, les visites són mensuals.

Els infants poden telefonar a casa als vespres, en una franja horària fixada, fins a un màxim de tres trucades cada un.

Intimitat i privacitat

La infraestructura del centre és càlida en el sentit que s'assembla a una casa de família molt gran, però té com a contrapartida que no disposa de gaires habitacions, malgrat que les que té són molt àmplies, i això no facilita el respecte a la intimitat. El mateix passa amb les cambres de bany.

Participació

Els infants dels mòduls mitjans i grans participen en la neteja dels espais comuns de dormitoris i sales d'estar.

La participació formal es manifesta en les assemblees, en què participen els infants del mòdul dels grans. Aquest espai està concebut com un lloc per tractar qüestions que afecten el grup i per compartir inquietuds, dubtes i temes diversos entre els educadors i els infants. S'intenta anar més enllà de les qüestions que afecten la vida quotidiana, treballant sobretot el treball en grup i la participació i organització d'activitats a realitzar.

A causa de l'ingrés de diversos preadolescents i adolescents l'any 1997, l'assemblea s'organitza en dos grups diferenciats, atenent així les necessitats diferenciades d'ambdues franges d'edat.

Viabilitat de les propostes administratives

L'equip del centre es mostra preocupat per l'escassa concordança entre el recurs proposat com a adequat i el recurs finalment viable. Aquesta concordança és alta en els casos d'acolliment familiar preadoptiu i de retorn amb la família extensa, però és molt baixa en els casos proposats per a acolliment familiar simple. Molts d'aquests ingressen en un Centre Residencial d'Acció Educativa. No arriba a la meitat el nombre de casos en què l'infant va al recurs proposat.

Valoració

El Síndic considera que el centre d'acolliment Estels compleix satisfactòriament la funció encomanada.

El fet d'estar situat en un poble permet la integració i treballar amb èxit les coordinacions amb la xarxa escolar i de salut mental. És especialment positiva la participació en la vida social i cultural de la població en la qual està inserit, ja que resulta normalitzador per als infants que hi són ingressats.

L'edifici té els avantatges i els inconvenients propis d'una construcció antiga i bonica, que permet la calidesa i una vida més similar a la familiar, però és difícil

assegurar-hi la intimitat, per les poques possibilitats d'habitacions més petites per a una o dues persones. Les golfes permeten, però, l'adequació d'espais diferenciats, per a qualsevol ús futur.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT LA MERCÈ, DE TARRAGONA

Actuació d'ofici núm. 1664/98

El centre d'acolliment La Mercè, situat a Tarragona, és l'únic d'aquestes característiques a les comarques d'aquesta província.

Emplaçat entre les muralles romanes i el mar, ocupa un vastíssim terreny on la Diputació havia construït una residència infantil i una residència geriàtrica, que continuen treballant, malgrat que van ser traspassades a la Generalitat els anys 1993-1994.

El centre d'acolliment ocupa només una part del complex infantil, en el qual, a més a més, hi ha dues llars infantils. Només fa tres anys que el centre d'acolliment es va traslladar a La Mercè. Abans ocupava una petita torre de lloguer en un altre barri de Tarragona (l'Oliva), massa petita i d'estat molt precari, totalment insuficient per a les necessitats que havia d'atendre. Tenia 14 places i era un centre propi.

El fet de ser un centre d'acolliment dins d'un Centre Residencial d'Acció Educativa complica el funcionament d'un centre d'aquestes característiques, ja prou complex en ell mateix, més que més quan, des de fa un temps, la directora és responsable de tots dos centres.

L'equip educatiu és diferenciat dels de les llars funcionals.

Fou visitat el dia 19 de maig de 1998 per l'Adjunt al Síndic per als Infants i una assessora.

Població

El centre acull infants i adolescents fins a 18 anys i de tots dos sexes procedents de les comarques de Tarragona.

En el moment que es va efectuar la visita hi havia molts més nois i noies grans que no pas nadons, però en altres moments la situació és la inversa.

La mitjana d'estada al centre és de quatre mesos, però de vegades algun adolescent hi ha estat àdhuc un any, fins que se li ha trobat el recurs residencial adient. Només en una ocasió es va haver de recórrer a una plaça al Garraf, però finalment es va trobar un Centre Residencial d'Acció Educativa adequat.

En tot el complex hi ha 56 places, entre les d'acolliment i les residencials, però han arribat a tenir 70 infants.

Més del 50% d'aquests infants i adolescents són atesos a la xarxa de salut mental per trastorns psicològics importants.

En general, no tenen gaires infants immigrants, però a temporades hi ha hagut força magribins i també romanesos.

S'hi produeixen força fugues, sobretot de nois magribins (fins a un 80%), que apareixen, es dutxen, mengen, descansen, es canvien i tornen a marxar. Alguns d'aquests es va descobrir més tard que eren majors d'edat. També fugen molt els nois i noies d'ètnia gitana, quan arriben a l'adolescència.

Personal

El personal (60 persones en total) té diferents situacions i dependències: funcionaris, religioses, laborals, etc. Uns van ser traspassats de la Diputació i altres ja eren funcionaris de la Generalitat.

En general, el personal de serveis té una mitjana d'edat elevada, però és suficient. L'equip educatiu és insuficient, ja que només hi ha 10 educadors per als tres torns, i 18-20 infants i adolescents. Els torns són de set hores, més els caps de setmana rotatoris.

Infraestructura

En teoria, el centre d'acolliment ocupa un pavelló anomenat Tramuntana, que té 14 places, però que està ocupat sovint per 18 o 20 infants i adolescents.

A la pràctica, un altre dels pavellons, el de Llevant, també està ocupat quasi íntegrament (fins a un 90%) per infants en règim d'acolliment.

Hi ha un edifici principal pel qual s'entra al complex, on hi ha els despatxos dels tècnics, una sala de reunions, el despatx i consultori mèdic, una sala d'espera, una sala de visites per a les famílies, els despatxos de l'administrador i el de la directora en un cantó. Una gran cuina, un rebost, i la bugaderia ocupen l'altre cantó.

El pavelló Tramuntana ocupa els dos primers pisos d'una ala de l'edifici principal, i el de Llevant, una de les casetes. És on hi ha els nois i les noies més grans. Les habitacions són molt espaioses, i hi dormen cinc, sis o set persones. Hi ha una gran cambra de bany, amb diverses dutxes, però en ser per a nois i noies, fan torns de dies alterns a l'hivern i de matí i vespre a l'estiu. Les habitacions tenen armari per a tots els que hi dormen.

Hi ha una sala-menjador polivalent, molt gran, i una cuina-office. Té també una habitació per a la roba i altres estris.

El pavelló de Llevant és una caseta quadrada, de planta i pis, amb grans espais comuns: sala de jocs per als petits, menjador, cuina, dormitoris de quatre, vuit i deu llits i bressols. Hi ha dues cambres de bany, una per als més petits i l'altra per als més grandets. Les instal·lacions dels banys respecten l'alçada dels infants.

Els espais tenen molta claror, són ben equipats i ben mantinguts.

Un altre edifici és comú per a infants en règim de centre d'acolliment i en règim de centre residencial. Disposa d'una gran sala de jocs per als més petits, una sala de jocs per a tots i una biblioteca, que és on estudien i fan els deures.

Hi ha encara tres casetes més: en una hi ha l'equip tècnic, i les altres dues són centres residencials. Tots els edificis estan envoltats per un jardí comú, amb àrea de jocs infantils i pati per jugar a futbol o a bàsquet.

Visites i contactes amb la família

Tenen visita setmanal de la família, que pot ser amplificada o restringida segons les circumstàncies i necessitats de cada infant.

Hi ha un horari establert el dimarts i el dissabte per fer trucades telefòniques, que prèviament s'han de demanar; la decisió es pren entre el tutor, l'educador, l'equip tècnic i la directora.

Escolaritat

Tots els nois i noies en edat d'escolarització obligatòria van a escola. La majoria van al centre públic Jaume I, que és una escola d'acció educativa especial, amb pocs alumnes per aula, i molt flexible i adaptable a les necessitats dels infants d'aquest centre d'acolliment. Hi van acompanyats pels educadors.

Els més grans estudien Educació Secundària Obligatòria (ESO) en diversos instituts, i hi van pel seu compte.

Quasi tots van a dinar al centre.

Quan han acabat els estudis, el centre intenta trobar-los alguna feina per poder aprendre un ofici.

Participació

En el centre d'acolliment fan reunions informatives, però no assemblees. En els centres residencials fan assemblea només quan ha passat alguna cosa.

Els responsables del centre refereixen que el motiu de no establir assemblees de forma regular, preparades i estructurades, és la manca de personal, ja que els educadors treballen moltes hores i no se'ls pot demanar estendre més l'horari.

Els informes són elaborats pels tutors sense participació dels menors. Els Projectes Educatius Individualitzats (PEI) els elaboren els tutors amb la col.laboració del noi o la noia.

Intimitat i privacitat

La intimitat no pot estar en absolut garantida en aquest centre, atès que els serveis i les habitacions de dormir s'han compartir entre molts infants.

S'intenta respectar la vida privada dels infants i joves acollits, però es fa poc ús de les eines que es tenen a l'abast per individualitzar i personalitzar la cura dels infants, primers passos i indispensables per a respectar la privacitat dels infants.

Valoració

Ens trobem amb la complexitat d'un centre d'acolliment situat junt amb dues llars residencials, nois i noies, edats verticals, nois i noies amb trastorns mentals greus, etc.

A aquest fet, cal afegir-hi la problemàtica de nois retornats de complir sentències a justícia juvenil.

Es troben a faltar programes específics per ajudar els grups d'infants amb característiques comunes.

El centre d'acolliment no ha elaborat encara el projecte educatiu de centre. Les llars familiars estan acabant el seu.

Tampoc no disposen de memòria del centre ni reglament de règim intern, però sí que tenen una normativa interna.

Malgrat els esforços detectats per part del personal de normalitzar la vida interna del centre, en aquest cas, la infraestructura condiona de forma significativa el funcionament d'aquest.

Fins hi ha alguns edificis de nova construcció que no són utilitzats com a llars, funció per a la qual havien estat dissenyats, sinó que es fan servir espais més amplis dels edificis antics per jugar i fer deures, mentre que aquestes activitats podrien fer-se a la llar on mengen i dormen. Els dormitoris estan especialment preparats per poder-hi estudiar, i la sala-menjador és força àmplia i podria servir també per a determinats jocs.

Aquest canvi permetria que els infants fessin una vida molt més similar a la dels altres infants, però això demanaria necessàriament un increment de personal educador especialitzat que permetés una atenció més personalitzada i una vigilància adequada.

Troblem a faltar especialment l'elaboració del projecte de centre, que imprimirà coherència i rigor a l'acció de l'equip educatiu i garantirà el compliment de les funcions per a les quals ha estat creat el centre.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT RAÏMAT, DE LLEIDA

Actuació ofici núm. 1658/98

El centre d'acolliment Raïmat està situat en l'edifici de les antigues escoles d'aquest poble, a 17 km. de Lleida. El poble de Raïmat és molt petit, i el centre està situat enmig del nucli.

Va iniciar el seu funcionament el mes de maig de 1996, i durant el primer any va ser gestionat per una congregació religiosa. El juny de 1997 la gestió va passar a la Fundació Mercè Fontanilles.

L'estada dels menors és d'un o dos mesos després del diagnòstic i la proposta corresponent, mentre s'espera el recurs adient. En el cas dels menors procedents de Barcelona, l'estada és molt més llarga i aquest temps d'espera i provisionalitat provoca un perjudici important als menors.

Fou visitat el dia 7 de Juliol de 1998 per l'Adjunt al Síndic per als Infants i una assessora.

Població

El centre atén infants i adolescents de tots dos sexes i de tres a divuit anys. Els més petits de tres anys són atesos a la Llar Torre Vicens, de Lleida.

L'any 1997 hi van ser atesos quasi el doble de nois que de noies, de franges d'edat majoritàriament entre sis i divuit anys, especialment de vuit a onze.

Un 79% dels menors atesos eren de nacionalitat espanyola, i un 14% magribins.

La presència d'un grup relativament nombrós d'adolescents magribins amb problemes de conducta, i en alguns casos fins i tot menors infractors en estades molt curtes, hi ha generat en alguns moments un clima de violència.

Quan els Centres d'Acolliment de Barcelona estan sobreocupats, els nois que sobrepassen els límits de capacitat són portats a Raïmat, i això genera problemes importants de coordinació, de contactes amb la família, d'atenció al Centre de Salut Mental Infanto-Juvenil, de retorn, etc.

Tenen bastants menors amb trastorns psiquiàtrics, i ingressos a la Unitat de Crisi d'Adolescents (UCA).

Personal

El personal del centre és compost per una directora, una administradora i 13 educadors, a part d'una netejadora, una cuinera i una infermera. L'equip tècnic està constituït per un psicòleg, un pedagog i un assistent social. Aquest equip tècnic és compartit amb la Llar Torre Vicens.

Infraestructura

L'edifici consta de tres plantes: a la planta baixa hi ha els despatxos dels tècnics, de la direcció i l'administració, la sala de visites, la sala de reunions i la de televisió, una biblioteca, les aules taller i els espais de serveis.

En el primer pis hi ha una sala d'educadors, el dormitori dels més petits, el mòdul de noies, amb quatre habitacions i un bany, i el mòdul dels nois, amb tres habitacions, una dutxa i un bany adaptat per a persones de mobilitat limitada.

En el segon pis hi ha quatre habitacions, una sala petita, una sala d'estar i un despatx. No s'utilitza habitualment, però és fins i tot ampliable.

Les habitacions de dormir tenen una, dues, tres o quatre places. Són ben moblades, confortables i modernes. Totes exteriors.

Escolaritat

Els infants i els adolescents residents al centre Raïmat segueixen assistint sempre que és possible a la mateixa escola d'on provenien.

Els primers 15 dies d'estada no van a l'escola, però poden sortir a fer activitats lúdiques al poble.

Hi ha un problema important amb el fet que el poble de Raïmat està molt mal comunicat amb Lleida, només amb un autobús el dia. Per tant, se'ls ha d'acompanyar als diferents centres escolars.

El nivell d'escolaritat de la població atesa és molt baix en general.

Activitats extraescolars

Van tres dies la setmana a la ludoteca, i també a la piscina pública. En el centre organitzen tallers d'activitats, i tenen una petita granja de gallines.

Visites i contactes amb la família

Els primers quinze dies d'estada al centre, els ingressats no poden tenir cap contacte telefònic ni visites de la família.

Després les visites es concreten segons les circumstàncies personals i familiars de cadascú. Hi ha un horari de trucades telefòniques al migdia i al vespre.

Participació

Els infants que es troben al centre participen de la vida associativa i lúdica del poble, malgrat que són objecte d'un cert rebuig entre una part de la població.

L'espai formal de participació en el centre és l'assemblea setmanal, generalment el dissabte. Un educador n'és el coordinador, i un noi o noia el secretari, de forma rotativa.

Allà expressen les seves opinions, idees, inquietuds, i fan propostes. Aquestes tenen sempre resposta després d'haver-se discutit amb la direcció i l'equip tècnic.

En arribar, els nois reben un opuscle informatiu sobre les característiques del centre, les normes que hi regixen, els drets i deures dels estadants.

Intimitat i privacitat

L'estructura de l'edifici fa que les habitacions de dormir garanteixin en general la intimitat. Només en el cas de dues habitacions, una de nois i una de noies, com també a la dels més petits, és difícil de garantir-ho, atès que hi ha quatre o més infants en una sola.

Els banys ofereixen intimitat.

Valoració

El centre és ben equipat, ben situat en un entorn rural que ofereix calma i natura, però s'hi detecten problemes de contenció d'adolescents amb problemes de conducta. És fàcil que es donin fugues.

Hi ha alguns espais del centre que no són utilitzats en el moment present i que podrien ser útils per a una estada més normalitzadora dels adolescents en el centre.

Malgrat ser un centre amb poca història i la gestió del qual ha estat fa relativament poc temps adjudicada a una nova entitat, s'hi detecta una certa consistència i encert en els plantejaments, que han d'adquirir, amb el temps i un treball rigorós, la solidesa necessària per realitzar aquesta complexa tasca.

Valorem com un problema la manca de contacte dels infants, nois i noies residents amb la família els primers quinze dies de l'internament.

VISITA AL CENTRE D'ACOLLIMENT NOSTRA SENYORA DE LA MISERICÒRDIA, DE GIRONA

Actuació d'Ofici núm. 1663/98 i seguiment de l'actuació d'ofici 1124/97 (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya núm. 266 pàg. 21751 i 21752)

El dia 2 de juny de 1998, l'Adjunt al Síndic per a la defensa dels drets dels Infants i una assessora del Síndic, dins de la planificació de visites a tots els Centres d'Acolliment de Catalunya, van visitar el centre d'acolliment Nostra Senyora de la Misericòrdia. Aquest centre d'acolliment per a infants desemparats, l'únic de la província de Girona, està situat a les antigues dependències de l'hospici de la Diputació de Girona, al lloc conegut per Puig d'en Roca, als afores de la ciutat. És un centre propi de la Direcció General d'Atenció a la Infància.

Aquesta visita tenia una especial significació perquè també era també de seguiment de l'actuació d'ofici oberta l'any 1997 arran de la situació de violència que s'hi va generar, que va afectar un infant petit. Fins al gener de 1997, el centre acollia infants i adolescents fins a divuit anys, de tots dos sexes. A partir d'aquesta data es va decidir limitar-lo a nois de més de dotze anys i situar-lo en un altre lloc a fi de garantir millor la protecció dels infants petits.

La Consellera de Justícia va informar en aquell moment el Síndic que una de les accions previstes per adequar el centre a les necessitats actuals era separar els infants per franges d'edat, i que amb aquest fi s'hi havien fet obres de remodelació.

De l'actuació d'ofici de l'any 1997 restava pendent encara que el Departament ens informés del lloc decidit per instal·lar els nois de dotze a divuit anys.

Població

El centre disposa de trenta places, algunes de les quals es reserven a nadons, i cinc més per a infants fins a tres anys en règim de Centre Residencial d'Acció Educativa. El motiu de la reserva d'aquestes darreres places és que a la província de Girona no hi ha cap Centre Residencial d'Acció Educativa per a infants més petits de tres anys.

La població atesa en el moment present és d'infants fins a dotze anys de tots dos sexes, i noies de dotze a divuit anys. Es preveu una certa flexibilitat en el cas de nois majors de dotze anys quan ja hi tenen germans, quan presenten disminucions o malalties o en altres circumstàncies que facin recomanable l'estada a la Misericòrdia. En el moment de la visita, hi havia tres nois en el mòdul de noies de dotze a divuit anys.

Personal

El centre està portat per una directora. Hi ha també un administrador i personal administratiu.

L'equip educatiu és format per divuit educadors i setze auxiliars d'educador, quatre de les quals religioses. Els educadors fan funcions de tutoria, educatives, de planificació del projecte educatiu individualitzat, i redacten els informes.

Els auxiliars d'educador fan funcions més assistencials: s'ocupen de la roba, dels trasllats a visites mèdiques, de l'acompanyament dels nens hospitalitzats, etc.

Funcionen en torns de cinc o sis hores, de matí, migdia, tarda i nit, amb rotació dels caps de setmana per part de tots els educadors, exceptuant els de nit. Els torns de cap de setmana són de catorze hores el dissabte i el diumenge. Els torns són fixos. A la nit hi ha un educador per grup, i fan unes deu hores cada nit. Hi ha un educador del torn de tarda que entra més tard i marxa a les onze trenta hores a fi de reforçar el servei a l'hora d'anar al llit.

En el moment de la reestructuració del centre, posterior als fets que van donar lloc a portar els adolescents nois en un altre centre, els equips acusaven un gran cansament, ja que havien patit moltes agressions dels adolescents acollits i havien viscut situacions dramàtiques generades per una manca continuada de control.

Però tots els membres de l'equip van assumir amb entusiasme la renovació.

Pel que fa a l'equip tècnic, és compost per una psicòloga, una assistent social, un pedagog i una metgessa. A aquests s'afegeix el tutor corresponent, segons de qui sigui l'estudi que s'està realitzant. S'ha aconseguit homologar la situació laboral de tots els membres de l'equip tècnic, i aquest fet ha resultat positiu. A diferència del que succeeix en altres Centres d'Acolliment, l'equip tècnic depèn de la direcció del centre.

En clau experimental, s'ha volgut reforçar la interdisciplinarietat de l'equip tècnic, incorporant-hi l'educador tutor.

S'ha posat una gran atenció a la formació específica de cada grup educatiu: el de primera infància, psicomotricitat; el grup de sis a dotze anys, el tractament educatiu de l'abús sexual, etc. Han comptat amb una supervisora externa. S'ha potenciat que els educadors esgotessin les quaranta hores anuals que els pertoqueu de formació.

S'ha treballat intensament la sempre difícil coordinació entre l'equip tècnic i l'equip educatiu. S'ha avançat molt en aquest aspecte, però ha costat moltes reunions.

Infraestructura

El centre ocupa parcialment un edifici de grans dimensions, una part del qual s'utilitza com a Escola Universitària d'Infermeria, i una altra com a Centre de Salut Mental Infanto-Juvenil (CSMIJ), cada un amb una entrada diferent.

El centre d'acolliment ocupa la resta de l'edifici: un gran vestíbul, on, a més de la recepció, hi ha els despatxos dels membres de l'equip tècnic, l'àrea de despatxos de direcció i administració i dues sales de visita per als familiars dels infants acollits.

Els tres grups d'infants es troben cada un en un espai tipus llar, separat dels altres. Cada llar té els serveis, el menjador, l'office, els dormitoris dels infants, la sala d'educadors, la sala d'estar, les aules escolars i la sala de jocs del grup.

A la primera planta hi ha la llar que acull els nadons i infants fins a sis anys i també la dels infants de sis a dotze. Les llars estan separades per una paret i una porta tancada amb clau. A la segona planta hi ha la llar de les noies de dotze a divuit anys. En un pis superior, hi ha una sala polivalent, espaiosa, equipada com a gimnàs i sala de teatre, que fa funcions de pati-sala de joc els dies de pluja.

L'espai de les llars està adequat a les necessitats dels menors ingressats, és càlid i acollidor, sobretot en el cas dels petits i mitjans. Els lavabos i banys són a la mida dels infants de cada llar; les habitacions són de dues o tres places, exceptuant-ne una que pot acollir-ne cinc en edats de bressol. Les cuines fan funcions d'office, ja que el menjar es cuina en unes dependències per a tot el centre i es porta després a cada llar, però és previst arranjar-les a fi que s'hi pugui cuinar el menjar de cada llar. A la llar de noies adolescents hi ha rentadora, que utilitzen les noies per rentar la seva roba, supervisades pels educadors.

Els espais de joc estan especialment ben adequats a les necessitats de cada franja d'edat i permeten alhora l'acompanyament en el joc dels educadors i la supervisió constant en el cas dels petits.

Els lavabos, molt ben dissenyats, tenen molta claror natural, permeten una certa privacitat i faciliten el treball dels educadors en el cas dels més petits.

Els dormitoris són càlids i força personalitzats, decorats amb pòsters, ninos i altres objectes dels infants.

Les sales d'estar i de televisió, molt acollidores, disposen de sofàs, taules i prestatgeries que no es diferencien gens de la sala d'estar d'una casa de família.

A totes tres llars s'hi ha d'accedir necessàriament pel vestíbul principal i les escales que en surten. Des del jardí hi ha una entrada a la llar dels més petits, que fan servir les famílies adoptives en el període d'acoblament. S'hi troben a faltar vies alternatives de sortida al jardí per als infants i adolescents, que evitarien d'haver de passar pel vestíbul. Hi ha ascensor per pujar i baixar de qualsevol dependència de l'edifici.

El jardí que envolta l'edifici és molt gran, ple d'arbres, i té zones de jocs infantils i zones de passeig.

Escolaritat

En treballar el projecte educatiu de centre es va decidir que els infants i adolescents no serien escolaritzats fora del centre fins que tindrien acabat el diagnòstic.

A conseqüència d'aquesta decisió, cada llar té aula escolar, i la llar de sis a dotze anys en té dues. Tres educadores, que tenen el títol de mestre, s'encarreguen de les aules. Es coordinen amb els mestres de l'escola d'origen de l'infant, fan la programació curricular de cada un i l'apliquen.

Només en casos excepcionals –quan es considera molt necessària per a l'infant que ingressa al centre la continuació de l'escolaritat en el centre on estudiava en el moment de l'ingrés– es manté l'escolarització d'origen.

Considerem que aquesta mesura és poc normalitzadora i perjudicial per al desenvolupament de l'infant, que en la pràctica està tres o quatre mesos separat del sistema educatiu normal, i l'assistència a l'aula escolar del centre no li permet el contacte amb altres infants.

Aquest aïllament s'afegeix al provocat per la separació de l'entorn natural, que no pot afavorir gens la socialització.

Activitats lúdiques

El centre preveu la possibilitat de participar en activitats lúdiques i educatives fora d'hores d'escola en equipaments comunitaris, amb l'excepció de la piscina.

Les sortides de cap de setmana es programen amb temps, combinant sortides per la ciutat i excursions a la natura. El centre té una furgoneta que està adjudicada de forma rotatòria a cada un dels grups, de manera que hi hagi variació en les sortides.

Informació i participació

En arribar al centre, les noies del grup de grans reben un document de cinc pàgines en què se'ls dona la ben-

vinguda, es presenta el centre, les seves funcions i activitats, i se'ls expliquen les normes bàsiques de convivència. És un escrit agradable i càlid.

L'espai formal de participació en el centre és l'assemblea, que preparen els mateixos menors: durant la setmana o la quinzena recullen en un full els temes que interessin, i confeccionen l'ordre del dia. Un dels menors fa de moderador, i un altre redacta l'acta.

Normalment els temes que es tracten a les assemblees fan referència a qüestions de la vida quotidiana: normativa interna, sancions, sortides i excursions, etc. Hi ha la presència de l'educador o educadors de torn, que també recullen una acta, el contingut de la qual exposen en la reunió de l'equip educatiu del centre.

D'altra banda, els infants i joves del grup de mitjans i de grans participen en l'elaboració del pla de treball individualitzat que realitza el tutor. El tutor també participa en el procés de diagnòstic, segons l'edat i la maduresa. Se'ls fa la devolució de l'estudi de la mateixa manera que es fa amb els pares.

Intimitat i privacitat

D'una banda, les llars estan aïllades les unes de les altres i aquest fet extern afavoreix la intimitat dels membres del grup. Això és especialment important en un centre situat en una macroinstitució com és el complex de la Misericòrdia.

D'altra banda, personalment, la intimitat és relativa, ja que les nois i noies comparteixen habitacions de dues o tres places. Tenen armaris individuals i altres espais (taula, calaixos) on desar les coses personals.

Hi ha llibertat per escriure i rebre cartes sense censura.

Visites i contactes amb la família

Els infants i joves poden rebre trucades telefòniques el dimarts i el divendres al vespre. Poden telefonar qualsevol dia, també al vespre, de forma gratuïta durant cinc minuts, però amb permís de l'educador tutor.

Durant les tres primeres setmanes, els infants i joves poden rebre una visita setmanal. Totes les visites es fan al centre, que té servei de seguretat d'onze del matí a onze de la nit i, per tant, en aquest moment no es fan servir les dependències de la Secció Territorial per a aquesta funció.

Valoració

El Síndic considera que en aquest centre, malgrat que l'edifici on es troba situat no l'acompanya, s'ha fet un esforç important per aconseguir que la vida dels infants acollits sigui semblant a la dels que viuen en família –això respecte a l'espai interior de les llars i l'organització de la vida quotidiana que s'hi fa.

Ben al contrari, pel que fa a la participació dels infants en la comunitat, la valoració no és la mateixa, perquè que els infants viuen quasi com en una «institució total», ja que no en surten ni per anar a escola ni tampoc per jugar. El fet de no compartir espais físics, afectius i socials amb altres infants i adults de fora del centre s'ha de considerar no afavoridor del desenvolupament.

L'aïllament ja hi és marcat en bona part per la situació de l'edifici, allunyat dels nuclis de població, que fa

dependre els nois de l'acompanyament en cotxe per a qualsevol sortida.

En aquest sentit de treballar per la normalització de la vida quotidiana dels infants, caldria també avançar per fer realitat la proposta prevista d'adequar les cuines de les llars per fer-hi el menjar, començant per les llars de les adolescents, on això reforçaria i completaria una manera de fer que ja s'expressa, per exemple, amb la bugada personal.

CREACIÓ DEL NOU CENTRE D'ACOLLIMENT PER A ADOLESCENTS BARONS DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA

Tal com queda recollit en el relat de la visita al centre d'acolliment Nostra Senyora de la Misericòrdia, de Girona, el 1998 s'ha creat el nou centre d'acolliment per a nois de dotze a divuit anys de la província de Girona.

El Síndic va pronunciar-se negativament en referència a l'emplaçament del nou centre en el mateix edifici que ocupa el centre educatiu Montilivi, i va exposar les raons d'aquest posicionament al Departament de Justícia.

El moment de la separació d'un infant del seu nucli familiar és un moment d'especial significació traumàtica, i, en el cas dels adolescents, sovint és un signe de fracàs, amb tot i que les causes d'aquesta separació no siguin en absolut imputables a ells, sinó als adults responsables de la seva educació i criança. El sentiment de culpa acompanya sovint l'ingrés dels adolescents al centre d'acolliment. És un sentiment d'inadequació, de no haver satisfet les expectatives dels seus pares, de no haver pogut solucionar els problemes d'aquests, o de ser-ne la causa.

D'altra banda, els pares i altres adults responsables tendeixen a dipositar en el noi o la noia adolescent les causes últimes de la conflictiva situació familiar que porta al desemparament. Ben al contrari, quan aquests nois arriben al centre d'acolliment a aquestes edats, sovint tenen una història de sofriments irreparables, i la seva única experiència de vida és del tot negativa, la pròpia autoestima molt baixa, a part del desconeixement dels seus recursos personals.

En aquest context, el fet que els nois víctimes de maltractament o abandó siguin acollits en el recinte d'un centre de joves infractors reforça inevitablement el punt de vista dels pares del menor culpable i no víctima, i pot produir un estigma important en la imatge que els altres tenen del noi, fent-lo aleshores doblement víctima.

El Síndic valora que, independentment que els nois adolescents que ingressen al centre d'acolliment necessitin cada cop més un entorn contenidor emocionalment i física, seria més convenient que el centre receptor no tingués cap proximitat amb un de dedicat a menors infractors. La funció substitutòria de la família, que estableix la normativa dels Centres d'Acolliment, no té gaire relació amb la funció de compliment de penes.

Per aquest motiu, el Síndic va reiterar que, per molt que les modificacions estructurals, de projecte educatiu i

d'organització interna es dissenyin de forma diferent, la proximitat continua fent pensar que és impropï situar nois desemparats o abandonats a Montilivi, encara que en un determinat moment presentin o hagin presentat especials dificultats de contenció, ja que no deixen de ser víctimes d'una situació de la qual han de ser protegits.

El Síndic creu que cal actuar amb una visió general que portaria a preveure un centre d'acolliment (distançat d'un centre de reforma) per a nois amb dificultats especials de contenció, i així ho va fer saber al Departament de Justícia.

VISITA AL CENTRE D'URGÈNCIES ROURE

Actuació d'Ofici núm. 2939/98

El dia 30 de setembre de 1998, l'Adjunt al Síndic per a la defensa dels drets dels infants i una assessora del Síndic van visitar el centre d'urgències Roure (Projecte Benvinguts). El centre d'urgències, instal·lat en un pis de l'Eixample de Barcelona, té capacitat per a deu menors.

Aquest servei, centre col·laborador de la Direcció General d'Atenció a la Infància (DGAI), és gestionat per l'Associació Catòlica Internacional de Serveis a la Joventut Femenina (ACISJF).

És un centre d'allotjament d'emergències per a infants, nois i noies menors d'edat, tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància (DGAI). Va inaugurar-se el 15 de desembre de 1995, arran de la necessitat detectada per diferents serveis i institucions d'atenció a la infància, entre ells la Fiscalia i l'Audiència.

La Direcció General d'Atenció a la Infància, fent-se ressò d'aquesta necessitat, va fer un contracte amb la citada entitat, contracte que finalitza l'any 2001.

Objectiu

L'objectiu del centre és donar acolliment i atenció immediata als infants i adolescents en situació de desemparament que no poden quedar-se a casa seva en espera d'un centre residencial o de família que els aculli, bé per la gravetat de la situació familiar, bé per absència de família o d'adults responsables.

L'atenció psicològica i física hi és complementada per la informació legal i social que es dona als menors.

Els menors hi són enviats pel Servei d'Urgències de la Direcció General d'Atenció a la Infància i pels cossos de policia.

Població

La població del centre d'urgències és formada per infants i adolescents de tots dos sexes, de 3 a 18 anys, que han estat trobats sols o que, trets de casa seva a fi de garantir-los la integritat física o sexual, necessiten un lloc que els aculli per unes hores, fins que la DGAI els trobi un recurs adient.

Els nois i noies que utilitzen aquest servei es poden agrupar en quatre blocs de característiques semblants:

– infants i adolescents víctimes de maltractaments o abusos sexuals

– infants i adolescents procedents d'altres països, normalment del Magrib, indocumentats –constituïen el grup més nombrós l'any 1997

– infants i adolescents escapolits de centres educatius d'acció educativa

– infants i adolescents que han estat detinguts per delictes lleus, per exemple petits robatoris, i deixats en llibertat.

Durant l'any 1997, quasi un 40% dels menors atesos eren de nacionalitat espanyola; més del 43% eren magribins, i el 17% restant procedia d'altres països.

Quant al sexe, més d'un 70% dels menors ingressats eren nois.

El nivell d'ocupació l'any 1997 va ser d'un 65% de mitjana del gener al juny, i d'un 87% del juliol al desembre, amb una sobreocupació important el mes d'agost.

Quant a franges d'edat, el 80% eren adolescents, el 14% preadolescents i la resta infants de 3 a 9 anys. Van ingressar-hi també quatre nois majors d'edat.

Personal

El personal és compost per: una directora, tres educadors –un dels quals fa funcions de coordinador–, dos auxiliars d'educador i un educador suplent.

Hi ha també personal compartit amb altres serveis de l'ACISJF, com ara: un gerent, una administrativa, un comptable, una persona de manteniment i una netejadora.

Els educadors treballen per parelles mixtes formades per un educador i un auxiliar.

Horaris

El centre funciona a les nits (de 7 del vespre a 9 del matí), els caps de setmana i els dies festius. Els dies feiners els infants i adolescents són portats a la Direcció General d'Atenció a la Infància al matí a fi que aquesta decideixi la millor proposta administrativa i tècnica per a ells, i els busqui recurs.

En el centre els infants i adolescents sopen, dormen i esmorzen. Els caps de setmana i dies festius els passen sencers al centre.

Espai físic

El centre està situat a l'entresol d'un immoble on també hi ha altres serveis de la mateixa entitat, tots d'atenció social a grups amb greus mancances socials i econòmiques.

Disposa de tres habitacions, una d'individual i dues amb dues lliteres. Hi ha també un llit plegable que es col·loca en una habitació o altra, segons el que els menors acollits aquella nit siguin nois o noies.

Els espais comuns són: el menjador-sala d'estar, que dona a una terrassa del pati de l'illa; la cuina; el despatx d'educadors, amb un petit lavabo; una habitació per a l'educadora de nit i l'habitació de bany, amb les dutxes i els vàters.

Funcions

Les funcions del centre d'urgències són:

1. Acolliment

En un servei d'aquestes característiques, l'acolliment és una de les principals funcions educatives, sobretot segons el motiu de l'ingrés. Els nois i noies hi arriben sovint molt angoixats i neguitosos, potser cansats i amb gana, bruts o mal vestits per l'època de l'any, ferits o malalts.

De primer moment se'ls recullen les dades bàsiques amb la persona o persones que els ha acompanyats, i s'aprofita ja aquest moment per orientar-los i informar-los sobre el servei on han arribat. A partir d'aquell moment, reben informació sobre les possibilitats de futur immediat, la situació personal en el pla administratiu i legal, i també sobre la normativa del centre. És particularment important escoltar la seva versió dels fets i motius que els han portats a ingressar-hi d'urgència.

2. Atenció immediata

Després de l'entrevista d'acolliment es dutxen, es canvien i mengen si tenen gana. Se'ls proporciona roba còmoda per estar per casa i per dormir, i se'ls renta i asseca la roba que portaven en el moment de l'ingrés, per tal que puguin tornar-se-la a posar l'endemà al matí quan marxin.

3. Observació

Els infants i adolescents que arriben al centre d'urgències no hi acudeixen amb informes de serveis socials, escola, metge ni equip d'atenció a la infància i adolescència (EAIA), com passa en ingressar en altres centres. Només porten l'autorització d'ingrés i, en alguns casos, l'ordre judicial. És a dir, poc més que el nom, la nacionalitat, l'edat i, de vegades, l'adreça familiar.

Per aquest motiu és especialment important d'observar-los, per dos motius: en primer lloc perquè l'observació és una eina indispensable per poder preveure les seves necessitats de tota mena les primeres hores o dies que viurà sota el sistema de protecció; i en segon lloc, per poder traspasar la informació resultant d'aquesta observació als serveis corresponents de la Direcció General d'Atenció a la Infància, informació que resultarà clau a l'hora de la presa de decisió sobre el seu futur immediat i sobre el tipus de recurs que el pot ajudar.

Activitats

Atès l'horari en què els menors estan habitualment al centre, horari de nit, no s'hi organitzen altres activitats que jocs de taula. Els caps de setmana es porta els més petits a algun espectacle o activitat lúdica o cultural del centre cívic del barri, la Casa Elizalde.

Principals reptes i problemes

El centre no va ser projectat per a l'ús que se'n feia en el moment de la visita. La funció inicial era d'acollir-hi infants que necessitaven una protecció immediata, però posteriorment, i per un període d'uns dos anys, va acollir nois magribins no acompanyats, que en ocasions havien estat detinguts, que repetien estada i que no volien quedar-se al centre. Molts en fugien al cap de

poc d'ingressar. De vegades aquests nois tenien actituds agressives i eren un perill per a la convivència del centre i per als infants més petits. Aquests, que sovint tenen una història de violència domèstica, cal que se sentin segurs en el centre d'urgències.

La DGAI, per resoldre aquest problema, va decidir reservar tres o quatre places al centre Els Castanyers per als nois que necessitessin més contenció o que representessin més perill per als altres estadants del centre. Aleshores el problema va sorgir amb els desplaçaments: cap servei no volia portar els nois a Palau de Plegamans, on hi ha el centre. Per aquest motiu, la Fiscalia de Guàrdia ja optava sovint per ordenar l'ingrés al Roure en qualsevol circumstància, independentment de l'edat i característiques del menor, prescindint de l'estat d'ocupació del centre.

Amb la creació, la primavera passada, del centre d'urgències Els Lledoners, especialment pensat per a adolescents amb problemes de contenció i per a nois magribins no acompanyats, la problemàtica del Roure des del moment de la visita ha canviat.

Amb els infants petits no es produeix cap problema, ja que els menors de tres anys van al centre Els Llimoners, però aquest centre també acull infants més grans quan es dona una situació de sobreocupació o d'especial problemàtica amb nois grans al Roure. La coordinació amb la DGAI funciona bé, a tots nivells.

Valoració

Aquest centre atén una situació fins que havia estat desatesa i que ja es detectava en relació amb l'acolliment residencial nocturn d'emergència d'infants i adolescents que esperen un lloc alternatiu a la seva família. El Síndic de Greuges considera que el concepte mateix del servei és positiu; però, a més, la seva utilitat és clara: d'una banda s'evita que els infants s'estiguin a casa en situacions de greu risc per a la seva integritat i, de l'altra, se'ls pot donar un acolliment i una atenció que no és possible d'oferir en altres serveis no específics ni preparats per a aquesta tasca.

L'estat físic i emocional en què hi arriben els infants i adolescents requereix una especialització i motivació del personal, que creiem que es dona en aquest cas.

Ara bé, la utilitat del centre es pot veure neutralitzada i fins i tot viciada, per diversos factors:

- la manca d'adequació de l'atenció diürna d'aquests infants, sobretot quan han d'esperar recurs adequat durant molts dies.
- l'allargament de l'estada, que pot pervertir els objectius del servei: aquest és específic per molt pocs dies, però negatiu per més temps, i
- l'ingrés majoritari i a cops reincent d'adolescents amb una greu problemàtica social, psicològica o delictiva, que demana un entorn de més contenció física i unes eines específiques d'intervenció.

Si no es tenen en compte aquests factors, és difícil que aquest servei pugui anar més enllà de la pura assistència material i que pugui exercir l'acció educativa per a la qual va ser pensat.

VISITA AL CENTRE D'EMERGÈNCIA ELS LLEDONERS

Actuació d'ofici núm. 3067/99

El dia 7 de juliol de 1999, l'Adjunt al Síndic per a la defensa dels drets dels infants i una assessora del Síndic van visitar el centre d'emergències Els Lledoners, creat el mes de març del mateix any.

L'objectiu de la creació d'aquest centre era d'atendre les noves necessitats detectades i en especial d'acollir en situació d'emergència els adolescents magribins no acompanyats que viuen als carrers de Barcelona i de Santa Coloma de Gramenet, i altres adolescents barons amb problemes de contenció. La franja d'edat que atén és de 12 a 18 anys.

La Direcció General d'Atenció a la Infància ha delegat la gestió d'aquest centre a la Fundació Mercè Fontanilles.

El centre té capacitat per acollir 12 nois, ampliable a 16 si és necessari.

Els nois hi ingressen a través de la DGAI o bé de la policia.

El personal que atén el centre és compost per: una directora, 12 educadors, una cuinera, una persona de seguretat, personal de serveis.

Hi ha tres torns de dos educadors cada un, més la rotació dels caps de setmana.

El centre està en una torre de planta i dos pisos, a més del soterrani; té pati, jardí i una piscina fora d'ús. A la planta baixa, hi ha un menjador-sala de tallers, una cuina i rebost. S'hi troben també dues habitacions individuals, sense moblar, amb només un llit d'espuma per als nois que pateixen epilèpsia o agitació psíquica o psicomotora.

Al primer pis hi ha tres habitacions dobles, amb armaris i tauletes de nit. Una habitació de quatre. Totes ben ventilades i amb molta claror.

A la planta semisoterrani, aïllada de la resta de la casa, hi ha una àrea d'acollida que inclou un despatx, una saleta i una bany amb dutxa. És on són rebuts els nois i informats sobre el seu ingrés i estada al centre.

Cada dia baixen a la DGAI els nois que hi han ingressat la nit anterior i altres dels quals s'està fent l'estudi. Aquest és a càrrec de la Unitat d'Urgències dels serveis centrals de la DGAI, que fa la primera proposta de recurs. Aquesta passa sovint per centre d'acolliment.

Hi ha força nois que es fuguen al cap de dos dies, i n'hi ha també bastants que repeteixen l'ingrés una i altra vegada. Alguns necessiten temps per acceptar la realitat de que no poden treballar i que han d'estar en un centre.

De vegades els costa de creure que, si els ha agafat la policia, això no impliqui que els portaran en un centre de detenció o de compliment de penes. En arribar-hi, se'ls tranquil·litza i se'ls dona la normativa del centre. No tenen opuscle informatiu.

La direcció distingeix entre dos grups de nois: els que tenen família al seu país d'origen i han vingut per tre-

ballar i enviar-los diners; i els que ja vivien als carrers del seu país i continuen fent-ho aquí.

Creuen que el desitjable és agafar-los tot just arribats, abans que caiguin en mans de les màfies del tràfic de drogues i de la prostitució.

Molts treballen en tallers de confecció clandestins —a Santa Coloma i Badalona— propietat de ciutadans magribins, en els quals se'ls explota i on també dormen.

Hi ha un circuit per Europa que fa que desapareguin i al cap d'un temps tornin. Dels que hi havia identificats l'any 1998, aquest any 1999 només han repetit un 30%.

Valoració

Malgrat que s'ha volgut fer esment d'aquest nou centre, les informacions anteriors no pretenen ser un resum de la visita. Com a primera valoració, però, el Síndic creu que aquest tipus de centre era necessari per a un col·lectiu de nois adolescents amb problemes socials greus.

La curta durada de l'estada, el marc físic del centre i l'organització semblen a primera vista positius.

D'altra banda, hi ha dues coses que preocupen: en primer lloc, que potser caldria reflexionar respecte a la idoneïtat que el centre sigui tancat amb reixat i cadenat, essent com és un centre d'acolliment per a uns nois en aquestes circumstàncies; de l'altra —en un altre ordre de coses—, creiem que seria positiu donar als estadants un opuscle informatiu, tal com es fa en altres Centres d'Acolliment, on trobin tot allò relatiu al fet de ser tutelat i què significa, al circuit que seguiran, quines seran les seves persones de referència i com i on les poden trobar, a més a més d'un organigrama simple de la DGAI, etc.

VALORACIÓ I CONCLUSIONS

El sistema de protecció a la infància funciona com un tot en el qual les diferents parts prenen sentit i significació en la justa proporció només quan es consideren en relació amb les altres. No és d'estranyar, doncs, que en visitar els Centres d'Acolliment, el Síndic hagi observat i recollit altres problemes concomitants que estan estretament relacionats amb els objectius i les funcions dels Centres d'Acolliment, entre els quals volem assenyalar:

— L'escassa *viabilitat de les propostes* tècniques i administratives pot desvirtuar parcialment la funció dels Centres d'Acolliment, ja que un dels objectius principals d'aquests centres, a més de l'atenció immediata als infants en situació de desemparament, és d'estudiar les circumstàncies personals i familiars de l'infant a fi d'elaborar la proposta administrativa i tècnica més convenient per al major interès del noi o la noia. Si una de les funcions dels centres és aquesta i es veu greument amenaçada per l'escàs compliment de les propostes, el mateix model és posat en qüestió.

Hi ha diversos motius que generen aquest problema: d'una banda, la manca del recurs adequat: família aco-

llidora, centre residencial adient, etc.; de l'altra, els problemes jurídics inherents a les propostes d'adopció que retarden sovint l'aplicació de la proposta. Com a exemple, tenim que en el centre d'acolliment Els Llimoners, de les propostes que van fer els equips tècnics durant l'any 1997, només un 20% d'infants van ser acollits per una família, enfront del 62% que s'havia proposat per a aquesta mesura; d'altra banda, el 44% dels infants que van sortir del centre d'acolliment van anar a un CRAE, mentre que per a aquest recurs només s'havia proposat un 10% d'infants.

— Sovint, *els Centres d'Acolliment fan de centre residencial*, ja que atesa la manca de places en centres residencials d'acció educativa i d'altres recursos alternatius a la família, com ara famílies acollidores, l'estada dels nois i noies s'allarga considerablement. Tal com ja s'apuntava a la presentació d'aquest informe sobre els Centres d'Acolliment, a Catalunya s'ha optat per un model residencial integrat de Centres d'Acolliment i centres residencials d'acció educativa. Si l'opció ha estat aquesta, cal atènyer-se a les característiques d'aquest model i a les conseqüències positives i negatives d'aquest model. Cal treballar perquè aquests centres puguin complir, en efecte, la missió que tenen assignada, de Centres d'Acolliment.

Aquest allargament de l'estada dels infants i adolescents en els centres té un doble efecte victimitzador per a ells: els Centres d'Acolliment no estan, en principi, preparats per a estades llargues, i, si han de funcionar amb ingressos d'altres nois i noies de forma contínua i en condicions d'emergència, això no els permet oferir un entorn estable; d'altra banda, els infants necessiten arrelar-se en un territori determinat, amb uns referents adults amb els quals vincular-se en un entorn escolar concret, i uns amics. Justament, són infants que, moltes vegades, han patit una mobilitat i un desarrelament familiar i social notables, i el que necessiten és estabilitat.

— *La manca dels recursos adequats* i de sortides àgils per als nois i noies genera llistes d'espera per entrar als Centres d'Acolliment en situacions molt greus dels infants. El període de temps que transcorre entre que els equips del territori fan la proposta d'ingrés d'uns infants en un centre d'acolliment i l'ingrés efectiu és un temps en què els infants es troben en alt risc: a la gravetat de la situació que ha generat la proposta d'ingrés s'hi afegeix el fet que els equips dels serveis socials d'atenció primària i d'atenció a la infància i adolescència poden intervenir ben poc amb la família, atès que ja l'han informada de la proposta. Els infants tampoc són normalment atesos per la xarxa pública escolar ni lúdica, perquè es troben en un període «mort».

— La insuficient *atenció a la salut mental* dels infants i adolescents de la xarxa pública, deixant uns buits que es consideren especialment greus en el cas dels nois i noies sota la tutela de l'Administració: en primer lloc, el fet que quan tornen de l'Unitat de Crisis d'Adolescents (UCA) no estan en condicions de portar una vida normalitzada, sinó que requereixen atenció especialitzada i absolutament individualitzada, genera en certa mesura una menor atenció personalitzada a altres infants i adolescents del centre i provoca sovint un clima

de violència conductual perjudicial per als altres establiments; en segon lloc, es percep que el nou model de Centre de Salut Mental Infanto-Juvenil (CSMIJ) reforçat especialment per atendre els infants i adolescents que es troben en els Centres Residencial d'Acció Educativa (CRAE) no aconsegueix arribar a tots els infants amb la intensitat que requeririen; en tercer lloc, el funcionament de les Unitats de Rehabilitació Psiquiàtrica Infantil (URPI) és en algunes zones clarament poc útil en situacions de crisi i agitació d'infants i adolescents amb greus trastorns psíquics; finalment, les llistes d'espera per entrar al centre El Garraf (20 en llista d'espera a l'abril de 1999) creen un estrès continuat als centres, al mateix temps que el noi o noia que pateix el trastorn, no hi pot rebre l'atenció que necessita. I això en una edat en què la cura a la salut mental és particularment important i urgent.

– *La resistència d'algunes escoles a admetre* els infants i adolescents que es troben en els Centres d'Acolliment. Entenem que són nois i noies amb unes característiques que s'aparten de les situacions normalitzades, però el sistema educatiu ha de fer un esforç d'adaptació a les múltiples situacions diferents dels infants en edat escolar, tal com també vam dir pel que fa al dret a l'educació dels infants malalts. En aquest cas, són infants i adolescents que no arriben de bon tros al nivell escolar que els correspon per edat: la situació de vulneració dels seus drets fonamentals, sovint durant anys, no els ha permès l'aprenentatge ni tan sols l'estructura de personalitat facilitadora d'aquest. D'altra banda, atès que ingressen al centre d'acolliment en qualsevol època de l'any, necessiten integrar-se a l'escola en un moment diferent de l'inici de curs.

L'Administració hauria de fer una tasca de difusió d'aquest tipus d'institucions i de sensibilització de la societat envers els col·lectius d'infants més desavantatjats, a fi que les altres institucions, públiques i privades, trobessin natural adaptar-se a aquesta diversitat de situacions.

En referència a la situació dels Centres d'Acolliment a Catalunya, en conjunt, el Síndic valora positivament l'esforç realitzat per l'Administració tant per ampliar les places en Centres d'Acolliment com per l'adequació dels centres a les necessitats actuals de la població que ha d'acollir i atendre.

En termes generals, el Síndic vol destacar com a aspectes positius en els quals s'ha avançat força en aquests darrers anys els àmbits següents:

1. *L'escolarització dels infants i adolescents fora del centre*: aquest és potser l'indicador més destacat del procés de normalització de la vida quotidiana dels infants en Centres d'Acolliment.

2. *La participació dels infants i adolescents en activitats esportives, lúdiques i de lleure en el mateix territori*, com a complement indispensable de l'anterior.

3. *La utilització dels serveis normalitzats de la xarxa pública*, principalment en l'àmbit de la salut.

4. *La individualització de l'atenció als infants*.

5. *L'atenció als pares*, en el sentit de fer un treball de col·laboració tant en el procés de diagnòstic com per elaborar el Pla de Millora.

6. *La coordinació amb la xarxa de serveis de benestar*, que ha trencat els històrics funcionaments en paral·lel dels sectors terciaris respecte als primaris i secundaris.

7. *L'especialització del personal*, sobretot pel que fa a la realitat dels infants víctimes de maltractaments i als perpetradors d'aquests.

8. *La distribució de l'espai*, per fer-lo més similar a un habitatge familiar.

9. *L'adequació del parament*, a les necessitats dels infants i adolescents que hi resideixen.

Però, així mateix, el Síndic estima que hi ha aspectes que seria convenient de millorar, com són:

– *L'habilitació dels centres com a cases de família*. Massa sovint hem pogut veure encara (fins en edificis de nova construcció o de recent modificació estructural interna), una distribució que recorda la d'un orfenat a base de llargs passadissos i habitacions a banda i banda, amb pocs banys, i amb els espais de serveis allunyats d'aquells on transcorre la vida quotidiana dels infants. En algun cas es tracta de cases aprofitades, i això comporta avantatges i desavantatges, però suposa que cal fer-hi arranjaments, i per tant, dedicar-hi recursos.

– *L'ús adequat i l'aprofitament de l'espai*. Tot sovint, l'espai està ben dissenyat per a l'ús a què es destina, però en la vida del centre els espais comuns de menjar i estar de cada petita unitat de convivència no s'utilitzen, sinó que es mantenen els antics espais de grans menjadors, a causa que requereixen menys personal; també és el cas de la infrautilització o la manca total de punts d'estudi en els dormitoris, amb el manteniment de sales grans per fer els deures o estudiar de forma conjunta. Si bé s'entén la dificultat d'adequar la vida quotidiana del centre d'acolliment al que seria el model d'un medi familiar, cal insistir en la necessitat de treballar per aconseguir-ho. Els obstacles per assolir aquesta semblança (reals, d'altra banda), només poden superar-se amb la convicció que és un objectiu facilitador d'una millor qualitat de vida per a uns infants en situació de gran dificultat.

Altres, si els canvis d'infraestructures no comporten un canvi en la forma de concebre una forma de vida dels infants al centre més similar a la dels que viuen amb la família, els innegables avantatges de les reformes del medi físic es veuran seriosament neutralitzats.

– *Es detecta encara una escassa participació dels infants i adolescents en alguns centres*. La participació és un valor poc present en una societat d'adults, i cal viure-la per estimular-la i facilitar-la, tant en els espais formals com informals d'un centre d'acolliment. Respecte dels primers, considerem positiu que les assemblees regulars i sovintejades de centre s'implantin més i més, i també que els educadors i responsables en reconeguin el valor, tant a nivell purament funcional com en un pla simbòlic. Cal que es prenguin seriosament les propostes dels infants respecte al funcionament del

centre en les coses més quotidianes, cal escoltar els suggeriments sense temor, cal raonar bé els síis i els nos.

Pel que fa al segon punt, és a dir, la *participació dels infants en el funcionament del centre*, això demana tant una adequació en la infraestructura i el disseny del centre com una progressiva responsabilització dels infants i adolescents en les tasques domèstiques com a eina facilitadora del procés d'autonomia personal i com la possibilitat d'un present normal per als nois i noies. Un funcionament convencional del centre com a institució comporta sovint que els infants es trobin lluny físicament i vivencial de les tasques de neteja, alimentació, compres, etc. Aquest model d'institució s'ha de superar si volem normalitzar la vida quotidiana concebuda com a mitjà educatiu i de creixement personal.

Cal també fer-lo subjecte actiu de la intervenció de l'equip tècnic, ajudar-lo a definir els seus problemes, les seves necessitats i desitjos pel present i pel futur, facilitar que identifiqui els seus punts forts i fluixos, a començar a prendre el control de la seva vida. Escoltar-lo lleialment i prendre seriosament els seus punts de vista. Caldria treballar en «partnership» amb l'infant, en col.laboració real amb ell.

En aquest sentit, hem pogut observar importants avenços en determinats Centres d'Acolliment, mentre que en d'altres hem detectat que cal insistir-hi per no aturar-se i seguir avançant en aquesta direcció.

– *La necessària intimitat* queda en alguns casos compromesa o fins i tot amenaçada pel disseny de l'edifici i de l'entorn, pel nombre d'infants que han de dormir junts en cada dormitori –fins a quatre, cinc o sis nois o noies–, per la sobreocupació del centre, pel disseny dels banys etc. Pel que fa a la *privacitat*, cal avançar més encara per trobar *aquell punt d'equilibri* entre el drets dels infants i adolescents a tenir vida privada, a tenir secrets, a tenir armaris amb les seves coses, a rebre i enviar correspondència lliurement i sense control, a parlar telefònicament sense ser escoltat, i la protecció que ha d'exercir el centre enfront aquella situació maltractadora i vulneradora dels seus drets que ha provocat l'ingrés al centre d'acolliment i que es tradueix necessàriament en una vigilància i control de tota aquesta àrea privada. En el cas dels adolescents això és molt complex: cal tenir normes objectives i avaluable, però al mateix temps ser flexibles i personalitzadors en l'aplicació de la norma. Cal fer compatible el respecte amb la protecció. Hi ha uns requisits que caldria en tot cas no obviar: a) que els nois i noies estiguin informats veraçment dels registres d'habitacions i armaris si se'n fan, del control i vigilància de cartes i trucades; i b) que aquests controls i registres es facin *sempre* en presència del noi o la noia afectats. Només treballant amb aquesta transparència es generarà la dinàmica de confiança necessària per la tasca educativa.

– En relació amb el dret a la *informació* volem assenyalar que, malgrat que a qualsevol edat un infant té dret a saber quina és la intervenció de l'Administració en la seva vida i la seva família, i els motius d'aquesta, a mesura que creixen, aquest dret a ser informat esdevé una necessitat. Caldria evitar l'omissió de certes informacions, la manca de transparència sobre alguns punts

importants (amb la bona intenció de «protegir» l'infant), i el no tenir informació actualitzada del procés que se segueix mentre es troba sota la tutela de l'Administració. En aquest sentit, encoratgem els Centres d'Acolliment a editar opuscles o tríptics informatius sobre el centre, que vagin més enllà de la pura funcionalitat, donant-los la benvinguda i acollida necessàries en el moment de l'ingrés. En aquests impresos hi hauria de constar el nom de la persona de referència dins del centre i en els serveis centrals de l'Administració competent.

– En relació amb les normes que regulen *els contactes i les visites amb la família*, recomanem una més gran flexibilitat: el dret de visites es té en tot moment i, per tant, també els primers dies d'estada, amb l'excepció dels casos de greu maltractament físic o psíquic i d'abús sexual, en què és recomanable efectuar un trencament amb l'entorn. Altrament, malgrat una certa ruptura, sobtada i inevitable, amb aquest entorn físic, escolar, d'amics, parents i veïns, per sobre d'això hi ha el dret a ser protegit dels maltractaments. I el fet d'invalidar de forma transitòria la relació abusiva amb els perpetradors del maltractament de l'infant no hauria de comportar la suspensió de tot contacte amb el món immediatament anterior a l'ingrés. Ens referim a persones d'especial significació en la vida de l'infant: mestres, oncles, amics. També una possible reunificació familiar depèn, en part, del contacte de l'infant o adolescent amb la seva família en aquest període.

El temps que els infants i adolescents passen al centre d'acolliment *no hauria de constituir un període d'aïllament* del seu passat i futur o un període d'espera, sinó un període d'aturada, d'ajust i creixement.

– *En el cas dels adolescents*, caldria adequar més els centres a les seves característiques i necessitats. En primer lloc, són adolescents, no s'ha d'oblidar. Cal ser curosos a trobar aquell punt d'equilibri que propiciï el compliment de la normativa del centre, i una flexibilitat pel que fa als horaris, les sortides, les relacions i contactes amb la família, la parella o els amics. Tot garantint la seva seguretat i la coherència amb la mesura de protecció adoptada, caldria que la vida d'aquests nois i noies no fos *tan diferent* de la de la població d'aquesta franja d'edat. Sense aquest difícil punt d'equilibri, alguns adolescents no resisteixen la temptació de fugir, que en alguns casos pot significar l'inici d'una vida marginal.

En aquest sentit, hem pogut observar avenços significatius en alguns centres, però valorem que cal anar més enllà en la confiança que es diposita en els nois i noies en el tema de les sortides, ja que ens permet dir que hem trobat una certa rigidesa en aquest tema.

– En relació amb el *Projecte Educatiu de Centre (PEC) i el Reglament de Règim Interior (RRI)*, tot constatant i valorant l'important avenç dels darrers anys en aquest punt, encara hem constatat, en un cas, la manca de projecte educatiu de centre, i, en altres, que no hi ha encara memòria o reglament de règim intern. Sense uns objectius clars, consensuats i treballats per l'equip educatiu, és difícil una acció compactada i coherent, eficaç i estabilitzadora. L'avaluació de la qualitat de l'atenció

donada als infants i adolescents només es podrà fer si el PEC i el RRI són ben adaptats a les peculiaritats de cada centre i si són presos seriosament per part de tot l'equip educatiu i tècnic.

El Síndic valora que, en conjunt, els Centres d'Acolliment continuen essent un recurs adient dins del nostre sistema de protecció a la infància i sembla constatar un avenç positiu tant pel que fa a les instal·lacions com a l'especialització i professionalitat dels equips humans que hi treballen, a les necessitats actuals dels infants en situació de dificultat social.

El Síndic vol encoratjar el Departament de Justícia a seguir en la línia d'estimular la participació dels infants en els centres, la informació sobre la seva situació i, tant com es pugui, l'adequació dels centres i de la vida quotidiana al model d'una família.

Aquest informe extraordinari sobre els Centres d'Acolliment per a Infants i Adolescents desemparats, constitueix un informe complementari de l'Informe del Síndic de Greuges corresponent a l'any 1998, i es va acabar d'elaborar el mes de setembre del 1999.

Anton Cañellas
Síndic de Greuges

Informe extraordinari del Síndic de Greuges al Parlament de Catalunya sobre els espais públics de joc a Catalunya, any 1999

Tram. 360-00002/06. Reg. 1810

ÍNDIX

- 0. Presentació
- 1. Introducció
- 2. Consideracions sobre els objectes de l'estudi
 - 2.1 L'infant i el joc
 - 2.2 Els espais del joc
 - 2.3 El risc des d'una perspectiva interaccionista
- 3. Objectius de l'Informe
- 4. Procediment de treball. Àmbits i límits de l'estudi
- 5. Treball de camp
 - 5.1 determinació de la mostra
 - 5.2 tècnica de recollida de dades
 - 5.3 presentació dades obtingudes
- 6. Síntesi i conclusions
 - 6.1 reflexions generals
 - 6.2 reflexions específiques
 - 6.3 normativa d'aplicació i comentaris

7. Referències bibliogràfiques

8. Annex: Plantilla observacional

Conclusions

PRESENTACIÓ

El Síndic, en l'Informe presentat al Parlament corresponent a l'any 1998, en la Secció 11, on es fa constar la relació d'Actuacions d'Ofici obertes en aquell any i dins de la Secció d'Infants, (DOGC núm. 380, pàg. 31344) avançava que es presentaria un Informe especial sobre els Parcs Públics.

Una actuació d'ofici sobre els parcs infantils a Catalunya tal com en aquest document la formula el Síndic de Greuges no es pot aturar en l'anàlisi dels elements materials o en l'aspecte de la seguretat de les instal·lacions. El Síndic ja havia rebut alguna queixa relativa a la perillositat de certes instal·lacions per manca d'una senyalització evident i entenedora (queixa núm. 1949/97). Però, tot i comprendre aquests aspectes materials calia anar més enllà. D'altra banda, s'ha de dir d'entrada que en aquesta actuació d'ofici ens referim a parcs públics; sense entrar, doncs, a considerar els anomenats centres d'oci familiar de diversió que des de fa un temps proliferen i que responen a una motivació empresarial més que no pas cultural.

Es tracta de veure com se satisfà el dret de l'infant al joc i l'esbarjo que preveu l'article 31 de la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989. Aquest article, que té el seu precedent en el principi 7 de la Declaració Universal dels Drets de l'Infant, també de les Nacions Unides, de 1959, no defineix pròpiament el joc, sinó que de fet, només afirma que els Estats han de reconèixer el dret de l'infant al joc i que l'han de promoure. És, per tant, una responsabilitat pública, que alguns han discutit.

Com és sabut, hi ha tres grans textos internacionals que contenen els drets de l'infant: la Declaració de Ginebra de 1924, la citada Declaració de 1959, i la Convenció.

La Declaració de Ginebra, a l'article primer, només diu: «L'infant ha de poder desenvolupar-se d'una manera normal, materialment i espiritualment». La Declaració de 1959 va incloure el dret al joc en el principi 7, el dedicat a l'educació. Diu, en el seu paràgraf tercer: «L'infant gaudirà plenament de jocs i esbarjos, els quals hauran d'estar orientats a les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret». La Convenció en fa objecte d'un article específic, a part de l'educació, i això resulta interessant. L'esmentat article 31 expressa, potser d'una forma una mica reiterativa:

«1) Els Estats membres reconeixen el dret de l'infant al descans i a l'esplai, al joc i a les activitats d'esbarjo adequades a la seva edat, i a participar lliurement en la vida cultural i en les arts. 2) Els Estats membres han de respectar i promoure el dret de l'infant a participar plenament en la vida cultural i artística i han d'afavorir oportunitats de participació en activitats culturals, artístiques, recreatives i d'esplai» (les cursives són nostres).

Ens sembla que el dret al joc és comprès en l'al·ludit principi primer de la Declaració de Ginebra, i encara més si tenim present que aquest primer text prové de la Carta dels Infants que l'associació britànica Save the Children Fund va aprovar el 1922, la qual, per a la seva aplicació, va establir vint-i-vuit clàusules. La clàusula 25a determina: «Totes les escoles posseiran camp de joc, i els infants que no puguin gaudir de l'aire lliure disposaran de terrenys de joc situats a prop on acudir després de les hores de classe. Aquests terrenys de joc no seran simplement uns espais, sinó que forniran als infants possibilitats d'exercicis, de divertiments, de motius d'interès».

Érem a l'època de l'auge de l'educació activa, plasma-da en el programa dels trenta punts de les Escoles Noves. Hi havia una preocupació higienista que Catalunya, com veurem més endavant, va saber recollir.

El principi quart de la Declaració de 1959 ja deia: «L'infant tindrà dret a disposar d'alimentació, habitatge, recreació i serveis mèdics adequats». Però és en el principi setè, segons hem deixat dit -el que fa referència a l'educació- que consagra el dret al joc. No tots els delegats governamentals que contribuïren a la redacció de la declaració de 1959 creien en la necessitat de regular aquest dret. Amb tot i acceptar que és un complement de l'educació, n'hi havia que pensaven que calia deixar el nen i l'escola en llibertat d'orientar aquesta «activitat natural de la infantesa», i no estimaven indispensable assignar-ne una responsabilitat específica a la societat i a les autoritats públiques. Sigui com sigui, aquest paràgraf entrà a formar part del principi setè. Se li atribuï, així, un doble objectiu: completar l'educació de l'infant i facilitar la seva integració social. Al nostre entendre, uns objectius potser massa utilitaris, amb poc sentit de la gratuïtat del joc.

En efecte, potser feia estrany haver de normativitzar una «activitat natural de la infantesa». S'hi endevinava un cert recel.

Aquest recel no va desaparèixer del tot en els debats de la Convenció. Amb tot i que ara el dret al joc ja s'ha independitzat del dret a l'educació, hi ha representants d'alguns països -curiosament, Alemanya i el Japó, que han fet del treball un mite- que tenen dubtes sobre «l'oportunitat de proclamar un dret universal en aquest sentit»; haurien preferit que la qüestió fos abordada dins del context de la disposició relativa a l'explotació laboral de l'infant. És cert que el tema del dret al joc fou introduït en les discussions de la Convenció per països occidentals, com el Canadà i els Estats Units, però el dret al joc no és un luxe.

Ens sembla que una recta interpretació de l'article 31 de la Convenció porta a defensar el dret al joc en la dimensió més gratuïta i pura, sense pedagogismes.

Altrament, la Convenció és un text que ens presenta una visió global de l'infant, i el conjunt dels seus articles és revestit de dues característiques fonamentals: la universalitat i la indivisibilitat. És a dir, que els drets que conté són per a tots els infants, els infants de tot el món, i, a més, que uns drets reforcen els altres, es complementen recíprocament. Així, hi ha situacions que poden impedir lliurar-se al joc, com l'explotació labo-

ral, els maltractaments, la guerra (per més que els infants sàpiguen jugar en qualsevol moment, fins els més tràgics), els infants refugiats. De fet, la Convenció vol que l'infant pugui ser infant quan li toca de ser-ho. Vol que l'infant tingui capacitat de meravellar-se, que tingui aptitud per a la joia, que tingui una disposició per a una harmonia interior, que pugui tenir consciència de la seva relació amb els altres i amb les coses. Tot això pot donar-ho el joc. En canvi, no s'acaba de creure del tot en el joc, en el joc pur. Encara hem de superar aquesta desconfiança. El principi 7 de la Declaració de 1959 deia: «La societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret»; l'article 31 de la Convenció només parla dels Estats, per bé que és tota la societat la que ho ha de sentir. I les Administracions en tots els seus nivells. És alguna cosa que pertoca, en un grau molt elevat, als poders locals.

A Catalunya en tenim un exemple paradigmàtic. Ho reflecteix una publicació modèlica dels anys vint de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, titulada «Els Jardins dels Infants» (abril de 1920). Molts dels seus plantejaments són ben vàlids avui dia. «Els governs -deia- han de vetllar pel bé dels ciutadans cal que es captin, per medi d'una bona instal·lació d'espais lliures, de parcs i de jardins, d'alliberar-los, en quant sigui possible, d'aquells perills que els vénen de l'allunyament excessiu de la natura.» I era realista. Sabia que no es podia resoldre l'escandalosa manca de jardins d'infants en un dia. Per això va començar per instal·lar un jardí d'infants tipus, en el qual es poguessin anar fent ja als assaigs que es creguessin convenients i del qual s'aneessin traient experiències de la realitat de casa nostra. Va seguir com a model l'obra «Grandes villes et systemes de parcs», de Forestier, un nom tan lligat a la ciutat de Barcelona. S'estudiaren els jardins d'infants de les grans ciutats europees i nord-americanes, Londres, Boston, Nova York, Xicago, Harrisburg o Viena. I s'intentà definir el joc: «Ja sigui una recreació i un repòs per a l'esperit fatigat com es creia antigament, deia; ja sigui un resultat de les energies sobrants que té l'infant; ja sigui un seguit d'experiències preparatòries per a la vida; ja sigui un conjunt de rudiments d'activitats de generacions passades que perduren en l'infant per una llei d'atavisme». Però per damunt de tot, conclouia, més enllà de qualsevol teoria, hi ha el fet que els infants juguen i juguen molt i que un dels distintius menys prescindibles de la infància és el joc.

Aquests plantejaments es feien en una època d'or del nostre país. Una obra com aquesta no sorgia per casualitat. Coincidia, en el temps, amb les magnífiques construccions escolars que encara són un orgull de la ciutat de Barcelona (vegeu «Les construccions escolars de Barcelona», Assessoria Tècnica de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, 2ª edició 1922).

El 13 de maig de 1914 s'havia creat l'Institut d'Educació General, ideat per Enric Prat de la Riba. Aquest Institut havia de ser «la fina consciència del nostre poble». La seva finalitat era «la iniciació i el foment d'institucions, costums i actes de coneixements, que tendeixen a millorar o millorin la condició física i moral de les gents que formen el nostre poble». I entraven dins

la competència d'aquesta Institució, entre altres, els objectius següents: a) l'educació física (cura externa, netedat del cos, jocs físics, esports, gimnàstica, etc.); b) l'educació moral; c) la natalitat; d) la puericultura; i e) la disminució de la mortalitat. Hi trobem, doncs, els jocs físics, diferenciats dels esports i la gimnàstica. El febrer de 1922, mort ja Prat de la Riba, es crea la Comissió d'Educació General (vegeu «Comissió d'Educació General», Mancomunitat de Catalunya, Barcelona MCMXXII), per portar a la pràctica els principis establerts en l'Institut. Es creen les corresponents seccions per a l'acompliment dels seus objectius. I aleshores es parlà amb un deix noucentista, de «jocs físics ben entesos», com també de la creació de jardins i parcs.

És clar que encara trobem una concepció utilitarista en aquesta concepció de joc. En l'obra mencionada *Els Jardins dels Infants*, es volia que tingués també un sentit preventiu. Però, per sobre de tot, sense que hagin de seguir, ara, l'actuació de l'Ajuntament de Barcelona o el desenrotllament, en part frustrat, de l'Institut d'Educació General, n'hem de destacar un punt essencial: la planificació.

I de fet, la nostra actuació d'ofici té potser com a principal objectiu la planificació dels espais públics de joc a Catalunya, pretén estimular que se'n creïn, oferir una metodologia que serveixi alhora com a element avaluador, i aspira a una sensibilització dels responsables públics del benestar dels infants i de tots els sectors socials. Per a l'elaboració d'aquest treball s'ha acudit a la col·laboració d'assessors externs.

El joc s'ha de reglamentar. Durant l'any 1991 l'Institut Català del Consum -ens autònom del Departament d'Indústria, Comerç i Turisme- formulà unes recomanacions molt detallades sobre la seguretat de les instal·lacions d'un parc infantil. Fou elaborat per un grup de treball sobre la seguretat infantil. La preocupació pels espais de joc ha estat objecte d'un informe especial, del Defensor del Poble, portat a terme amb la col·laboració de l'organització no governamental d'àmbit estatal Fundación Cooperación y Educación (FUNCOE), el qual es refereix a algunes instal·lacions de Catalunya.

La llei catalana 8/1995, de 27 de juliol, es refereix al joc en l'article 32, apartats 2 i 3. «El joc s'ha d'entendre com un element essencial del creixement i la maduració dels infants i dels adolescents», diu. Ens manca, encara, el reglament d'aquesta norma. El País Basc ho ha fet a través del Decret 175/1983, d'11 de juliol, sobre mesures de protecció infantil i zones d'esbarjo, del seu Departament de Comerç, Pesca i Turisme; i Galícia ho va emprendre en el decret de la Conselleria de Família, Dona i Joventut núm. 306/1997, de 23 d'octubre, pel qual s'estableixen les normes de seguretat en parcs infantils.

No obstant això, entenem, com dèiem al principi, que la nostra actuació d'ofici tot i abraçant-ho, vol anar més enllà dels elements materials o dels aspectes de la seguretat dels parcs infantils. El que interessa fer entendre és la necessitat de la gratuïtat del joc, del joc pur. Som conscients de la dificultat d'introduir aquesta idea, en el fons tan senzilla, en una reglamentació, però ha de trobar-s'hi subjacent, perquè és una forma de conèixer i respectar l'infant.

Aquest és l'encàrrec que es va plantejar a les professores de la Universitat de Barcelona Montserrat Morales, psicòloga ambiental, i Maria Rosa Bonet, llicenciada en Filosofia i Lletres i màster en Intervenció Ambiental, que, en col·laboració amb l'arquitecte Pere Pujol, professor a l'Escola d'Arquitectura de la Universitat de Barcelona, han utilitzat el treball de camp, no pas fer un inventari dels parcs públics existents a Catalunya o un examen crític del seu estat, sinó per formular una reflexió sobre el dret al joc, donar patrons per a la valoració dels parcs ja existents i orientar la necessària planificació.

1. INTRODUCCIÓ

Els espais públics de joc i lleure per Infants i joves en els medis urbans actuals constitueixen una qüestió de reflexió obligada per als diferents àmbits de la societat, d'ençà que tant pobles com ciutats han perdut algunes de les seves funcions bàsiques en relació amb una de les activitats fonamentals de la infància, el joc.

D'altra banda, l'acceptació per part de la majoria dels països de l'article 31 de la Convenció dels Drets de l'Infant, reconeixent el *Dret de l'infant a jugar*, comporta que els diferents sectors implicats estableixin el compromís de generar accions que l'afavoreixin, com també mitjans que facilitin l'exercici d'aquest dret. Un dret essencial i ineludible que requereix escenaris idonis perquè pugui ser desenvolupat en tota la seva complexitat.

Això fa que comencin a ser força visibles certes millores i canvis positius en la concepció dels espais de joc, tant pel que fa a decisions polítiques, de planificació, de gestió, d'intervencions a curt o llarg termini com en qüestió de sensibilització davant l'ús i el manteniment.

No obstant això, queden encara diverses qüestions pendents:

Des d'un punt de vista general i fruit dels canvis socioculturals, cal una revisió dels conceptes de lleure i de joc en infants i joves i, en conseqüència, una revisió dels espais on transcorren les diferents activitats lúdiques, especialment en uns moments en què emergeixen alternatives d'índole molt diversa per omplir el temps de lleure dels infants i que alhora comporten noves formes de concepció i d'ús de l'espai.

Aquestes propostes no sempre responen a interessos lúdics dels seus destinataris, sinó que sovint són justificades per dinàmiques socioeconòmiques. Bé sigui per necessitat del canvi d'estils de vida dels adults (horaris diferents dels fills), bé sigui per interessos comercials que porten sovint al consum indiscriminat d'activitats de lleure que en molts casos poden desencadenar conflictes en fomentar situacions d'excessiva competitivitat i que poden derivar en situacions de risc o d'inseguretat.

Això fa que l'infant estigui cada cop menys habituat a ser l'actor dels seus jocs i el gestor dels seus espais i que alhora tingui menys oportunitats d'apropiar-se els llocs on s'esdevenen les activitats de lleure no dirigit.

D'altra banda, davant la inexistència tant en la legislació espanyola com en l'autonòmica de cap normativa d'aplicació general que reguli la construcció i el manteniment dels espais de joc i dels seus elements, és molt convenient l'adopció d'una legislació que emmarqui les característiques de la intervenció en els diferents àmbits des del projecte a la construcció, gestió, manteniment, etc. Cal regular-ne també la seguretat, com a fet fonamental, i que se'n pugui derivar la normativa que prevegi les necessitats dels infants en totes les dimensions i conseqüències.

L'estudi avaluatiu s'ha plantejat des d'una perspectiva de concepció global i harmònica de les necessitats de l'Infant en relació amb els espais de joc i lleure i en funció del risc, en les dimensions física, emocional i social, ja que estan íntimament entrelaçades.

Del que s'ha anat exposant es deriva que l'avaluació d'aquesta qüestió no pot limitar-se a una simple diagnòstic dels defectes de construcció, instal·lació o manteniment dels equipaments dels espais de joc entre altres raons perquè ja hi ha estudis prou vàlids i documentats que en tracten centrant-se en els equipaments com a potencials causes del risc físic.

Enfocar el problema d'una manera holística comporta que, d'una banda es consideri el *dret del infant a jugar* com a dret inqüestionable en totes les seves dimensions i partint dels diferents nivells de necessitats que té l'ésser humà: necessitats físiques, emocionals, socials, intel·lectuals, ètiques, estètiques... i, de l'altra, tots els àmbits i actors implicats.

Per aquest motiu ha semblat oportú completar l'avaluació de les *àrees de joc* amb un recull d'informacions que provenen de tots els col·lectius que s'hi relacionen des d'un nivell o altre: usuaris, moviments infantils i juvenils, responsables de la planificació, gestió, construcció i manteniment, professionals de la salut pública, mitjans de comunicació etc., per tal d'obtenir un marc general que reflecteixi l'estat de la qüestió incorporant el màxim de variables possibles.

2. CONSIDERACIONS SOBRE ELS OBJECTES DE L'ESTUDI

2.1. L'INFANT I EL JOC

L'infant necessita jugar

El joc és una activitat vital per a l'infant, per al seu propi creixement. Jugar és imprescindible per el bon desenvolupament físic, emocional, social, intel·lectual etc., d'un infant. És amb el joc que el nen s'expressa, es comunica i va descobrint tot allò que l'envolta, mentre va interactuant amb el seu entorn

El joc és una activitat creativa, simbòlica i comunicativa que permet al nen d'anar coneixent el món, les relacions humanes i l'univers on tot això esdevé.

En principi, el joc és una activitat sensorial i motriu. L'infant juga amb el seu propi cos per passar després a jugar amb el món dels objectes i a la descoberta de l'espai com a univers socialitzador. Això el porta a l'acció, a explorar les diverses possibilitats que té d'actuar i a un reconeixement de l'entorn, de les seves caracterís-

tiques, i alhora el condueix al coneixement de si mateix a partir de les possibilitats que li ofereix aquesta interacció.

En aquest sentit, la societat ha de ser conscient d'aquestes necessitats i ha d'oferir als infants i joves l'oportunitat d'explorar, crear, descobrir i aprendre d'afrontar els problemes derivats d'aquestes mateixes activitats, llocs on poder interactuar el seu entorn, configurar els seus propis llocs i generar els seus propis jocs, etc., per poder legitimar aquest dret.

Fins no fa gaire, tots aquests fets s'esdevenien d'una forma més o menys natural sense grans conflictes. L'infant tenia accés al seu entorn proper, més enllà de l'àmbit familiar, d'una forma relativament fàcil i segura. El carrer era un lloc de joc habitual per a infants i joves, era el lloc on trobar-se amb els amics de forma lliure i espontània i de comunicar-se amb altres infants i adults, de gaudir d'una certa autonomia i, alhora el lloc on anar aprenent d'afrontar conflictes d'una forma més o menys gradual.

A mesura que ha anat avançant la urbanització de les poblacions -juntament amb el canvi d'estructures socioeconòmiques i els consegüents canvis d'estils de vida- s'ha anat fent inviable que els infants i els joves continuïn jugant al carrer sense cap restricció.

Al mateix temps, paradoxalment, en retardar-se l'edat d'incorporació a les estructures que deriven del món del treball i de les obligacions pròpiament adultes, s'allarga el període durant el qual els joves ocupen uns espais urbans que inicialment, en el context d'avui, es destinen a altres categories d'edat. Aquesta ocupació en alguns casos pot arribar a generar diverses formes de conflicte o accions de vandalisme en confluïr activitats i interessos diversos en uns mateixos espais.

La progressiva dificultat de l'ús indiscriminat dels espais urbans com a escenaris de joc ha desplaçat les activitats lúdiques de l'infant d'indrets no intencionals, ha transformat les seves possibilitats de joc lliure i ha promogut la creació d'espais específics que comporten noves formes d'ocupació que no sempre compensen les pèrdues esmentades.

Cal doncs, estar amatents i revisar en tota la seva complexitat les noves propostes que, amb més o menys encert, intenten «retornar l'espai de joc a l'infant», ja que aquestes sovint tendeixen a focalitzar-se en el consum basat en activitats relacionades amb elements, instal·lacions o estructures com més va més complexes i que predisposen de forma unidireccional cap a l'ús de l'aparell, l'element, el producte, etc., com a tal, en detriment de la possibilitat de generar unes iniciatives més lliures i creatives.

Per aquests motius, quan es pretén tractar de les *àrees de joc per als infants* cal desestimar la tendència a circumscriure's estrictament als aparells, sense tenir en compte la globalitat de l'espai. A més de: les característiques i qualitats dels equipaments en ells mateixos, s'hi haurien d'incloure tots els altres aspectes que conformen cada àrea determinada, com ara:

- el context físic i social
- la configuració de l'àrea de joc

- les característiques dels usos
- els serveis complementaris
- el manteniment general i específic

S'ha d'aprofundir doncs, en la recerca de perspectives d'anàlisi que ampliïn la reflexió sobre el risc i la seguretat i que integrin tots els aspectes esmentats per tal d'optimitzar la situació del joc de l'infant.

2.2. ELS ESPAIS DE JOC

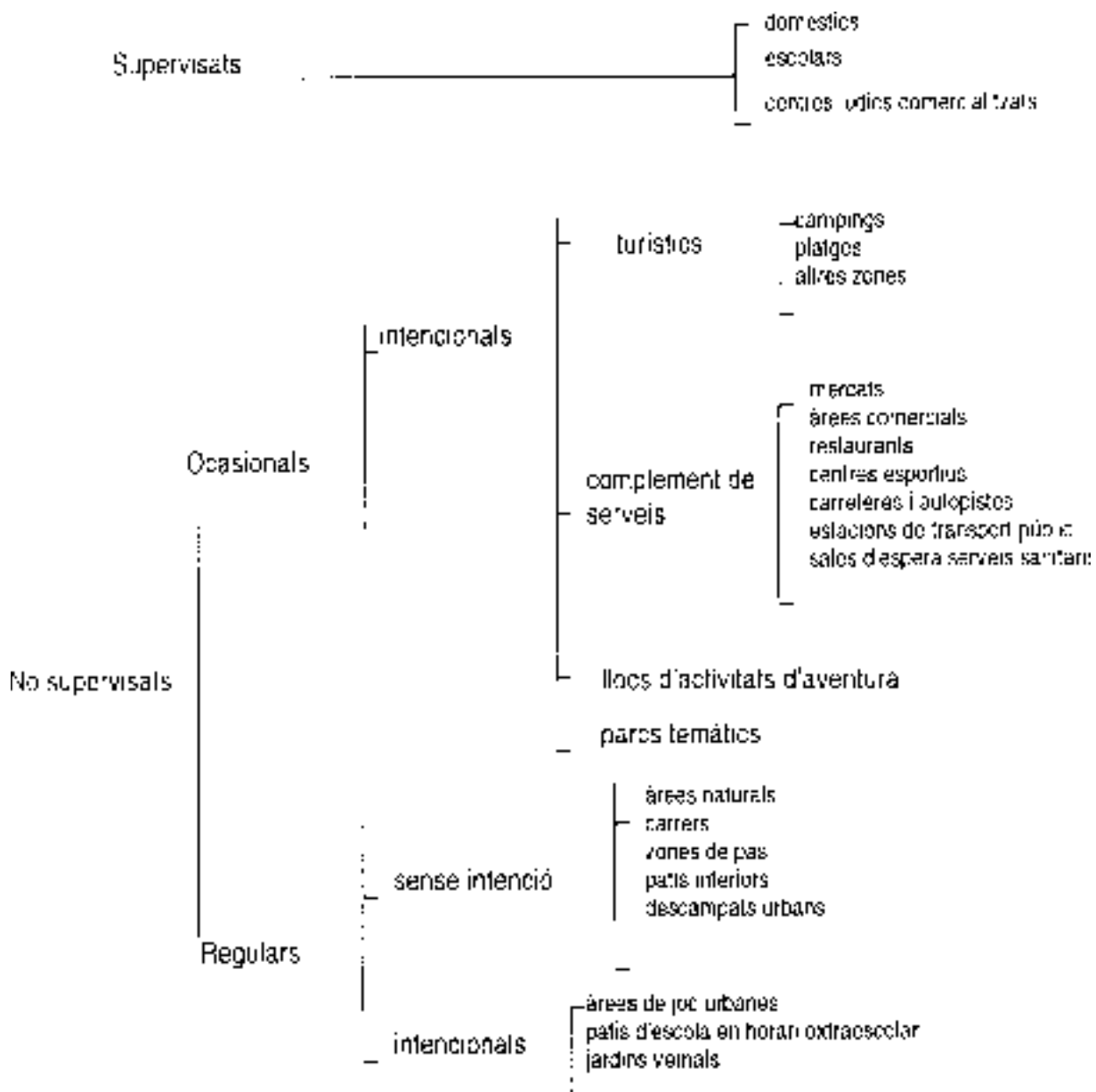
Es pot considerar que *qualsevol espai és susceptible de ser apropiat a un infant com a escenari de joc*.

Aquests escenaris poden trobar-se en àmbits domèstics, residencials, escolars, comercials, de serveis, urbans i

territorials, en una gradació que va des de l'esfera privada fins a la pública i que inclou una àmplia sèrie d'espais en la qual cal destacar la presència cada cop més freqüent d'uns espais que podrien definir-se de semiprivats o semipúblics, atès que són espais de titularitat i gestió privada, però amb un ús públic.

Des d'aquesta perspectiva podem entendre per *espais públics de joc* tots els accessibles i susceptibles de ser utilitzats pel públic en general.

Com a aproximació a la diversitat d'escenaris que s'ofereixen com a espais de joc, utilitzem a manera d'orientació la tipologia descrita per John Mason el 1982, adaptada a la realitat del nostre país, que permet establir-ne la classificació següent :

Qualsevol d'aquestes àrees, supervisades directament o indirectament, o bé no supervisades, amb independència dels avantatges que ofereixen com a *espai de joc* porten inherent *un risc* que cal prendre especialment en consideració. I totes, amb independència de la titularitat i l'ús públic o privat, haurien d'estar sotmeses a *normes de seguretat i als corresponents controls*.

Ara bé, en aquest estudi, per raons fàctiques, en examinar la situació dels *Espais de joc infantil i de joves a Catalunya* només hem considerat els

espais de joc a l'aire lliure, en zones urbanes, de titularitat pública que amb caràcter formal han estat destinades a l'ús i l'esplai d'infants i joves i on s'ha fet una actuació destinada a aquest afecte

Com a *equipament de joc*, considerem:

tot element, aparell o instal·lació, industrialitzada, artesanal o natural, que es destina a estimular o fomentar els jocs d'un infant

2.3. EL RISC DES D'UNA PERSPECTIVA INTERACCIONISTA

Considerem que constitueix un *risc tota situació de perill físic, emocional o social a què estigui exposat un infant a conseqüència dels usos d'una configuració, instal·lació o construcció d'un element de joc*.

Tot i això, cal afegir que el risc zero no existeix, perquè sempre hi ha la probabilitat d'un esdeveniment advers produït per atzar o per confluència de fets no previstos. Pel que fa als espais de joc, el risc no depèn només d'un problema tècnic dels elements -disseny, construcció, instal·lació, manteniment- o d'ús inadequat dels diferents usuaris. És un concepte molt més complex

«El risc està tant en funció dels elements objectius com de la percepció subjectiva i la valoració cultural que es fa d'aquest concepte –tant si es tracta d'una estructura del medi natural com d'un entorn construït.» (D.Uzzell 1996)

El risc és, doncs, des d'aquesta perspectiva interactiva, el resultat d'un conjunt de confluències culturals, socials i actitudinals. És en aquest cas concret i específic el resultat d'una forma d'organització social i d'una forma de comportament humà fruit d'uns valors individuals i socials.

Així doncs, més enllà del concepte de risc com a factor advers, cal tenir en compte la percepció del risc com a valor per si mateix. Aquesta percepció vindrà mediada per diferents variables, i en dependrà. És difícil de determinar objectivament el risc sense una referència als valors culturals, socials, polítics, etc., del context d'anàlisi. Hi intervenen factors com els costums i les tradicions; la importància que es concedeix a la pròpia imatge i a la confiança en un mateix o en els altres; el grau d'autonomia i de responsabilitat que s'atorga a l'infant; el nivell de permissivitat dels col·lectius de referència, els prejudicis per un determinat lloc o una determinada conducta, etc.

En aquest context, doncs, el risc està en funció de la manera com la societat adulta percep l'infant i de com aquesta societat entén l'activitat lúdica dels infants. A

conseqüència del que exposem, deriven diverses maneres de concebre els espais de joc.

En aquest sentit caldria tenir en compte les característiques de l'actual situació socioeconòmica que tendeixen a valorar i promoure el repte pel repte, la competitivitat entre iguals, l'anar més enllà dels propis límits en les activitats de lleure i esbarjo..., aspectes que prenen forma en instal·lacions per a esports d'aventura, en parcs temàtics, en llocs on la proposta es dirigeix vers l'ús consumista d'equipaments i altres activitats que amb tota seguretat influeixen l'actual concepció del risc.

D'una banda es promouen situacions en què es poden arribar a diluir els límits entre «l'emoció i el risc» i, de l'altra, es demanen les màximes mesures de seguretat en tot allò que té relació amb l'ús d'aparells i instruments cada cop més perillosos.

D'exemples d'aquestes incoherències, se'n poden trobar en diversos fets immediats, des de la potenciació de les característiques i prestacions dels actuals automòbils, com a element d'ús quotidià, centrades en aquest cas en la velocitat, la potència, el prestigi etc., fins als diferents tipus d'enginyers dels parcs d'atraccions com a element d'ús excepcional, en els quals es potencien aspectes com l'atreviment, la valentia, l'exhibició.

La presència d'un cert grau de risc, tant físic com social, com a forma d'estímul i en la mesura justa, en alguns moments determinats –que cal no confondre mai amb situacions d'inseguretat- pot contribuir al creixement de l'infant. No obstant això, és difícil posar-hi uns límits acceptables, tenint en compte la diversitat d'usuaris que acudeixen a un espai públic de joc i la diversitat de situacions que s'hi poden produir com ara la interferència d'usos, l'apropiació d'aquests espais per grups de població que viuen en la marginalitat o els problemes provocats per actes vandàlics, per formes diverses d'entendre el risc etc.

A partir d'aquestes premisses es pot afirmar que *no n'hi ha prou de fer àrees de joc més segures*, sinó que *la seguretat hauria d'integrar-se en el joc dels infants* i sensibilitzar la seva pròpia cultura, de manera que tant els infants com els joves prenguessin consciència del problema i tinguessin la possibilitat d'anar elaborant aquest fet implícit en la pròpia vida.

És a partir d'aquestes diferents reflexions que considerem necessària *una avaluació de la seguretat en el joc* que integri totes les variables possibles.

Cal aprendre del risc, però cal també aprendre a conèixer les pròpies capacitats per tal de generar mecanismes que ajudin a valorar-lo, identificar-lo i controlar les diferents situacions.

El risc controlat és una part del joc i cal assumir-lo.

3. OBJECTIUS DE L'INFORME

Els objectius d'aquest estudi es formulen amb la intenció d'«avaluar la situació de risc o l'adequació dels espais públics» en totes les dimensions d'acord amb els plantejaments exposats en els apartats anteriors

– Diagnosticar la situació dels espais de joc en l'àmbit públic en funció de la seguretat.

– Aportar elements de reflexió que sensibilitzin i alertin els organismes competents de cada un dels àmbits implicats sobre la necessitat d'activar la promulgació de la llei que obligui a aplicar la normativa que reguli la planificació, construcció i manteniment dels equipaments de joc.

– Oferir un instrument que faciliti als municipis el treball de planificació, gestió i avaluació de les pròpies instal·lacions.

– Promoure la participació i la implicació dels àmbits i col·lectius que tinguin poder i capacitat per generar opinió sobre aquesta matèria.

– Contribuir a crear un estat general d'opinió que pugui aportar elements de reflexió sobre el joc per anar incidint de forma positiva en els diferents àmbits.

Es tracta doncs d'orientar-se a:

– Identificar els aspectes que en funció del concepte de risc i seguretat poden generar situacions de perill i conflicte per als diferents tipus d'usuaris.

– Integrar les reflexions i aportacions dels diferents àmbits implicats per tal de possibilitar la confluència i la col·laboració de tots aquest sectors.

– Explorar el potencial que poden aportar les reflexions sobre els aspectes relacionats amb el joc de l'infant i la seguretat en els espais de joc en l'àmbit de l'espai públic i les seves possibles repercussions en els camps de l'opinió pública, institucional, polític...

Amb tot això es pretén:

– Estimular l'adaptació i posterior aplicació a l'àmbit català, en forma de llei, dels principis bàsics establerts per la normativa europea.

– Sensibilitzar les administracions i la població sobre la importància que tothom qui d'una manera o altra utilitza aquestes instal·lacions -infants, pares, educadors, escoles, espais- en facin un ús adequat.

Caldria doncs, poder implicar els diferents sectors que d'una manera o altra hi poden arribar a estar relacionats: els infants com a protagonistes; els pares, els educadors, com a mediadors; els polítics, les administracions, els urbanistes, els arquitectes, els dissenyadors, com a agents; mitjans de comunicació com a divulgadors, advocats, professionals de la salut altres professions que hi poden estar relacionats.

4. PROCEDIMENT DE TREBALL. ÀMBITS I LÍMITS DE L'ESTUDI

Per aconseguir els objectius proposats en l'apartat anterior, s'ha treballat cada un dels àmbits que s'hi han delimitat.

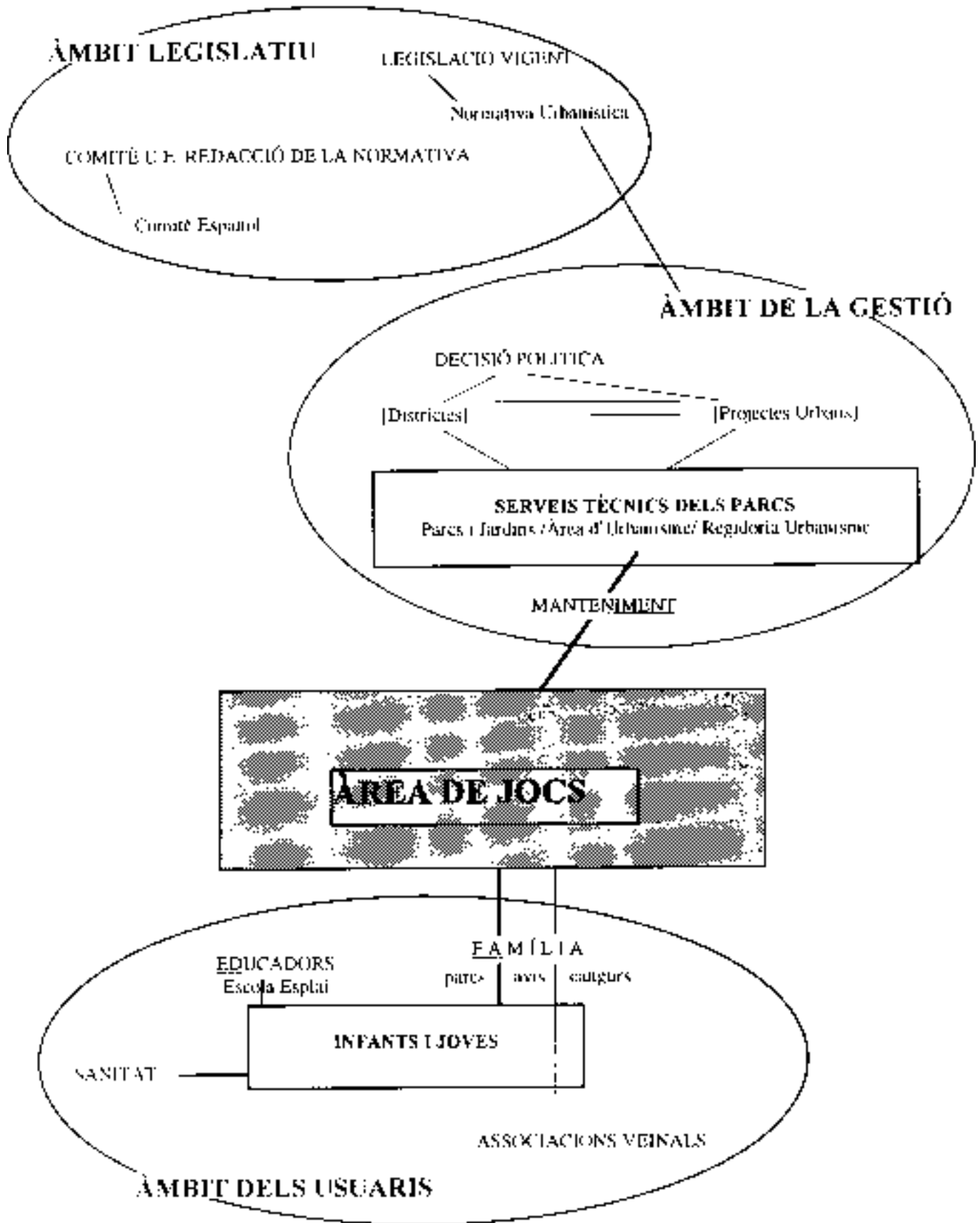
- a) El legislatiu
- b) D'implantació i gestió
- c) Els usuaris
- d) Les àrees de joc

A cada un s'han aplicat les línies metodològiques més apropiades. Des de la perspectiva holística amb què s'ha enfocat aquest informe, no era possible limitar-se a la utilització de fonts secundàries que s'han consultat, si n'hi havia. Pel que fa als àmbits a), b) i c), s'ha utilitzat com a mètode general l'entrevista semidirigida, seguint un qüestionari específic, a persones rellevants de cada un dels respectius àmbits, per tal de conèixer de quina manera aborden el tema les institucions que presenten. A més de recollir la informació pertinent i d'intercanviar punts de vista i opinions, se'ls va proposar la redacció d'un breu informe que permetés fer arribar directament al Síndic la veu de les entitats respectives.

En aquest estudi no es pretén fer un recull ni una descripció exhaustiva de les situacions i característiques de la totalitat de les àrees de joc catalanes. Tampoc so s'intenta oferir-ne una avaluació general, ni tan sols la d'una mostra amb valor representatiu a nivell estadístic. Per aquest motiu, el procediment utilitzat per abordar l'àmbit d) ha estat un treball de camp, aplicant tècniques observacionals a una mostra pilot que permetés detectar dèficits en matèria de seguretat i tots els aspectes que haurien de preveure tant la futura normativa com les reformes, els remodelatges o els nous projectes d'àrees de joc.

En el quadre següent sintetitzem els àmbits, interaccions i continguts analitzats.

QUADRE SÍNTESE DELS ÀMBITS IMPLICATS.

a) Àmbit legislatiu

S'ha recopilat l'escàs material existent i s'ha posat l'èmfasi en el context -institucions i organismes implicats- en la redacció, l'elaboració i la implantació de la nova normativa, que ha de conduir a l'aplicació de la legislació pertinent.

Considerant el paper decisiu que ha de tenir la normativa en vies d'elaboració per a la millora dels actuals espais de joc i per crear-ne de nous, s'ha cregut convenient:

- respecte a la redacció de la normativa en curs, contactar amb alguns dels membres del Comitè Europeu que ja hi treballa, per tal de conèixer:
 - la composició del Comitè, el grau de participació i el pes en funció dels interessos dels grups que representen: institucions públiques, fabricants i productors d'equipaments, d'usuaris.
 - els criteris que es tenen en compte per a la redacció, la definició d'objectius i la delimitació d'objectes: equipaments, instal·lació i espai d'emplaçament.
- el futur desenvolupament de l'aplicació de la normativa, per tal de conèixer
 - els àmbits geogràfics d'obligatorietat.
 - les assumpcions i ratificacions de les prescripcions en els camps estatal i autonòmic.
 - es terminis previstos per enllestir la normativa, per a l'aprovació, al Parlament Europeu, de la ratificació espanyola i l'autonòmica. Els passos previstos per a la implantació a Catalunya.

b) Àmbit de la implantació i gestió

En aquest àmbit, l'anàlisi de la situació dels espais de joc a Catalunya pressuposa considerar tant els processos que han generat aquests espais com els de la gestió que s'ocupa de mantenir-los, atès que tant els uns com els altres es veuran directament afectats per la futura legislació.

Amb aquesta finalitat, s'han entrevistat alguns responsables de les fases de projecte, construcció, gestió i manteniment dels espais de joc dels municipis que ha estat seleccionats en funció d'uns paràmetres que es detallen en l'apartat 5.

Segons la complexitat o l'organigrama d'un municipi o altre, a Barcelona s'ha contactat amb l'Institut Municipal de Parcs i Jardins; a Vic, amb l'Àrea d'Urbanisme, i a Altafulla, amb els Serveis d'Urbanisme.

S'ha tingut també una entrevista amb els departaments d'Urbanisme i d'Educació de l'Ajuntament de Rubí, arran de l'experiència promoguda sobre participació infantil en els projectes d'àrees de joc.

A tots se'ls ha demanat informació sobre:

- les motivacions i procés de creació dels parcs en general i de manera específica de les àrees de joc.
- les dades específiques dels parcs seleccionats pel treball de camp:
 - dimensions, característiques tècniques dels equipaments

– cartografia.

- la problemàtica que presenta el seu manteniment i el sistema de gestió de les possibles queixes dels usuaris.
- els mecanismes de participació dels infants en la fase de projecte

Les dades obtingudes, a banda de completar la recerca, han permès avaluar i conèixer el nivell organitzatiu i el grau de sensibilitat pel tema.

c) Àmbit dels usuaris

Aquest àmbit és el més ampli i heterogeni. A més dels protagonistes directes, comprèn els infants i joves, les institucions més properes que hi estan vinculades, és a dir la família i l'escola com a coprotagonistes de l'ús, i els espais les associacions cíviqes com a promotors d'aquests espais en alguns casos, i la sanitat com a responsable de l'atenció als possibles lesionats.

En conseqüència, la recerca s'ha dirigit en primer lloc cap als destinataris naturals dels espais de joc, els *infants i joves* per recollir-ne les opinions, expectatives, possibles queixes o suggeriments a través d'alguns òrgans de participació:

- el Consell de Joves del projecte Ciutat Amiga.
- el Fòrum del web dels infants de l'Ajuntament de Barcelona.

En segon lloc, ampliant el cercle, cap als també usuaris habituals en tant que acompanyants dels infants: els pares, avis, cangurs, mestres, monitors d'espais. Els contactes en aquest cas s'han centrat en:

- associacions de pares o de famílies com l'agrupació de Famílies de Catalunya.
- Els espais.

Dintre d'aquest àmbit s'ha cregut també indispensable entrar en contacte amb

- les *associacions de veïns* per mitjà de la *FAVB*, perquè, a més del paper decisiu que han tingut en la conservació, millora i producció d'espais públics, haurien de ser receptores de l'opinió dels usuaris habituals dels espais situats al seu barri.

Finalment s'ha cregut imprescindible conèixer els índexs d'accidentalitat i morbilitat en els parcs infantils, les causes i les conseqüències, com també l'opinió dels *professionals de la salut*, a través de

- Direcció General de Salut Pública de la Generalitat
- Institut Municipal de la Salut Pública de Barcelona

per tal d'obtenir informació sobre,

- l'estat de la qüestió
- les estadístiques d'accidentalitat
- les mesures de prevenció.

c) Àmbit de les àrees de joc

L'aproximació a la realitat de les àrees de joc s'ha realitzat amb l'anàlisi i observació d'una mostra-pilot seleccionada a partir d'unes variables prèviament establertes amb l'objectiu de posar de manifest els paràmetres més significatius tant per la elaboració i la implan-

tació de la legislació pertinent, com a l'hora de generar nous processos de producció d'espais públics de joc. El desenvolupament del treball de camp es descriu en el següent apartat.

5. TREBALL DE CAMP EN L'ÀMBIT DE LES ÀREES DE JOC

5.1 DETERMINACIÓ DE LA MOSTRA. CRITERIS UTILITZATS PER A LA SELECCIÓ DELS PARCS A OBSERVAR

Per obtenir una mostra que consideri el ventall més ampli de situacions s'han creuat dues sèries de variables que consideren tant les condicions urbanes com les específiques de l'àrea.

Pel que fa a condicionaments urbans, s'ha establert una categorització prèvia en funció del nombre d'habitants que representa, de manera molt esquemàtica i simplificada per raons operatives, els tipus d'assentaments urbans més habituals a la geografia del nostre país: la gran ciutat, la ciutat mitjana i el poble

Una divisió que remet a estructures socials i xarxes de relació ben diverses que podrien correspondre a una construcció, utilització i manteniment de les àrees de joc ben diferenciada. Han estat seleccionats com a

- municipi gran Barcelona
- municipi mitjà Vic
- municipi petit Altafulla

Dins de cada una d'aquestes categories, es té en compte la variable que fa referència a la localització de les àrees de joc en les diferents zones de cada municipi, determinades per la història, la morfologia o l'estructura urbana. Se n'ha establert la següent classificació:

- *el casc antic*
- *els eixamples* o primeres corones de creixement
- *els barris històrics* (en el cas de Barcelona)
- *les perifèries*.

Aquesta variable en funció de la situació en un sector urbà o altre pretén copsar l'heterogeneïtat dels contextos físics i socioculturals dins un mateix municipi, com també els hàbits i pautes de conducta que se'n deriven i que poden reflectir-se en l'ús i ocupació d'un espai de joc. D'altra banda, l'especificitat d'un barri i la seva relació o dependència respecte al centre urbà pot presentar diferències significatives, tant per part dels usuaris com dels gestors i responsables de les àrees de joc.

Respecte a la pròpia àrea de joc, s'han establert tres variables en funció de

- *la tipologia*
- *la conformació*
- *l'ús*

La *tipologia* fa referència a l'espai on es troba l'àrea de jocs, que generalment excedeix en superfície la zona pròpiament destinada als jocs dels infants amb instal·lacions específiques. La *tipologia*, a més d'incloure les classificacions habituals d'*àrea natural*, *parc*, *jardí* o *plaça*, es complementa amb altres de definides per l'emplaçament i la funció de l'espai en qüestió dins de la trama urbana. Així, en alguns casos es prescindeix de

la definició i nomenclatura oficials, de jardí o plaça, per catalogar d'*espai intersticial*, els jardins integrats en una illa de cases, sigui en l'interior sigui en un angle; com a *via pública* una plaça travessada per un gran vial; com a *espai residual* un jardí sorgit de l'aprofitament impropri d'un solar balder; o com a *complement de...*, el parc construït al costat d'una escola.

La conformació, com a variable diferencial, fa referència a la globalitat de l'espai que acull l'àrea de jocs. S'ha considerat convenient verificar tant l'estat dels equipaments més antics i les seves possibles substitucions com les instal·lacions de les noves intervencions i, indirectament, contrastar les possibilitats de joc que s'ofereixen en un cas i l'altre.

En funció de l'estil, que correspon en certa manera al moment o l'època de la construcció, s'han establert quatre classificacions:

Tradicional. Classifica les d'instal·lacions -gairebé sempre de ferro pintat- que fins a finals dels anys setanta van constituir l'única oferta lúdica en els parcs i places del nostre país, tant si es tractava d'espais enjardinats del tombant de segle com de les escasses intervencions dels anys de la dictadura.

Nova. Classifica els espais públics construïts a partir del restabliment de la democràcia municipal, en molts casos fruit de reivindicacions populars, amb noves propostes formals equipades amb aparells de joc més moderns. Aquesta nova manera de fer s'ha estès tant, per tot el territori, com a pauta habitual de projectació, que comença a ser inadequat aplicar-li el qualificatiu de «nova» amb què aquí la identifiquem. Tot i això, el mantenim per remarcar-ne la contraposició als espais tradicionals.

Adaptada. Hi incloem un tipus d'instal·lacions implantat els darrers anys, en alguns municipis, projectades amb la intenció que no siguin sols accessibles sinó també practicables o utilitzables per a infants i joves amb discapacitats

Natural. Classificaria una de les darreres tendències en la implantació d'àrees de joc, caracteritzada per la utilització d'elements naturals del propi lloc.

L'ús fa referència a la freqüència d'utilització de l'àrea de jocs. La classificació estableix les diferències entre l'ús quotidià, periòdic, excepcional i esporàdic, que demanen una oferta d'espai, activitats i instal·lacions diferents

En el quadre següent es mostren els municipis i parcs seleccionats per al treball d'observació, com també les variables que se n'han considerat.

MUNICIPIS I REES DE JOC SELECCIONATS. Variables contemplades

Municipi: gran Nom: BARCELONA		Municipi: petit Nom: ALTAFULL					Municipi: petit Nom: A		Municipi: petit Nom: CAI		Municipi: petit Nom: Per		Municipi: petit Nom: BM		Municipi: petit Nom: A		Municipi: petit Nom: CAI		Municipi: petit Nom: Per		Municipi: petit Nom: BM		
Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :		Sector urb :	
Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:		Nom del barri:	
Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea		Nom de l' rea	
Tipologia	rea natural																						
	parc																						
	jard																						
	pla a																						
	"zona de pas", via publica																						
	espai intersticial																						
	espai residual																						
	*complement de...																						
Conformaci	tradicional																						
	nova																						
	adaptada natural																						
S	q otidi																						
	peri dic																						
	espor dic																						
	excepcional																						

*Mercats, centres comercials, escoles

*Mercats, centres comercials, escoles

5.2. TÈCNICA DE RECOLLIDA DE DADES

En cada una de les 29 àrees seleccionades, s'ha recollit informació sobre tots els aspectes que configuren un espai de joc i que es consideren significatius per assolir els objectius fixats per mitjà de la realització de:

- una fitxa identificativa
- un treball d'observació guiat per unes plantilles que recullen *les dades específiques* de cada àrea i:
- dades descriptives, fruit de l'observació objectiva.
- dades qualitatives a partir d'uns valors predeterminats inicialment.
- dades referides de forma específica a la seguretat en funció del risc o les situacions de conflicte potencials

Els aspectes que han estat peritats s'han estructurat en una gradació d'àmbits que té en compte:

les condicions del *context físic i social*, on està emplaçada l'àrea que s'observa, com a factors que hi incideixen

les característiques de la *configuració de l'àrea de joc* pròpiament dita.

les característiques generals de l'equipament de joc.

Les característiques específiques de cada tipus d'*aparell*.

L'ús, i les activitats que s'hi desenvolupen.

L'estat del *manteniment*.

Els serveis associats a l'àrea o que en faciliten l'ús.

Aquesta plantilla ha estat elaborada amb una doble finalitat: la recollida de les dades específiques de cada àrea de joc avaluada, i com a element d'un sistema estàndard d'avaluació que possibiliti un autocontrol de la situació dels espais de joc que pugui ser extensiu a tot el territori. El quadre del final del capítol esquematitza el contingut de les fitxes que componen la plantilla.

5.3 PRESENTACIÓ DE LES DADES OBTINGUDES

El conjunt de dades i imatges obtingudes en el treball de camp ha permès establir una avaluació orientativa de la situació dels espais de joc. Aquesta avaluació s'ha establert en funció del risc potencial, bé sigui derivat del context físic-urbà, de la pròpia estructura dels equips, de la instal·lació, del manteniment o bé derivat d'altres possibles conflictes,

En aquest sentit, tot i reconèixer, com ja s'ha anat apuntant, les millores reals introduïdes a molts diversos nivells, el rigor que exigeix el control de qualsevol tipus de risc obliga a prendre en consideració tots focus puntuals de risc o conflicte a l'hora d'atribuir un valor orientatiu de qualificació.

S'ha establert una gradació de l'1 al 5 amb els següents paràmetres:

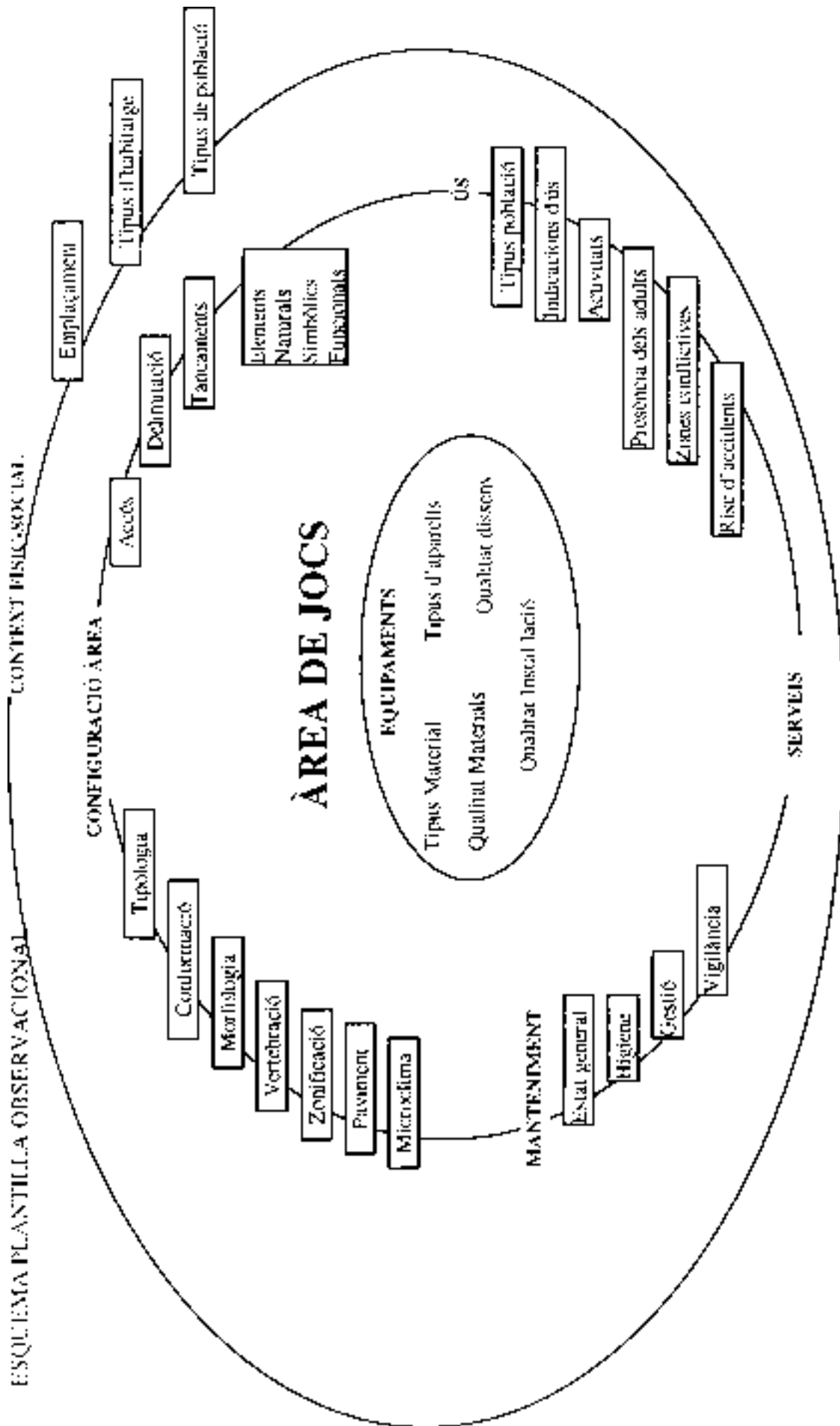
Estat inacceptable

Amb deficiències

Força correcte amb punts de risc

Correcte amb lleus punts de risc

Correcte

6. SINTESI I CONCLUSIONS

6.1. REFLEXIONS GENERALS

Com ja s'ha indicat, *el joc és essencial pel tots els infants* ja que contribueix al desenvolupament físic, emocional, intel·lectual i afavoreix l'adquisició d'habilitats socials.

Tots els nens tenen dret a jugar, però sovint aquest dret es veu limitat per diversos factors:

- Manca d'espais de joc
- Espai insuficient o inadequat
- Discriminació física, social, emocional
- No atenció a les minusvalideses o necessitats específiques.
- Actituds inhibidores, interferidores o d'excessiva protecció per part dels adults
- Condicions socioeconòmiques etc.

D'altra banda es percep en general un cert confusionisme *en la concepció del joc en l'infant*. Caldria que els àmbits competents sensibilitzessin de forma adequada sobre les necessitats reals dels infants en matèria de joc per tal d'evitar un excés d'ofertes orientades cap al joc programat.

Més específicament, es perfila com a aspectes fonamentals, previs o implícits a tota intervenció d'un espai de joc que a la llarga poden estar relacionats amb el risc, tot allò que fa referència *a la planificació o previsió del tipus de gestió i a la planificació del manteniment posterior*.

El treball de camp no ha revelat una situació generalitzada de grans deficiències en les àrees de joc a Catalunya. En línies generals en *l'àmbit de la gestió pública*, s'ha detectat un interès i preocupació per millorar-ne la concepció i el manteniment. No obstant això, el resultat d'aquestes intencions -voluntat de canvi i fins i tot les accions que se'n deriven- no compleix les expectatives ni s'aconsegueixen tots els requeriments.

Pel que fa *als usuaris*, les opinions coincideixen a manifestar un significatiu grau de satisfacció respecte als parcs, alhora que no oblidem exigir més quantitat, més equipaments, i especialment més manteniment i higiene.

Hi ha encara, però, un cert desconeixement de com actuar o a qui dirigir-se en cas de queixes o suggeriments, en relació amb l'ús infantil dels parcs.

De la mateixa manera, manquen canals permanents d'intercanvi d'experiències i coneixements entre *els diferents nivells de responsables* tant de la gestió dels parcs com del benestar i salut dels infants.

D'altra banda, s'ha detectat un marcat interès i implicació a oferir qualitat per part dels *fabricants i distribuïdors d'equipaments de joc*, malgrat que en alguns casos pugui ser per raons comercials, però en definitiva contribueix a la millora de la qualitat d'aquests equipaments.

En aquest àmbit cal també destacar que entre *els redactors de la normativa* la majoria pertanyen al sector in-

dustrial, en detriment de representants dels sectors social, educatiu o cultural.

Pel que fa a *la percepció del risc*, la perillositat de les instal·lacions no es manifesta com el problema prioritari, tret d'algunes denúncies específiques. En canvi, es denuncia com a *risc i problema prioritari, la brutícia*, especialment, en els sorrals (papers, burilles) i sobretot la generada per la presència de gossos. Una preocupació també dels àmbits de gestió.

Tant els uns com els altres, gestors i usuaris, coincideixen altra vegada a esmentar els problemes o situacions derivades de forma directa o indirecta *d'accions vandàliques* que cal considerar una forma específica de risc en els espais de joc.

Aquestes accions, més enllà del significat social que en alguns casos se'ls pugui atorgar, com a manifestacions de rebuig o no acceptació d'un lloc, com a formes de denúncia, crides d'atenció o com a demanda d'unes necessitats, sovint poden quedar delimitades a actes de destrucció i de deteriorament d'elements de l'espai públic amb un alt risc de perillositat per als usuaris més vulnerables i un augment de l'agressió no tan sols a nivell físic sinó també a nivell estètic, ètic i afectiu en veure malmès un lloc que es considera propi.

El vandalisme no controlat, no identificat o malintencionat pot ser causa de risc imprevist i augmentar el nivell d'inseguretat per als infants que comparteixen els espais públics amb altres categories d'edat, i per tant, limitar l'ús i el gaudi dels espais de joc per part dels infants.

Paradoxalment, no s'observen actualment diferències remarcables pel que fa al grau d'apropiació en els espais l'origen dels quals és fruit d'accions específiques, que se suposa que haurien d'influir en els processos d'apropiació i en conseqüència, repercutir en l'ús, la conservació, el manteniment, etc.

Posem-ne uns exemples:

- Espais històrics que sempre han estat presents en l'imaginari col·lectiu i que han sofert diverses remodelacions.
- Espais resultat d'accions reivindicatives d'un grup d'usuaris
- Espais resultat d'una intervenció participativa
- Espais resultat d'un concurs públic

Malgrat que el discurs general proclama la necessitat de *coresponsabilitats* en el manteniment, s'observen poques intervencions alternatives que puguin fomentar actituds de sensibilització vers l'ús dels espais que permetin millorar-ne l'apropiació o introduir canvis en la cultura de l'usuari per tal de fomentar aquesta coresponsabilitat que es reclama.

No s'ha detectat tampoc gaire interès a canalitzar accions reivindicatives de foment de la participació amb les consegüents millores tant pel que fa a la qualitat general com als aspectes específics de risc o conflicte.

Accions possibles a fer:

- Que una escola «adopti un parc», com es fa amb alguns monuments, com a mesura d'acostament, control, gestió o manteniment.
- Que s'obri alguna intervenció que personalitzi o signifiqui aquell espai per a algun col·lectiu determinat, com per exemple pintar-hi un mural, plantar-hi unes flors, arbres etc. Aquestes accions podrien ser empreses per alguna escola, esplai o associació de veïns, com a mesura de sensibilització vers aquell espai.
- Possibles activitats de consulta als usuaris potencials, prèvies a una intervenció dels àmbits de la gestió per tal d'implicar-los i fer-los cogestors d'algunes de les decisions.

6.2. REFLEXIONS ESPECÍFIQUES:

Pel que fa a la *definició dels requeriments imprescindibles* que han de reunir els diferents elements que conformen l'equipament de joc si volem que, *a més de segurs*, siguin elements afavoridors i potenciadors del «*valor de joc*» i no generadors de conflictes, caldrà ja, des de la *definició del projecte fins a la previsió del manteniment posterior*, integrar en la complexitat que comporta el tema els diferents aspectes que han estat valorats en aquests estudi.

Amb caràcter orientatiu, a partir de les dades específiques recollides en el treball d'observació -que en cap moment pretenen ser exhaustives-, els aspectes més rellevants serien els que enunciem tot seguit:

Quant al context físic i social

- Les correlacions entre classe social, densitat, tipus d'habitatge i manteniment de l'àrea no són directes, sinó matisades per altres factors, com ara el grau d'apropiació del lloc per part del veïnat.
- S'ha confirmat la incidència de l'estat de la zona on radica el parc en el seu estat, el manteniment i l'ús.
- No necessàriament en una zona molt densa hi ha una alta utilització dels espais que es proposen si no reuneixen unes certes condicions.
- S'ha constatat la generació de conflictes quan l'espai de joc és excessivament a prop de llocs on es produeixen ocupacions massives en moments puntuals, com és l'hora de sortida d'una escola.

Quant a la configuració de l'àrea de joc:

- La producció de nous espais públics i l'ampliació de l'oferta en aquestes intervencions a partir de la instauració dels ajuntaments democràtics és un fet evident, amb un significatiu increment de la qualitat a nivell paisatgístic, de projecte i constructiu, malgrat les crítiques que puguin formular-se per la discutible funcionalitat d'algunes propostes excessivament formalistes o agosarades.
- En principi es detecten més riscos potencials per defectes en els elements de construcció que configuren l'àrea o bé per la seva interferència amb els equipaments, que no per defectes en els mateixos equipaments de joc.

- Tot i que s'observa encara la existència d'aparells tradicionals i en molts casos obsolets es detecta també una forta tendència a la renovació dels aparells i a la incorporació de nous dissenys i noves propostes, cada cop en més bones condicions respecte a la seguretat, però no sempre amb prou adequació al lloc i a l'edat dels usuaris.

- Són pocs els espais de joc que tenen clarament definida i tancada l'àrea de joc per a infants més petits de cinc anys. Aquesta condició exigida per alguns usuaris en funció de la seguretat de l'infant i de la higiene del lloc per altres significa un cert problema pel fet d'haver-hi germans d'edats diferents supervisats per un sol adult.

- Les dimensions i la forma poden generar conflictes i riscos. Hi ha parcs i jardins amb racons amagats on s'acumula brutícia, però que en canvi ofereixen una certa tranquil·litat als adults o altres grups de persones.

- Les àrees de joc situades en les impròpiament anomenades «*places*», creuades per una via pública segueixen sotmeses al risc i pol·lució que comporta el trànsit rodat, ja que no sempre havien estat previstes en el projecte inicial.

Respecte a aquest problema, s'observa una tendència a compensar els defectes d'emplaçament o de projecte amb tanques afegides per tal d'evitar el risc que els infants envaeixin sobtadament la via pública. Una protecció en principi dissuasiva, però de discutible eficàcia.

- Manquen referents prou clars o visibles dels recorreguts d'accés cap a l'entrada o sortida dels parcs o jardins que convidin els infants a seguir uns certs rituals de desplaçament pels llocs més adequats en funció de la seguretat.

- S'observa una incipient utilització, però no de forma general, i per tant insuficient en àrees de joc d'ús quotidià, de tractaments correctors dels impactes acústics i de pol·lució de l'atmosfera o que alleugereixin els seus efectes.

- Està encara poc elaborat el tractament de l'emplaçament de les àrees de joc en funció de l'asolellament ni la compensació de les variacions climàtiques per mitjà de l'arbrat caducifoli.

- La tendència a generalitzar la zonificació a partir de la morfologia -diversos nivells- hauria d'instaurar un ordre en l'ús i les activitats del parc per evitar conflictes i alhora fer disminuir el risc. A la pràctica els resultats no sempre són reeixits, tal vegada per la dificultat d'interpretar, en la fase de projecte, les necessitats reals dels grups d'usuaris. Per exemple, quan hi ha recorreguts interiors per a bicicleta, patins, etc., si estan ben definits, diferenciats i senyalitzats i es respecten, eviten interferències i la situació de risc.

- S'observa una previsió de llocs de control o vigilància dels adults sobre els infants no sempre prou adequats a la comoditat dels grans considerant que bona part són avis. Tampoc sembla contemplar-se el fet que la vigilància ha de fer sentir-se segurs els infants, però no excessivament controlats.

Consideracions sobre el paviment:

- S'observa un deteriorament general de la majoria de paviments, que presenten problemàtiques específiques per a cada tipus:
- Els paviments de sauló no estan llaurats amb la freqüència que caldria i en conseqüència la superfície es compacta i perd la qualitat amortidora.
- Sovint hi ha una manca de drenatge de les aigües pluvials o d'altres procedències.
- La contigüitat de diferents materials en el paviment provoca contaminacions que poden agreujar el risc, com ara la grava al costat de formigó.
- S'observen deficiències en l'estat dels paviments de cautxú que perden la seva capacitat d'absorbir els impactes de caiguda i esdevenen una nova font de risc en acumular brutícia en els llocs malmesos.
- Respecte als elements naturals, s'observa una progressiva substitució dels materials durs que pavimenten els contorns de les àrees de joc per elements de vegetació. Aquest fet, que d'entrada semblaria més adequat, presenta dèficits de manteniment i neteja que, si no són atesos, produeixen una sensació de deixadesa i manca d'higiene.

D'altra banda s'ha observat una correspondència directa entre els nivells de qualitat i manteniment de la vegetació i l'estat general del manteniment de l'àrea. La qualitat espacial que es deriva d'una correcta i generosa utilització dels elements naturals pot generar conductes menys agressives. Tanmateix en àrees molt agradides, vandalitzades regularment s'aprecia una deixadesa des de tots els àmbits del manteniment que afecta també la vegetació.

- La presència d'elements simbòlics, potser per una manca d'educació de sensibilització, en molts casos sembla incitar a un cert vandalisme.
- Es percep una suficiència i adequació dels elements funcionals o mobiliaris. No obstant això, sigui per interferències en el procés de construcció, sigui per vandalització, sigui per hàbits d'ús o necessitats diferents de les previstes en el projecte, es detecten nivells d'insatisfacció a través de les queixes ciutadanes que manifesten, per exemple, la presència de fonts que no funcionen adequadament o la manca de seients als llocs propers a l'espai de joc que dificulta la vigilància dels infants.
- Cal esmentar que el 66,1 % d'accidents lleus que succeeixen en els parcs infantils (un 6,3 % del total d'accidents que afecten els infants de Catalunya), es produeixen en el terra del recinte.

Quant a l'equipament de joc

- Pel que fa al nombre d'aparells –que en principi és proporcional a les dimensions de l'àrea-, s'ha constatat una demanda reiterada dels usuaris. Sovint hi ha la percepció per part del usuari d'un manca d'equipaments. Si bé, per una banda, es pot considerar una demanda justificada, ja que en determinats casos el fet que hi hagi tan sols un aparell d'un determinat tipus genera conflictes, de l'altra aquesta demanda no sem-

pre té en compte ni la capacitat de l'espai ni les potencials condicions de seguretat que ofereix el recinte. Passa el mateix que amb l'eliminació d'equipaments de joc per la poca idoneïtat del lloc, que ha desencadenat protestes veïnals. Altres vegades la demanda pot obeir a tendències excessivament consumistes en detriment del joc creatiu per ell mateix.

- Respecte a la qualitat del disseny, tot i que es mantenen tipologies tradicionals, s'observa una clara tendència a introduir aparells de joc amb nous materials que pressuposen usos i activitats més segures. A nivell formal s'han produït grans canvis que s'adiuen amb una nova concepció dels equipaments en funció del valor de joc, en funció de la seguretat i en funció de la qualitat estètica. Això no sempre garanteix unes condicions òptimes de seguretat ni una adequació a les necessitats del joc dels infants.

En els jocs de construcció local no sempre es tenen en compte els principis bàsics. Donada la manca d'una normativa reguladora, cada ajuntament ha adoptat amb més o menys rigor els requeriments que ha cregut més convenients, en algunes ocasions amb més bona voluntat que domini dels requeriments exigits per aquests tipus d'instal·lacions.

- Qualitat de la instal·lació. S'observen algunes deficiències en els acabats, connexions, ancoratges, desgast excessiu, etc., que, tot i que aparentment poden semblar defectes d'instal·lació, sovint s'han de situar en l'àmbit de la construcció, dels materials o dels revestiments utilitzats.

És cert, en canvi, que no sempre es contemplen les distàncies requerides entre els diferents equipaments o entre un aparell i altres elements constructius.

Caldria assegurar la professionalitat dels instal·ladors, el correcte seguiment de les instruccions de muntatge i el control posterior.

Per a una correcta instal·lació d'un aparell és imprescindible l'adequada preparació del paviment, fonaments, el grau de porositat de la terra i altres característiques del sòl.

Aquests aspectes queden majoritàriament regulats en la EN 1176, una de les normes europees recentment aprovades, incorporada a la normativa espanyola el maig del 1998.

Quant als aparells:

Sense entrar en un peritatge tècnic que sobrepassa les dimensions d'aquest estudi i on es fa imprescindible disposar d'una normativa d'aplicació general a un nivell simplement d'observació, s'ha detectat entre els aparells tradicionals, més insegurat per deficiències constructives, d'instal·lació i de manteniment: en primer lloc, en els tobogans (graons poc segurs, pendents massa pronunciats, alçades excessives, inexistència de zona de reducció de velocitat, zones d'arribada malmeses i/o massa distants del nivell del terra i inexistència de revestiments amortidors), i en segon lloc, en els gronxadors (seients de fusta, claus fora de lloc, cadenes inadequades). Un risc que correspon als percentatges detectats des de la Direcció General de Salut Pública

(un 19,4% de lesions accidentals impliquen els tobogans i un 14,5 % els gronxadors.)

Pel que fa als equipaments de creació més recent, alguns presenten deficiències de plantejament i de construcció potser per la mateixa inexperiència. El fet de la novetat i la complexitat que ofereixen les noves estructures, en determinats moments i determinats llocs, n'han potenciat el mal ús. Malgrat tot es valoren les noves propostes de forma positiva.

En alguns casos de propostes no habituals s'ha detectat un cert risc per l'impacte d'usos o inadequats afavorits per la mateixa novetat de la instal·lació.

Quant a l'ús:

Es general s'observa una manca de *cultura d'usuari d'espais de joc*, tant pel que fa als infants i joves com als adults i la societat en general.

Hi ha una manca de sensibilitat per apreciar algunes de les propostes i una manca de respecte pels equipaments. Aquesta manca de respecte s'estén entre els diferents col·lectius. Això genera conflictes diversos sovint difícils de solucionar.

La deixadesa que es visualitza en papers i llaunes per terra, fustes estellades, burilles, grafitis incontrolats, desplaçament forçat de mobiliari que no es torna a lloc, elements destrossats pel mal ús, etc., delaten conductes poc responsables, poc respectuoses de cara als propis infants i que poden provocar un cert malestar i descoratjament als responsables de la gestió i el manteniment.

Quant al manteniment:

De cara a l'usuari, malgrat els esforços que fan els diferents àmbits responsables del manteniment dels espais de joc, hi ha una percepció generalitzada de deficiències greus en aquest sentit. Caldria que les queixes fossin ateses amb rapidesa, però no sempre és així, com quan un sorral segueix negat tres mesos després de tenir constància d'un avís de la Guàrdia urbana.

S'observa una manca de previsió en algunes actuacions que potser no han previst inicialment unes accions o uns materials que, tot i que inicialment poden ser més costoses, a la llarga són de més fàcil manteniment

No hi ha una constància explícita per els usuaris de la freqüència d'inspeccions bé siguin oculars, funcionals o periòdiques. Tampoc s'observen referències que indiquin les dades de construcció com a mesures que poden contribuir a una millora en la percepció de la seguretat i el confort. Això pot generar una certa inquietud i desconfiança amb la consegüent percepció de risc.

6.3 NORMATIVA D'APLICACIÓ I COMENTARIS

Declaració Universal dels Drets dels Infants, de 20 de novembre de 1959

** Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants, aprovada el 20 de novembre de 1989*

Article 7:

«L'infant gaudirà plenament de jocs i esbarjos, els quals hauran d'estar orientats a les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret.»

Article 31,1:

«Els estats membres reconeixen el dret de l'infant al descans i a l'esplai, al joc i a les activitats d'esbarjo adequades a la seva edat i a participar lliurement en la vida cultural i les arts.»

** Constitució Espanyola:*

Article 39,4:

«Els infants gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllen pels seus drets.»

** Recomanació Europea 874 (1979) sobre la Carta Europea dels Drets dels Infants*

Capítol VI. b:

«Caldria assegurar el dret dels infants a una atenció adequada, que inclogui mesures efectives contra la malaltia i els accidents, i adequada atenció mèdica.»

** Resolució Europea (76)6 de recomanacions als governs sobre prevenció d'accidents en la infantesa*

«El Comitè de Ministres,

»Considerant que l'objectiu del Consell d'Europa és aconseguir una major unitat entre els seus membres i que aquest objectiu pot ser perseguit, *inter alia*, per l'adopció d'una acció comuna en els camps social i de la salut pública;

»Expressant una preocupació important per la manca de canvis significatius des de l'estudi portat a terme en el marc del programa de recerca mèdica coordinat el 1970;

»Considerant que els accidents en la infantesa presenten encara considerables problemes de salut;

»Considerant que aquests accidents representen una càrrega innecessàriament elevada per a la comunitat i sovint un problema físic, social i psicològic per a l'infant i la seva família;

»Considerant la necessitat d'accions continuades en el camp de la prevenció d'accidents en la infantesa a nivell internacional, nacional, regional i local,

»I. Recomanava als governs dels estats membres que implantin tant com els sigui possible les mesures enumerades en l'Apèndix A i que, en introduir aquestes mesures, facin ús del model aportat en l'Apèndix B;

»II. Convida els governs dels estats membres a informar la Secretaria General del Consell d'Europa cada cinc anys de les accions preses respecte a aquesta resolució.»

* *Declaració sobre el Drets de l'Infant a Jugar, elaborada per l'Associació Internacional pel Dret dels Infants al Joc (IPA), assessorada per UNESCO i UNICEF, en què expressava la seva preocupació sobre «els trets alarmants i el seu impacte negatiu en el desenvolupament de l'infant»:*

- La indiferència de la societat envers la importància del joc.
- El marcat èmfasi dels estudis teòrics i acadèmics a les escoles.
- El creixent nombre d'infants que viuen en condicions inadequades a la seva supervivència i desenvolupament.
- La creixent explotació comercial dels infants i el deteriorament de les tradicions culturals.
- La inadequada preparació dels infants per fer front a la vida en una comunitat canviant a gran velocitat.
- La creixent segregació dels infants dins la comunitat.
- L'èmfasi exagerat en una competitivitat malaltissa i el «guanyar a qualsevol preu en els esports infantils.»

Aquesta Declaració fa una crida a l'acció a cinc departaments: salut, educació, benestar social, lleure i planificació, per aconseguir més professionals orientats vers el joc i menys jocs i joguines comercials i violents.

* *Llei Catalana 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció als infants i adolescents*

Article 32, Activitats recreatives, culturals i esportives:

1. «Els infants i adolescents tenen dret a rebre una formació integral en el seu temps de lleure que faciliti la seva educació com a ciutadà conscient i responsable, fent ús de la xarxa associativa que existeix a Catalunya especialitzada en aquesta matèria.
2. »Els infants i els adolescents tenen dret al descans, al joc i a les activitats recreatives pròpies de llur edat com a part de l'activitat quotidiana i també a participar lliurement en la vida cultural i artística de llur entorn social.
3. »El joc s'ha d'entendre com un element essencial del creixement i la maduració dels infants i dels adolescents. El joc i les joguines s'han d'adaptar a les necessitats dels infants i dels adolescents i han d'ajudar al desenvolupament psicomotor en cada etapa evolutiva.
4. »Els infants i els adolescents tenen dret a practicar l'esport i a participar en activitats físiques i recreatives en un ambient de seguretat».

Article 46, Zones recreatives i parcs d'atraccions:

1. «Les zones recreatives a les quals tenen accés els infants i adolescents han d'estar situades en llocs idonis i, en tot cas, allunyades o protegides de qualsevol ele-

ment perillós, i han d'estar configurades de manera que garanteixin les mesures de seguretat adequades i, en la mesura que puguin, han de facilitar el control dels infants i els adolescents i la separació per grups d'edat, amb espais reservats exclusivament per a infants menors de quatre anys».

2. »Hom ha de garantir que els infants i els adolescents que tenen una disminució física, psíquica o sensorial tinguin dret a accedir a les zones recreatives a què es refereix l'apartat 1 i puguin gaudir-ne, d'acord amb el que disposa la legislació vigent sobre accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques.»

3. »Els parcs d'atraccions i altres zones recreatives anàlogues han de comptar amb personal preparat degudament a fi de prevenir accidents i evitar qualsevol risc possible als infants i als adolescents i, si s'escau, han de tenir establert un pla d'emergències per a l'evacuació de les instal·lacions.»

4. »El Govern de la Generalitat ha de regular per reglament les mesures o els serveis de vigilància i les característiques de les activitats que es duen a terme en les zones recreatives a les quals tenen accés els infants i els adolescents, d'acord amb el que disposa la Llei 10/1990, sens perjudici del que estableixen els apartats 1, 2 i 3.»

Article 49, Espai Urbà:

1. «Els infants i els adolescents tenen dret a conèixer llur poble o ciutat i llur barri per tal de gaudir de l'entorn urbà.»

2. »Les administracions públiques han de fomentar:

» a) La presa en consideració de les necessitats específiques dels infants i els adolescents en la concepció dels espais urbans.»

» b) La disposició d'àmbits diferenciats en els espais públics perquè els usin els infants i els adolescents.»

* *Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor, de modificació parcial del Codi Civil i de la Llei d'Enjudiciament Civil.*

Article 11. Principis rectors de l'acció administrativa:

1. «Les administracions públiques facilitaran als menors l'assistència adequada per l'exercici dels seus drets.

»Les Administracions públiques, en els àmbits que els són propis, articularan polítiques integrals encaminades al desenvolupament de la infància emprant els mitjans oportuns, de forma molt especial quan es refereixi als drets enumerats en aquesta Llei. Els menors tenen dret a accedir a aquests serveis per sí mateixos o a través dels seus pares o tutors o institucions en una posició equivalent, els quals, al mateix temps, tenen el deure d'utilitzar-los en benefici dels menors.

»S'impulsaran polítiques compensatòries dirigides a corregir les desigualtats socials. En tot cas, el contingut essencial dels drets del menor no podrà quedar afectat per manca de recursos socials bàsics.

»Les administracions públiques hauran de tenir en compte les necessitats dels menors en exercir les seves competències, especialment en matèria de control sobre productes alimentaris, consum, vivenda, educació, sanitat, cultura, esport, espectacles, mitjans de comunicació, transports i espais lliures a les ciutats.

»Les administracions públiques hauran de tenir en compte particularment l'adequada regulació i supervisió d'aquells espais, centres i serveis, en els quals es troben habitualment els infants, en tot allò que fa referència a les seves condicions físiques i ambientals, higienicosanitàries i de recursos humans i als seus projectes educatius, participació dels menors i altres condicions que contribueixen a assegurar els seus drets.»

* *Reial Decret 2330/1985*, de 6 de novembre, sobre normes de seguretat de joguines.

* *Reials Decrets 880/1990*, de 19 de juny, i *204/1995*, de 10 de febrer, que incorporen a l'ordenament jurídic espanyol les Directives de la CEE 88/378, de 3 de maig, i 93/68, de 22 de juliol, en relació a l'aproximació de les legislacions dels estats membres sobre seguretat en les joguines, amb l'objectiu d'harmonitzar les diferents legislacions i facilitar la lliure circulació dels productes, garantint els mateixos nivells de protecció de la salut i seguretat dels consumidors en els diferents països comunitaris i establint un plantejament global en matèria de certificacions i proves, avaluació de la conformitat i utilització de CE.

* L'Asociación Española de Normalización (AENOR) va ser autoritzada per la Direcció General de Política Tecnològica el 1993. AENOR va crear el Comitè Tècnic CTN-147, format per associacions, fabricants, comerciants, usuaris i administracions públiques, entre les funcions del qual s'hi troben vetllar per l'adequació dels equipaments de zones de joc per a infants. Aquest Comitè correspon al Comitè Tècnic Europeu CEN/TC-136.

* *Normes Europees NE*, ratificades com a normes espanyoles i incorporades a la legislació nacional:

- UNE EN 1176-7, equipament de les àrees de joc.
- UNE EN 1177, revestiments de les superfícies de les àrees de joc absorbidores d'impactes. Requisits de seguretat i mètodes d'assaig.
- UNE 66501, incorporada a l'anterior
- UNE 1037, incorporada a l'anterior

En aquest cas a la normativa caldrà donar-hi una nova dimensió, donat que el sedàs de l'educació i la formació cívica ens poden fer veure nous valors, difícils d'expressar en altres tipus normatius, ja que són altament tècnics o quantificables amb nombres, barems i índex.

En referència a la normativa sobre parcs infantils públics hi ha alguns aspectes a tenir en compte:

a) L'emplaçament, és a dir, la posició dins el si urbà, sigui aquest rural o ciutadà. Dins d'aquest emplaçament cal tenir present la posició-orientació en relació amb els carrers i fets urbans de l'entorn, i la posició meteorològica.

b) Els tipus d'aparells (jocs, fonts, sorrals etc.) i la seva col·locació en l'espai o àrea de joc, la qual cosa definirà els grups d'edat dels nens que en faran ús, marcant àrees, zones etc. per tal d'optimitzar-ne l'ús.

c) El tipus de complements de les zones de joc i el seu entorn: vegetació, tanques, bancs, defenses, escossells, etc.

d) Les especificitats tecnològiques, avaluable per proves tipus de referència, dels materials a col·locar: graus de duresa, capacitat d'absorció d'impactes, grau de lliscament, absorció calòrica, permeabilitat, etc.

Aquesta darrera especificitat donarà lloc als assaigs específics corresponents, i a l'homologació de materials tipus, abans i després de la seva aplicació, és a dir, la solució constructiva específica. En aquest apartat poden aprofitar-se, sens dubte, normatives ja existents en gairebé tots els casos, les quals únicament caldrà revisar o adaptar per al cas específic.

Excepte per les especificitats tecnològiques citades a l'apartat (d), la normativa haurà de ser únicament un referent, ja que l'autèntica normativa és donada pel coneixement i el sentit comú.

S'ha de tenir en compte que no és el mateix l'infant sol que en grup, ni en el pati de casa o de l'escola que al carrer, ni amb els seus jocs habituals que amb la novetat del joc comunitari i compartit, ni en un entorn familiar o domèstic que en l'espai urbà, on no coneix ni sap com controlar el risc.

Tampoc no és el mateix el nen de primera infància que el de segona, l'edat és un fet qualitatiu important en aquest cas.

Ningú pensa que un hospital es pot encarregar a qual-sevol professional, però en canvi, una àrea o espai de joc infantil públic es considera un tema menor i no d'especialista. Cal veure'n uns quants per adonar-se que encara no tenim tradició en aquest aspecte i per tant hem d'anar educant-nos-hi.

Quan tot això passi, serà més fàcil que els professionals abordini els projectes amb un coneixement més profund, com correspon.

Com a norma cal pensar, que com més petit es el ciutadà que n'ha de fer ús, més coneixedor ha de ser el professional del tema que desenvolupa.

Tenir una normativa ajuda, però no ho és tot, cal seguir-la no solament en l'aplicació sinó en els encerts i errors, corregir-la, disminuir-la o ampliar-la, segons els casos. En definitiva, fer-ne un aprenentatge i donar-ne una pedagogia per tal de fer i crear coneixement.

Una normativa és bona quan evoluciona i el seu equip de seguiment pot anar afegint o suprimint paràgrafs i articles, deixant els suprimits en els annexes, com a testimoni i font del coneixement sobre el tema.

Una normativa sobre qualsevol tema, per bona que sigui, mai podrà evitar totes les incidències i riscos inherents al tema que tracti.

Això només pot donar-ho l'educació continuada dels ciutadans. Si els nostres mandataris pensessin que tots els empleats públics han de tenir una faceta educadora ciutadana, el país ho notaria de forma quasi immediata.

Si urbanament tinguéssim clar que el més feble té sempre la preferència en tot, la qualitat de vida ciutadana pujaria molts nivells tot d'una.

En la circulació, per exemple: el vianant té sempre preferència, encara que oblidí la seva conducta correcta, i encara més si és vell o infant. Amb aquesta premissa assumida, la circulació viària canviaria immediatament d'una manera favorable.

Igual podem dir-ho en les àrees o espais de jocs infantils. Qui no ha vist els adults molestar els nens?, o els amos dels gossos deixar-los ocupar i embrutar les zones de joc?, etc.

Així podríem anar desgranant molts i diversos temes de l'àmbit de les àrees de jocs en llocs públics en relació a l'educació cívica.

Educar en aquest sentit solament pot fer-ho la família, l'escola, la societat, junt amb la ciutat degudament coordinades, i cal exigir-ho: primer, als seus mandataris i també als seus treballadors, els quals haurien de ser exemple per a tots.

El manteniment d'aquestes zones, que no és fins ara una especificitat normativa, és una assignatura pendent de les administracions que va lligada evidentment al seu bon ús i, per tant, a l'educació.

És infinitament més costós, en tots sentits -monetari, humà, administratiu etc.- mantenir en condicions una zona d'aquest tipus que implantar-la. Per què no incloure el manteniment a la normativa? Això implicaria les diverses administracions.

En definitiva, en abordar el problema de les àrees i espais de joc i lleure públics per a infants cal tenir present els aspectes següents:

Per moltes normatives i bona aplicació que se'n faci, mai no es podrà evitar la totalitat dels riscos per als infants que en facin ús, ja que sempre existirà la possibilitat de l'accident. Una bona normativa i la seva correcta aplicació poden, això sí, reduir els riscos fins a un mínim raonable. Cal posar el tema en mans d'especialistes i educar la gent que haurà de fer-se càrrec d'aquests espais.

L'equip o equips normatius han de treballar continuadament a partir del moment que la normativa surti i disposar-se a avaluar, corregir i educar.

L'aspecte del manteniment d'un espai de joc infantil és tan essencial, que pot ser determinant a l'hora de decidir la seva creació.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ANDEL, van J. (1997). Play in Almere. Applied research in the context urban planning and management. A «Ciutat i Medi Ambient des de l'experiència humana».

A.A.V.V. (1993), *Barcelona espacio público*. Ajuntament de Barcelona.

BADELOT C., GARDENT, J. (1976) *Jeu et habitat*. CODEJ. Ministère de l'équipement Française

BENGTSSON, A., (1974). The Child's Right to Play. International Play ground association.

BJÖRKKLID, P. (1982). *Children's outdoor environment*. Stockholm Institut of Education

CENTRO DE ESTUDIOS SOCIALES. (1992) European seminar space and quality of live for children. Ministerio de asuntos sociales.

CHOMBART DE LAUWE, M^aJ. (1976) «L'appropriation de l'espace par les enfants: processus de socialisation». A Korosek-Sefarty.

CHOMBART DE LAUWE, H.P. «Appropriation de l'espace et Changement social». A Appropriation de l'espace. Actes de la Conférence de Strasbourg. 1976.

CONSEIL CANADIEN DE L'ENFANCE ET DE LA JEUNESSE. (1980). Lignes directrices sur les aires de jeux.

DOMINGO, M., BONET, Mª Rosa. (1998) Barcelona i els moviments socials urbans. Fundació J. Bofill. E.Mediterranea

FUNCOE. (1997). *Informes, estudios y documentos. Seguridad y prevención de accidentes en áreas de juegos infantiles*. Defensor del Pueblo.

HART, R. (1992). Children's participation. From tokenism to citizenship. Innocenti Essays. UNICEF.

HART, R. (1997) *Children's participation. The theory and practice of involving young citizens in community development and environment care*. UNICEF.

HOGAN, P. (1982). *The nuts and bolts of Playground construction*. Leisure Press.

HUERTA, P. (1991), *Formació, evolució i ús social de 10 espais urbans de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona.

INSTITUT CATALÀ DEL COMSUM. (1991). *Recomanacions per a l'instal·lació d'un parc per a infants*. Generalitat de Catalunya

LEDROUT, R. (1977). *L'enfant et la ville*. Centre George Pompidou

MASON, J (1982). *The environment of play*. Leisure Press

MESMIN, G. (1973) *L'enfant, l'architecture et l'espace*. Casterman,

MIRÓ, Mª T., «Desarrollo cognitivo y psicoanálisis». A *Cuadernos de Pedagogia*. nº 271, (Julio-Agosto) 1998

MORALES, M. (1982). «Utilización y practica pedagógica». A *Cuadernos de Pedagogia*. Nº 86

MORALES, M. et alters. (1986). «Espais de joc a les ciutats. Per què?». A *Lleure Infantil i Municipi*. Diputació de Barcelona.

MORALES, M., POL, E. »Espais dels nens, espais per als nens». A *Revista de Treball Social*. N°10. Juny 1998. Barcelona.

MORALES, M., VENTALLÓ, E. (1992), »Reflexions entorn del dret del nen a jugar». A *Infància*, n°66

MORALES, M. (1995). «Infancia y medio urbano». A *La infancia nuevo sujeto social*. Jornadas técnicas en Coslada.

MORALES, M., VENTALLÓ, Mª E., TONUCCI, F., (1996) *Barcelona amb ulls de nen*. PAU. Ediciones.

MORALES, M. (1997) «Los espacios para el uso y la práctica de las relaciones infantiles». *Infancia urbana i vida cotidiana*. Madrid.. Serie monografías. Universidad Autonoma de Madrid. (Actas de las Jornadas «Los niños en la ciudad». Pp 79-86)

MORALES, M. «Els infants a la ciutat i la qualitat de vida». A *Revista de treball social*. N°.149 Habitat i qualitat de vida

MORALES, M. (1998). «Espai arquitectònic i educació». A *Temps d'Educació*. N°19. Arquitectura i educació. Divisió de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona.

MORE, R. (1986) *Childhood's Domain*. Play and place in child development. Croom Helm

MORE, R. (1996). «Childhood without nature? What do we know ?, what we can be done?» 14th Conference of the International Association for the People-Environment Studies

NORÉN-BJÖRN, E. (1977). *The impossible Playground*. Leisure Press.

PARLAMENT DE CATALUNYA (1998) *Els Drets de l'Infant*. Publicacions del Parlament de Catalunya

POL, E. (1996). «La apropiación del espacio». A *Cognición, representación y apropiación del espacio*. Monografías Psico-socio ambientales, número 9. Publicacions Universitat de Barcelona.

TONUCCI, F. (1995) *La citta dei bambini*. Un modo di pensare la città. CNR. Roma

TONUCCI, F (1997). *La ciutat dels infants*. Barcanova

SALLE, Xavier de la (1982). *Espaces de Jeux. Espaces de Vie*. Dunod

SALVADOR, Mª Rosa, (1998) «Jugar segur». A *Barcelona verda*, n° 60.

SIMON AND DAVID, Edited by. (1987) *Spaces for Children*. Plenum

STILMAN, M. (1991) *Espacios abiertos para la Infancia*. Ministerio de Asuntos Sociales

TERRICABRES, J.M^a. *Atreveix-te a pensar*. La utilitat del pensament rigorós en la vida quotidiana. Edicions la campana. Barcelona 1998.

Contactes

– Ajuntament de Barcelona. Regiduria de Drets Civils
Drets del Infants

[<http://www.bcn.es/infancia>]

– Ajuntament de Barcelona. Direcció de Serveis d'orientació al Ciutadà i Qualitat

Servei de Queixes i suggeriments

[<http://www.bcn.es/>]

– Ajuntament de Lleida .Serveis Personals

[<http://www.paeria.es/infancia>]

– Save the Children:

[<http://www.funcoe.es>]

[<http://www.sefuk.org.uk>]

– The European Children's Net Work

[E-mail: savechildbru@skynet.be]

8. ANNEX

Plantilla observacional

PLANTILLA OBSERVACIONAL

CONTEXTE FÍSIC SOCIAL	Dades descriptives	Percepció						Observacions					
		risc			conflicte								
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
EMPLAÇAMENT	Situació: unitat d'habitatges gran conjuntament amb altre edifici especialment integrat i no aïllat												
	Contexte urbà: centre i barri / elevat i perifèric residencial / comercial / industrial entre mitjans i alt												
	Reacció espais: pròxims apropiats / inadequats / no adequats nascuts / espais / zones verdes / espais / espais / espais												
	Estat de la zona a nivell social: estructura / perifèric i marginal urbà / edifici / en urbanització / en rehabilitació / degradada												
ETNIA I POBLACIÓ	Classe alta / mitjana alta / mitjana baixa / baixa												
	Procedència: catalana / immigrada												
	Densitat: alta / mitjana / baixa												
ESTRUCTURA SOCIAL	Tipologia: entre mitjans, mitjà i mitjana baixa / mitjana baixa / mitjana alta / alta												
	Tamany i habitatge: petit / mitjà / gran												

2 CONFIGURACIÓ AREA DE JOCS Dades descriptives

	risc					Percepció conflicte					Observacions	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
2.1 TIPOLOGIA												
	area natural											
	parc											
	jardí											
	plaza											
	via pública											
	zona de pas											
	espai infantil											
	espai residual											
	complement de mercats i centres comercials											
2.2 CONFORMACIÓ												
	Estil tradicional / nou / ecoplat / natural											
	Qualitat Ambiental: alta / intermèdia / baixa											
	Contaminació Acústica / visual / atmosfèrica											
2.3 ACCÉS												
	entrada definida / amb horari / sense											
	llista / horari											
	amb escaleres / amb pendents											
2.4 DELIMITACIÓ												
	de l'entorn / obert											
	edifici / mur / zona degradada											
	vies poc / molt transitades / vianants											
2.5 TANCAMENTS												
	amb tanques / tanes											
	amb vegetació / arbres											
	altament / baixament / visualitzat											
	placeta / carrer / passeig											
2.6 MANTENIMENT												
	assecat / amb arbres / sense ombra / inversió											
	ventil / ventilat / illa / ventilat											

2. CONFIGURACIÓ ÀREA DE JOCIS Dades descriptives Observacions

	risc			Percepció			conflicta		
	1	2	3	1	2	3			4
2.1 MORFOLOGIA									
	un sol nivell / diverses / belleses arquitectòniques								
	entri natura / balneari / espais delimitats								
2.2 ZONIFICACIÓ									
	per edats / per activitats / sentit								
	graderes / pèrgoles / gloriolles / pala d'atracció								
	zonnes prohibides / pipican								
2.3 VERTEBRACIÓ									
	bunta referència física / simbòlica / pasadís única								
	molts espais col·lectius / poca								
	facilitats control equitat dels noms								
2.4 PAVIMENT									
	únic: allò "india" i ca								
	letra/ gravada (marçó d'herbes / auboi) / terrigó								
2.5 ELEMENTS NATURALS									
	arbrats: melissa / herba / fons / pleriles / acaques								
	latsos (pedres: laura / roques / terra orgànica								
	aigua / jac / canal / borbador / fonts								
	pedres / marçó / maullera								
2.6 ELEMENTS SIMBÒLICS									
	pel·limer / ornamental / monuments								
2.7 ELEMENTS FUNCIONALS									
	Mobiliari: bancs: suficients / insuficients / vistes: suficients / insuficients								
	papaveres / sel·lectives / suficients / insuficients								
	fontes d'aigua: possible / suficients / insuficients								
	Permeabilitat: diferents: espècies								
	en harmonia amb el context, si / no								
	en relació a l'ús: adequat / no adequat								
	il·luminació: de la via pública / específica								
	suficient / insuficient / inadequat								

Observacions

Percepció

Dades descriptives

3. EQUIPAMENT DE JOC

	risc						conflicte					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
3.1 TIPUS												
	joguina / gronxador / balança / penjador jocs de moltes / apertes / gran moltes l'ompleix moltes / construccions figuratives jocs de patins / patins monojocs terra / tiberia / obres altes plèg-sang / per a jocs / per penes / pesanes											
3.2 MATERIAL												
	fusta / ferro / acer / plàstic llumina / ceràmica / corda natural del propi lloc											
3.3 QUALITAT DISENY												
	Respecta de l'entorn: integral / no integral Valor de joc: potencia a moltes; alta / mitja / baixa afavorida a realitzar: alta / mitja / baixa facilita la socialització: alta / mitja / baixa Estructura adequada a: no / realment si / no En funció de la seguretat: qualitat acabada: alta / mitja / baixa En funció de manteniment: fàcil / difícil / adequat / no adequat											

EQUIPAMENT DE JOC	Dades descriptives	Percepció						Observacions
		risc			conflicte			
		1	2	3	4	5	6	
3.4 QUALITAT MATERIALS	presència del color, agradable i desagradable textura, volumètric, agradable i desagradable tacte, agradable i desagradable olors, resistència, de baixa qualitat sons i rruïsses, inflamables, no inflamables manutenir aspecte pulcrit i inicial al llarg mantenir característiques inicials, altre escrúpols en acció							
3.5 QUALITAT INSTAL·LACIÓ	ubicació, espai, llum i ombra interferències amb altres jocs adequada / no adequada							
	Distàncies amb el mobiliari i enquestes / consueptes correctes / incorrectes							
	Resposta a l'ús i a l'informació i bones referències d'ús, seguretat per una acció activa grau d'obsolescència, baixa / mitja / alta zones de descans / de conflicte diversos graus de dificultat							

4. APARELLS	Dades descriptives	Risc					Percepció conflicte					Observacions	
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
4.1 TOBOGANS	<p>Conformació: drapes reguladores/espai lliure de seguretat</p> <p>protecció escutes d'alt / baixes</p> <p>control velocitat per vents: cremallera / reclus / velocitat</p> <p>Tamany per a infància: 2a infància / joves adequat / no adequat</p> <p>Materia: fusta / tra / ferro / alumi</p> <p>Acabats: porres / canells / superfícies</p> <p>Inicial: lació: anclatge correcte / incorrecte</p> <p>Canells: acollir / durs / febles / corbes / caçades</p> <p>pevimet: d'ambdós / d'un / cap / no / amb / sense / cap / dades</p> <p>Manteniment: correcte / deficient / no s'aplica</p>												
4.2 BRONXADORS	<p>Conformació: cany / xut / d'alt / protegit</p> <p>lació</p> <p>diversificació: per / edats</p> <p>Materials: fusta / ferro / acer / bordes / xarxes / plàstic / cautin</p> <p>Acabats: connexions / canells / superfícies</p> <p>Insta: lació: anclatge correcte / incorrecte</p> <p>paranell: lera / fang / regala / graveta / en / llocat</p> <p>Manteniment: correcte / deficient / no s'aplica</p>												

4 AFARELLS	Dades descriptives	Percepció					Observacions
		risc	conflicte				
		1	2	3	4	5	
4 J DALAYCES	Conformació eixos i eixida i pràgic: flexió i llobes de goma diversificació de eixos						
	Maler a la fusta i ferro i acer: canes i cana i públic i canar						
	Acabats: correccions i canals i superfícies						
	Instal·lació i coordinació: correcte i no correcte						
	Manteniment: falta i manca: lloc i lloc i lloc i lloc						
4 K VOLLES	Manteniment: correcte i no correcte i no correcte						
	Conformació: referència i figura						
	Materials: utilitzats i no utilitzats						
	Acabats: puntes i canals i superfícies						
	Instal·lació i coordinació: correcte i no correcte i no correcte						
	Manteniment: correcte i no correcte i no correcte						

4. AFARÈLLS	Dades descriptives	Percepció								Observacions
		risc				conflicte				
		1	2	3	4	5	6	7	8	
4.5 ESTRUCTURES DIVERSES										
	Elements industrials (estructurals i naturals i acústics)									
	Conformació general i graus de dificultat									
	zones de detecció punt de conflicte									
	Materials luda i feno i acer / correa / serra / ferra / plàstic									
	Acabats i compressió / barres / superfícies: connectes i inconnectes									
	netejat, l'acid A, connectes, connectes i inconnectes									
	perimetre i manteniment i gestió i manteniment									
	Disposició dels elements (fix i lliscant)									
	distàncies connectes i inconnectes									
	Manteniment									
	Manteniment connectes i deficient / no connectes									

5. US	Dades descriptives	Percepció					Observacions						
		risc	1	2	3	4		5	6	7	8	9	conflicte
5.1 TIPUS POB-LACIÓ	<p>popla i càrrecs i canvis i comportaments joves / de adults</p> <p>viuenda : marg nals / grups capitalistes poc fables</p> <p>seccions socials diverses / de la zona / veïns / munitats</p>												
5.2 INDICADORS D'US	<p>alta i baixa sèries i insuïcions / poc d'ús i suficients</p> <p>edificadors / materials / poc compatibles</p> <p>prohibicions de soca / normativa / participacions</p> <p>limitacions per edat / per talla</p> <p>normes i regles</p>												
5.3 ACIMITATS	<p>amb els elements existents i apartats i mobiliari / vegetació</p> <p>normes i regles</p> <p>amb objectes personals / para / de còpia / personal / altres</p> <p>normes / regles</p>												
5.4 PRESENCIA D'ADULTS	<p>ajudar / intervenir / ajudar</p> <p>regles / comportament</p>												
5.5 ZONES CONFLICTIVES	<p>zones ambigües / poc clares / poc identificables</p>												
5.6 RISC D'ACCIDENTS	<p>per defectes constructius / dels elements</p> <p>per ubicació i incorrecta / manca de manteniment</p> <p>per zones sense amor / desatenció / agressives</p>												

NÚMERS D'INFORME	Dades descriptives	Percepció						Observacions
		conflicte						
		1	2	3	4	5	6	
6.1. ESTAT GENERAL	ben conservat / danyat / estat degradat / irregular							
	llestes per l'ús / malalta / hospitalitzat / caduc							
	subjeccions precaries / proteccions malament							
	vandalisme / graffitis							
	elements naturals maltractats							
	accions d'entorn / objectes, mobles equipament							
	de qualitat							
	ambors de manteniment, subjecció insuficient							
	procediments d'arreglats / elements vulnerables							
	voluntats d'ús / objectes reclamats / suggeriments							
6.2. GESTIÓ	intencions en cas d'urgència							
	periodicitat, inspeccions, diàleg / setmanals / mensuals							
	data d'inspecció tècnica / vialitat							
	grueta / horari							
	horari							
	informació / unitat / monitors							
	net / esbort / brut / buidat / perillós							
	no buidat / volterre, papers / restes / arnes							
	paquet / contenidors, net / brut / brut							
	degrada / buidat / restes / estancament							
7. SERVEIS	extremament precari / com							
	presència / posició no controlada							
	limitat / realització emergència							
	ambipon públic / a / P / bicicletes							
	aprop / lluny							
	post / car / realització							
	altre / a prop							
	realitzacions especialitzades per a mitjans							
	compartició / Ludoteca							
	arranjat / social / temporal / regular							

CONCLUSIONS

El Síndic fa seus, substancialment, els plantejaments i les propostes que es deriven de l'informe anterior, redactat a conseqüència d'una actuació d'ofici d'aquesta Institució, sobre la situació dels espais públics de joc a Catalunya. Responia a una demanda social implícita, ja que la satisfacció del dret al joc porta al desenrotllament físic, emocional i espiritual als nostres infants.

La nostra Institució va debatre amb els experts que han elaborat l'informe, l'enfocament que s'havia de donar al treball, i l'Adjunt per als infants ha visitat personalment i detinguda algunes de les instal·lacions que han servit de base a les constatacions i reflexions que l'informe conté. D'aquí dimana d'una manera directa la necessitat d'una reglamentació d'aquest dret primordial.

De les constatacions apuntades a l'informe, el Síndic de Greuges vol destacar que el treball no revela una situació de grans deficiències en les àrees de joc de Catalunya. En línies generals, s'ha detectat en la gestió pública un interès i una preocupació per millorar-ne la concepció i el manteniment; que la producció de nous espais de jocs és deguda, en gran part, a la instauració dels ajuntaments democràtics; que les queixes dels usuaris solen ser ocasionals, amb tot i que manca també una cultura del mateix usuari, el qual fet comporta una tasca de sensibilització; que, sovint, els factors de risc depenen d'actes de vandalisme, els quals requereixen una vigilància específica, tant com el manteniment de les instal·lacions i la pulcritud dels espais; que hi ha, encara, molts elements obsolets, i això és visible en una mateixa ciutat, que reflecteix diversos moments històrics de la promoció d'espais de joc; que manquen, especialment, espais per als més petits i llocs adequats perquè els adults, sobretot si són persones grans, puguin vigilar amb comoditat els infants.

L'estudi s'ha limitat volgudament a una mostra, per bé que ens sembla una mostra significativa. Per damunt de tot creiem que proporciona als responsables públics en aquesta matèria orientacions suficients de cara a una planificació i una reglamentació dels espais de joc.

És evident que no totes les reflexions són susceptibles de ser normativitzades. Però l'informe, tal com volíem, no s'ha limitat als aspectes materials ni a la sola seguretat de les instal·lacions. Hi ha una filosofia, i tota reglamentació l'ha de tenir present perquè prengui sentit.

PRIMERA:

Suggerim la creació d'una comissió interdepartamental amb representació dels poders locals que elabori les línies mestres per a un avantprojecte de regulació dels espais de joc.

Així mateix caldria considerar la presència de fabricants i usuaris, i, en exercici del dret de participació, de nois i noies.

Entenem que el Departament de Justícia té una especial responsabilitat en la promoció d'aquest avantprojecte, d'acord amb el que preveu l'article 32 de la Llei 8/1985, de 27 de juliol, però, encara, per l'encàrrec ja

indicat inicialment, que li encomana l'article 5, apartat 5.2.b, de la Llei de serveis socials, segons el qual té, com a àrea d'actuació «l'atenció i la promoció del benestar de la infància i de l'adolescència, amb l'objectiu de contribuir a llur ple desenvolupament personal».

SEGONA

Aquest avantprojecte ha d'aplicar a la nostra realitat la normativa europea sobre la matèria.

TERCERA

L'avantprojecte, i una norma posterior haurien de contenir, com a mínim, els següents elements o apartats:

1. L'afirmació clara del dret de l'infant al joc per al seu desenvolupament físic, emocional, espiritual, imaginatiu, intel·lectual, i facilitador d'hàbits socials.
2. Ha de tenir en compte el context físic i social, la configuració de l'àrea de joc, les característiques dels usos, els serveis complementaris i el manteniment general i específic. Ha d'anar més enllà d'una regulació del risc i la seguretat.
3. Ha de comprendre la planificació, la gestió i l'avaluació dels espais de joc.
4. Ha de tenir en compte totes les edats, explicitant els que van destinats a cadascuna d'elles; prestant especial atenció als més petits i als infants amb minusvalideses.
5. Seguretat i disseny de les instal·lacions i aparells.
6. Un capítol dedicat al manteniment, però també a la vigilància, no tan sols dels elements materials de l'entorn, ans dels elements pertorbadors que puguin atemptar contra l'activitat del joc dels infants.
7. Atendre les necessitats dels adults que, en els espais de joc, tenen la responsabilitat dels infants.

QUARTA

Dur a terme una tasca de sensibilització sobre el dret al joc dels infants, dirigida a totes les persones i professionals que en tenen cura; des dels pares i educadors fins als mateixos infants. Una tasca d'aquest tipus ha de comportar una difusió de la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, i fer patent que cap dret d'aquest text no es pot presentar aïlladament, ja que tots són revestits de la nota d'universalitat i d'indivisibilitat. Ha de constituir una part important de la formació dels pares. Cal ser conscient de les limitacions que poden afectar l'exercici del dret al joc; ja que tota situació de maltractament, d'explotació o discriminació –física, social o emocional– el pot perjudicar.

Aquest informe extraordinari sobre la situació dels Espais Públics de joc a Catalunya, constitueix un informe complementari de l'Informe del Síndic de Greuges corresponent a l'any 1998, i es va acabar d'elaborar el mes de setembre del 1999.

Anton Cañellas
Síndic de Greuges